

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDAKİ GAZETE VE GENEL AĞ
HABERLERİNİN İNCELENMESİ**

Ali ÖRS

ORCID: 0009-0000-9503-9247

Danışman

Prof. Dr. Cemal GÜVEN

ORCID: 0000-0001-5649-1273

Konya –2024

ÖN SÖZ (TEŞEKKÜR)

Bu çalışma sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin kullanımını incelemektedir. Sosyal bilgiler dersi toplumsal yaşamla iç içe bir derstir. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin toplumsal yaşama uyum sağlamalarını ve iyi birer vatandaş olarak yetişmelerini amaçlamaktadır. Günlük yaşamdan örnekler sunan gazete ve genel ağ haberlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılması öğrencilerin konuları daha derinlemesine anlamasına ve gerçek hayatla bağlantı kurmalarına olanak sağlamaktadır.

Araştırma sürecinin her aşamasında desteğini esirgemeyen, bilgi ve deneyimleriyle beni yönlendiren kıymetli danışmanım Prof. Dr. Cemal GÜVEN hocama teşekkürü borç bilirim. Çalışma sürecinde görüş ve önerileriyle beni destekleyen, çalışmama katkıda bulunan değerli arkadaşım Emin USLU'ya, manevi desteğini her zaman yanımda hissettiğim eşim ve kızıma teşekkürlerimi sunarım.

Ali ÖRS
Temmuz 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ (TEŞEKKÜR)	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	xiv
ÖZET	xv
ABSTRACT	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sayıltılar (Varsayımlar).....	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	4
2. ARAŞTIRMA KONUSUYLA İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi	6
2.2. Sosyal Bilgiler Dersi ve Öğrenci Tutumu	9
2.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	11
2.4. Sosyal Bilgiler Dersi Amaçları	14
2.5. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Güncel Olaylar.....	15
2.6. Güncel Olayların Öğretimi İçin Yöntemler	15
2.6.1. Haber konularının işlenmesi.....	19
2.6.2. Haber haritalarının kullanılması	21
2.6.3. Güncel olayların aktarılmasında tamamlayıcı ve pekiştirici olarak ders programının kullanılması	21
2.6.4. Sosyal bilgiler ünitelerinde güncel olaylar	22
2.6.5. Ders kitapları	24
2.7. İlgili Araştırmalar	26
3. YÖNTEM	29
3.1. Araştırmanın Modeli	29

3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları	29
3.3. Veri Toplama Teknikleri	30
3.4. Verilerin Toplanması	30
3.5. Verilerin Çözümlemesi	30
4. BULGULAR	32
4.1. Birinci Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular	32
4.2. İkinci Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular	41
4.3. Üçüncü Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular	51
4.4. Dördüncü Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular	53
4.4.1. Dördüncü araştırma problemi birinci alt probleminin cevaplanmasına ilişkin bulgular	54
4.4.2. Dördüncü araştırma problemi ikinci alt probleminin cevaplanmasına ilişkin bulgular	60
4.4.3. Dördüncü araştırma problemi üçüncü alt probleminin cevaplanmasına ilişkin bulgular	61
4.5. Beşinci Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular	67
4.6. Altıncı Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular	79
4.7. Yedinci Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular	91
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	96
5.1. Tartışma ve Sonuç	96
5.2. Öneriler	106
GENİŞLETİLMİŞ TÜRKÇE ÖZET	109
KAYNAKLAR	113

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Gazete ve Genel Ağ Haberlerinin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **120** sayfalık kısmına ilişkin, **10/07/2024** tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%23** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

10/07/2024

Ali ÖRS

Prof. Dr.Cemal GÜVEN

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

[10/07/2024]

Ali ÖRS

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.1 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında öğrenme alanlarına göre gazete ve genel ağ haberleri kullanım durumu	32
Tablo 4.2 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında öğrenme alanlarına göre gazete ve genel ağ haberleri kullanım durumu	33
Tablo 4.3 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında öğrenme alanlarına göre gazete ve genel ağ haberleri kullanım durumu	37
Tablo 4.4 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında öğrenme alanlarına göre gazete ve genel ağ haberleri kullanım durumu	39
Tablo 4.5 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu	41
Tablo 4.6 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu	43
Tablo 4.7 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu	46
Tablo 4.8 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu	49
Tablo 4.9 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım durumu	51
Tablo 4.10 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım durumu	51
Tablo 4.11 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım durumu	52
Tablo 4.12 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım durumu	52
Tablo 4.13 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin kaynakça kullanım durumu	53
Tablo 4.14 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin web sitelerinin kullanımı.....	54
Tablo 4.15 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki genel ağ haberi siteleri	56
Tablo 4.16 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki genel ağ haberi siteleri	57
Tablo 4.17 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki genel ağ haberi siteleri	59

Tablo 4.18 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin URL adres linklerine erişme durumu.....	60
Tablo 4.19 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında kaynakçası uyuşmayan gazete ve genel ağ haberi durumu	61
Tablo 4.20 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin konularına göre dağılımı.....	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 131)	33
Şekil 4.2 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 173)	34
Şekil 4.3 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 174)	35
Şekil 4.4 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 175)	35
Şekil 4.5 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 120).....	36
Şekil 4.6 MEB yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 205)	37
Şekil 4.7 Anadol Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 22)	38
Şekil 4.8 MEB yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 25)	39
Şekil 4.9 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 193)	40
Şekil 4.10 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 70)	41
Şekil 4.11 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 116)	42
Şekil 4.12 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 140)	43
Şekil 4.13 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 19).....	44
Şekil 4.14 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 58)	44
Şekil 4.15 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 50)	45
Şekil 4.16 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 87)	45

Şekil 4.17 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023:17)	46
Şekil 4.18 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 247)	47
Şekil 4.19 Anadolu Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 13)	48
Şekil 4.20 Anadolu Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 251)	48
Şekil 4.21 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 23)	49
Şekil 4.22 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 119)	50
Şekil 4.23 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 25)	50
Şekil 4.24 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 119)	62
Şekil 4.25 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 173)	63
Şekil 4.26 Anadolu Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 99)	63
Şekil 4.27 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 81).....	64
Şekil 4.28 Şekil 4.27’de yer alan görselin kaynağında çıkan haber	64
Şekil 4.29 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 235)	65
Şekil 4.30 Şekil 4.29’da yer alan görselin kaynağından erişilen haber	65
Şekil 4.31 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 186)	66
Şekil 4.32 7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Kitabının 186. sayfasında yer alan gazete haberinin kaynağı	67
Şekil 4.33 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Ayantaş, 2023: 9)	68
Şekil 4.34 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 146)	68

Şekil 4.35 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Harut, 2023: 9).....	69
Şekil 4.36 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 81).....	70
Şekil 4.37 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 93).....	70
Şekil 4.38 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Evirgen ve ark., 2023: 7).....	71
Şekil 4.39 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 177)	72
Şekil 4.40 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 178)	72
Şekil 4.41 Anadol Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Şahin, 2023: 9).....	73
Şekil 4.42 Anadol Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 149)	74
Şekil 4.43 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 10)	74
Şekil 4.44 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 240)	75
Şekil 4.45 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım & ark., 2023: 98)	75
Şekil 4.46 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Azer, 2023: 9).....	76
Şekil 4.47 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 115)	76
Şekil 4.48 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 216)	77
Şekil 4.49 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Açıl ve ark., 2023: 7)	78
Şekil 4.50 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 195)	78
Şekil 4.51 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 114)	79

Şekil 4.52 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 164)	79
Şekil 4.53 Şekil 4.52’de yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	80
Şekil 4.54 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 117)	80
Şekil 4.55 Şekil 4.53’te yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	81
Şekil 4.56 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 120).....	81
Şekil 4.57 Şekil 4.56’da yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	82
Şekil 4.58 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 65).....	82
Şekil 4.59 Şekil 4.58’de yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	83
Şekil 4.60 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 98)	84
Şekil 4.61 Şekil 4.60’ta yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	84
Şekil 4.62 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 159)	85
Şekil 4.63 Anadol Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 229)	85
Şekil 4.64 Şekil 4.63’te yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	86
Şekil 4.65 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 236)	86
Şekil 4.66 Şekil 4.65’te yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	87
Şekil 4.67 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 207)	87
Şekil 4.68 Şekil 4.67’da yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	88
Şekil 4.69 Ekoyay Eğitim yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023:121)	89
Şekil 4.70 Şekil 4.69’da yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	89
Şekil 4.71 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Örnek haber görseli (Azer, 2023: 197)	90
Şekil 4.72 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 157)	90
Şekil 4.73 Şekil 4.72’de yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber.....	91

Şekil 4.74 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 30)	93
Şekil 4.75 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 119)	93
Şekil 4.76 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 207)	94
Şekil 4.77 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 82).....	94
Şekil 4.78 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 109)	95

KISALTMALAR

ark: Arkadaşları

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

NCSS: Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi (National Council for the Social Studies)

NEA: Ulusal Eğitim Derneği (National Education Association)

TDK: Türk Dil Kurumu

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

URL: Tekdüzen Kaynak Bulucu (Uniform Resource Locator)

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDAKİ GAZETE VE GENEL AĞ HABERLERİNİN İNCELENMESİ

Ali ÖRS

Bu araştırmada 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin incelenerek değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın veri kaynağını Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan toplamda 7 ders kitabı oluşturmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanmış 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda okutulmakta olan sosyal bilgiler ders kitaplarına Eğitim Bilişim Ağı [EBA] üzerinden erişim sağlanmıştır. Doküman analizi yöntemi ile toplanan veriler içerik analizi ile değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda 293 haber tespit edilmiştir. Bu haberlerin 166'sının genel ağ haberi, 27'sinin gazete haberi olduğu belirlenmiştir. 5. Sınıf Ata Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında, haber kaynakları "Gazete Haberleri" ve "Genel Ağ Haberleri" olarak iki kategoriye ayrılmıştır. "Gazete Haberleri" kategorisinde yer alan kaynakların dijital haber sitelerinden alındığı görülmüştür. Ders kitabında "Gazete Haberleri" kategorisinde yer aldığı için bu haberler gazete haberi olarak kabul edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre sosyal bilgiler ders kitaplarında özellikle gazete haberlerine kıyasla genel ağ haberlerine daha fazla yer verildiği; öğrenme alanı dağılımlarında homojenliğe dikkat edilmediği; yıllara göre dağılım incelendiğinde 2017 ve 2018 yıllarına ait haberlerin çoğunlukta olduğu; buna karşın 2022 ve 2023 gibi daha güncel haberlere çok fazla yer verilmediği; görsel kullanımında 5. ve 7. ders kitaplarında içerik geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu, özellikle 4. sınıfta daha fazla habere yer verilmesinin gerektiği; tüm kademelerde haberlere ilişkin kaynakçanın daha özenli hazırlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Özellikle kaynakça kısmında eksikliklerin giderilmesi için güncel kaynakların kontrol edilmesi ve erişilemeyen haberlerin çıkarılması gerektiği görülmüştür. MEB ve özel yayınevleri tarafından basılan 5., 6. ve 7. sınıf kitapları kendi aralarında karşılaştırıldığında ise özel yayınevi kitaplarının gazete ve genel ağ haberleri içeriği açısından daha zengin ve doğru kaynaklara sahip oldukları, bu nedenle de MEB Yayınlarının geliştirilmesi gerektiği belirlenmiştir. Haber kaynaklarının piktogramına ilişkin yapılan incelemede özellikle 6. sınıf ders kitaplarında oldukça tutarlı ve görsel açıdan da belirlenen kriterlerin sağlandığı ve okuyucuyu tarafından da kolay algılanabilir piktograma yer verildiği belirlenmiştir. Ancak diğer kademelerde eksiklikler göze çarpmıştır ve bu bağlamda piktogram kullanımının ders kitaplarında geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin orijinallik ve düzenleme durumları incelendiğinde, genel olarak haberlerin orijinallerinin yerine haberlerin düzenlenerek kullanıldığı belirlenmiştir. Son olarak 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin konularına göre dağılımı incelendiğinde gazete ve genel ağ haberlerinin 30 farklı konudan oluştuğu belirlenmiştir. "Haklarımız- Çocuk Hakları" konusunda 22 gazete ve genel ağ haberine yer verilirken, "Sorumluluklarımız" "Ulaşım" ve "Meslekler" konularından birer gazete ve genel ağ haberine yer verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler ders kitapları, Gazete haberleri, Genel ağ haberleri.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Social Studies Education Program
Master Thesis

INVESTIGATION OF NEWSPAPER AND GENERAL NETWORK NEWS IN SOCIAL STUDIES COURSEBOOKS

Ali ÖRS

In this research, it was aimed to examine and evaluate the newspaper and public network news in the social studies textbooks taught in the 2023-2024 academic year. The document review model, one of the qualitative research methods, was used in the study. The data source of this research consists of a total of 7 textbooks taught by the Ministry of National Education in the 2023-2024 academic year. Social studies textbooks approved by the Ministry of National Education, Board of Education and Discipline, and taught in the 4th, 5th, 6th and 7th grades were accessed via the Education Information Network [EBA]. The data collected by the document analysis method was evaluated and interpreted by content analysis. As a result of the research, 293 news items were identified. It was determined that 166 of these news were general network news and 27 were newspaper news. In the 5th Grade Ata Publishing Social Studies Textbook, news sources are divided into two categories: "Newspaper News" and "General Network News". It was observed that the sources in the "Newspaper News" category were taken from digital news sites. These news were accepted as newspaper news because they were included in the "Newspaper News" category in the textbook. According to the results obtained, social studies textbooks give more space to general network news, especially compared to newspaper news; Homogeneity was not taken into consideration in the distribution of learning areas; When the distribution by years is examined, the majority of the news is from 2017 and 2018; However, more current news such as 2022 and 2023 are not included much; There is a need to develop content in the 5th and 7th textbooks regarding the use of visuals, and more news should be included, especially in the 4th grade; It was concluded that the bibliography of news at all levels should be prepared more carefully. It has been observed that current sources should be checked and inaccessible news should be removed, especially in order to eliminate deficiencies in the bibliography section. When the 5th, 6th and 7th grade books published by the Ministry of Education and private publishing houses are compared among themselves, it has been determined that the books of the private publishing houses have richer and more accurate sources in terms of newspaper and general network news content, and therefore MEB Publications should be developed. In the examination of the pictogram of news sources, it was determined that especially in the 6th grade textbooks, the criteria were met in a very consistent and visual way, and the pictogram was included that could be easily perceived by the reader. However, deficiencies were noted at other levels and in this context, it was concluded that the use of pictograms should be improved in textbooks. When the originality and editing status of newspaper and public network news in 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks were examined, it was determined that the news was generally used by editing instead of the original news. Finally, when the distribution of newspaper and public network news according to their topics in the 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks was examined, it was determined that newspaper and public network news consisted of 30 different topics. While 22 newspaper and web news were included on the subject of "Our Rights - Children's Rights", it was observed that one newspaper and web news was included on the topics of "Our Responsibilities", "Transportation" and "Professions".

Keywords: Social studies textbooks, Newspapernews, General network news.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Günümüzde eğitim sistemi, toplumsal değerlere saygılı, değişimlere uyum sağlayabilen, olası sorunlara çözüm üretebilen ve iyi birer vatandaş olarak yetişen bireyler yetiştirmeyi temel amaç olarak belirlemiştir. Bu bağlamda, eğitim sisteminin önemli bir görevi, çocuğun içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini ve kurumlarını özümsemesini, bu bilinçle toplumun sunduğu imkanlardan en iyi şekilde yararlanmasını ve rolünün gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmesini sağlayarak, bir tarih bilincini de geliştirmesini teşvik etmektir. (Çelikkaya ve Yakar, 2015, s. 263).

Sosyal bilgiler, ilkokulda iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla öğrencilere seçilmiş bilgilere dayalı olarak sosyal hayata ilişkin temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin sunulduğu bir çalışma alanıdır. Sosyal bilgiler dersinde edinilen bilgi, beceri, tutum ve değerler öğrencinin yaşam boyunca ortaya çıkan sorunlarla baş etmesine yardımcı olduğundan bu dersin amacının gelecek nesilleri hayata hazırlamak olduğu söylenebilmektedir (Temur, 2022, s. 672). Bu derste çocuk sosyal kişiliğini geliştirerek, yakın ve uzak sosyal çevresini tanıma fırsatı bulur.

Sosyal bilgiler dersinde soyut konuların daha somut hale getirilmesinde ve etkili öğrenmenin sağlanmasında araç ve gereçler önemli bir rol oynamaktadır. Bu dersin öğretiminde kullanılan çoklu yöntemler farklı araçlarla desteklenirse öğretimin de daha etkili olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinde geleneksel olarak belirli miktarda bilgi verme rolünü terk etmeleri ve öğrenciyi olabildiğince aktif kılacak öğrenme etkinliklerine ve materyallerine yer vermeleri gerekmektedir (Ol, 2019, s. 53). Yapılandırmacılığa ve eylem öğrenmeye dayalı temel eğitim programlarında materyal kullanımının önemi giderek artmaktadır. Her yerde ve her zaman bulunabilen gazeteler, sosyal bilgiler materyallerinin hazırlanmasında kullanılan araçlardan biridir. Gerçek dünyayı insanlara ulaştıran güncel bir kaynak olan gazete, eğitici, çok yönlü ve dinamik bir öğrenmedir. Gazeteler çok çeşitli değerli içeriğe sahiptir ve öğrencilerin okulda ve evde olumlu kişisel ve toplumsal değerleri öğrenmeleri için iyi bir kaynaktır. Bir öğretim aracı olarak gazeteler, sosyal bilgiler dersinin konularına müfredattaki diğer derslere göre daha kolay uyarlanabilmektedir. Sosyal bilgiler dersi konuları özellikle vatandaşlık eğitimi ile ilgili konular gazetelerde güncel olaylardan yararlanılarak, tarihi konular gazetelerde tarihi olayların ekleriyle birlikte

kullanılabilmekte, artık eski gazete haberleri dahi ders kitaplarına yerleştirilmektedir (Ünlüer ve Yaşar, 2012, s. 49).

1.1. Problem Durumu

Sosyal bilgiler dersi, bireylerin etkin bir vatandaş olarak topluma kazandırılmasını sağlayan temel derslerden biridir (Şahin, 2020, s. 171). Ayrıca sosyal bilgiler dersi toplumsal yaşamla iç içe bir derstir. Öğrenciler bu derste yakın çevresinden başlayarak dünyayı tanır. Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştiren, toplumla uyumlu bir birey olmasını sağlayan dersin içeriğinin güncel olaylardan oluşması dersin bahsi geçen amaçların kazandırılmasını kolaylaştırmaktadır (Deveci, 2005, s. 161).

Sosyal bilgiler dersinin belirlenen hedeflere ulaşmasında ve öğrenmenin kalıcılığını sağlamasında materyal kullanımı oldukça önemlidir. Materyaller öğretimi desteklemek amacıyla kullanılır. Kaliteli hazırlanmış materyaller eğitim sürecini daha verimli hale getirir. Somut öğrenmeyi sağlar ve öğrencilerin dikkatini toplar (Ulusoy ve Gülüm, 2009, s. 88). Kuşkusuz bu materyallerin başında ders kitapları gelmektedir. Eğitim öğretim sürecinin vazgeçilmez parçalarından biri olan ders kitapları, öğrenme- öğretme sürecinde, eğitimin planlanmasını ve öğretmenlerin öğrencilere neleri öğreteceğini belirli ölçüde etkileyen bir kaynaktır (Oruç, 2014, s. 269). Ders kitaplarının çağdaş öğrenme yöntem ve teknikleriyle, yapılandırmacı öğrenme anlayışı dikkate alınarak hazırlanması belirlenen hedeflerin öğrencilere kazandırılmasında çok etkilidir (Keçe, 2013, s. 31).

Günümüzde hızla gelişen teknoloji ve internetin hayatımıza girmesiyle her alanda olduğu gibi eğitim alanı da bu durumdan etkilenmiştir. Öğrencilerin internet ve sosyal medya kullanımı okullarda öğretilen konuların eğitim öğretimden uzak bir durum olmadığını ortaya koymuştur. Sosyal bilgiler dersi konuları genel olarak güncel olaylarla benzer özellikler taşımaktadır. Sosyal bilgiler, diğer derslerle karşılaştırıldığında güncel olayları en çok kazanımlarına dahil etmesi gereken derslerin başında gelir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgililerini arttırabilmek için mutlaka güncel olaylarla ilişkilendirilerek çeşitli materyaller kullanılmalıdır (Şimşek, 2020, s. 113).

2018 yılında yayımlanan sosyal bilgiler öğretim programında, dersin hedeflerine ulaşmasında güncel olaylardan yararlanılması tavsiye edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programında: “Kazanımlarla ilgili güncel ve tartışmalı konular, farklı tartışma teknikleri kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma

becerileriyle ilişkilendirerek sınıfa taşınabilir” ifadesi kullanılmıştır (MEB, 2018). Sosyal bilgiler dersinde kullanılan gazete ve genel ağ haberleri hem öğrencileri günlük hayattan koparmaz hem de toplumsal olaylara karşı duyarlı, çevresini iyi tanıyan öğrenciler yetiştirmiş olur. Bu bağlamda ders kitaplarının günlük hayatla ilişkilendirilmesinde, dersin eğlenceli hale gelmesinde, öğrencilerin derse katılım sağlamasında genel ağ haberleri ve gazete haberlerinin kullanılması oldukça önemlidir (Çelikkaya ve Yakar, 2015, s. 268).

Sosyal bilgiler dersinde haberlere ilişkin aktarımda bulunulması, öğrencilerin güncel olayları takip etme, haberleri analiz etme ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Haber paylaşımı, öğrencilere bilgiye erişim ve bu bilgiyi doğru bir şekilde değerlendirme konusunda pratik yapma fırsatı sunarken aynı zamanda öğrenciler arasında iletişimi artırabilmektedir. Öğrenciler, farklı haber kaynaklarını ve içeriklerini görerek farklı bakış açıları ile tanışmış olur ve perspektiflerini genişletebilirler. Bu da onların empati ve hoşgörü yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olabilir (Öztürk ve Veziroğlu, 2020, s. 184).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin incelenerek değerlendirilmesidir.

Araştırmanın problemi “2023-2024 eğitim öğretim döneminde okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin kullanım durumu nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan alt problemler şunlardır:

1. 4.,5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin öğrenme alanlarına göre kullanım durumu nedir?
2. 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu nasıldır?
3. 4.,5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?
4. 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin kaynakça kullanım durumu nedir?
 - 4.1. 4.,5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin web sitelerinin dağılımı nasıldır?
 - 4.2. 4.,5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin URL adres linklerine erişme durumu nedir?

- 4.3. 4.,5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında kaynakçası uyuşmayan gazete ve genel ağ haberi durumu nedir?
5. 4.,5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında, gazete ve genel ağ haberlerinin piktogram kullanım durumu nasıldır?
6. 4.,5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin orijinallik ve düzenlenme durumu nedir?
7. 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin konularına göre dağılımı nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Literatür taraması yapıldığında sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin incelenmesiyle ilgili çalışmaların az olduğu tespit edilmiştir. “Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylar”, “sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımı”, “sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri” gibi çalışmalar yapılmıştır. Sosyal bilgiler ders kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin incelenmesi özelinde 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarını bütüncül inceleyen çalışmaların azlığı dikkat çekmiştir. Bu çalışmada geniş kapsamlı bir çalışma yapılarak, ders kitabındaki gazete ve genel ağ haberlerinin incelenmesinin sosyal bilgiler öğretmenlerine, ders kitabı hazırlayan yazarlara ve bu konuyla ilgili araştırma yapacak kişilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar (Varsayımlar)

Milli Eğitim Bakanlığı 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarının (MEB Yayınları ve özel yayınevleri) ilgili olduğu eğitim-öğretim programlarını ve hedef davranışları yansıttığı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Araştırmada belirlenen problem durumu ve alt problemlerle,
- 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan 7 sosyal bilgiler ders kitabıyla (MEB Yayınları ve özel yayınevleri) sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal bilgiler: Kültürel mirası, kültürel mirasın günümüzdeki özelliklerini ve hayatımıza etkilerini, bireylerin toplumsal ve fiziki çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen bir alandır (Güngördü, 2002, s. 24).

Ders kitabı: Eğitim öğretim programı çerçevesinde hazırlanmış kurulca örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulması uygun bulunan basılı materyaldir (MEB, 2021).

Gazete: Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan (Türk Dil Kurumu [TDK], 2024).

Haber: Bireylerin yaşamını etkileyen olumlu ya da olumsuz, tüm toplumsal gelişmelere yönelik bilgilerin, gazete, televizyon, radyo ve dergi gibi medya organları tarafından kamuoyuna aktarıldığı metinlere haber denilmektedir (Gönenç, 2004, s. 81).

Güncel olaylar: Birey, toplum ve insanlık üzerine etkisi olan ve etkisi kişilere göre farklılaşan yeni olaylardır (Öztürk ve Veziroğlu, 2020, s. 186).

Genel ağ: Küresel anlamda, sunucu ve istemci bilgisayarların birbirine bağlandığı büyük bir ağın adıdır (Akata, 2018, s. 66).

Piktogram: Bir hareketi, durumu veya mesajı iletmek için kullanılan bir dizi görsel referans ya da ipucu aracılığıyla betimleyen grafik unsurlardır. Belirli bir anlamı veya mesajı iletmek için kullanılan basit, stilize edilmiş grafik sembollerdir (Ambrose ve Harris, 2019, s. 183).

BÖLÜM 2

2. ARAŞTIRMA KONUSUYLA İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi

Geçmişten bugüne sosyal bilgiler pek çok uygulama ve içerik tartışmasının içinde yer almıştır. Dersin kuruluş ve gelişim sürecinde de yaşanan bu tartışmalar sonucunda içerik hemen her ülkede; sosyal konular ekonomi, savaş, müfredat ve bürokratik yapı gibi faktörlerden etkilenmiştir. Sosyal bilgiler dersinin öğretilmeye başlandığı ilk dönemde içerik coğrafya ve tarih ağırlıklıydı (Doğan ve Torun, 2018, s. 114). Sosyal bilgiler dersi, vatandaşların artan göç, ekonomik koşullar ve ırk ayrımcılığı gibi zamanın sorunları konusunda eğitilmesinde rol oynamış ve aynı zamanda yeni bir tarih anlayışı da bu dersin gelişmesine zemin hazırlamıştır (Kan, 2010, s. 90).

Sosyal bilgiler dersi sayesinde bireylerin toplumsal sorunlarda karar verme, problem çözme ve vatandaşlık becerilerinin geliştirileceğine inanılmıştır (Çatak, 2016, s.3). Sosyal bilgiler eğitimi, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında ABD’yi sarsan sosyoekonomik değişimlerin yarattığı karmaşık sorunlara çözüm bulma arayışından doğmuştur. Bu dönemde yaşanan sanayileşme, göç ve demokratikleşme gibi önemli dönüşümler, geleneksel toplumu sarsarak yeni problemlere yol açmış ve bu problemlere çözüm arayan eğitimciler yeni bir disiplinin gerekliliğine inanmışlardır (Keskin, Öztürk ve Otluoğlu, 2014, s. 7).

19. yüzyılda Amerikan toplum liderleri, eğitimi yeni bir Amerikan ulusu inşa etmenin aracı bu olarak görmüşlerdir. Bu amaca ulaşmak için kültürü homojenlik eşleştirmeyi, bir arada yaşama bilincini geliştirmeyi, kolektif çalışmayı teşvik etmeyi ve ortak karar alma mekanizmalarını işletmeye amaçlamışlardır. Bu hedefe ulaşmak için 1892 de ulusal eğitim derneği bir araya gelerek, milli bir toplum anlayışını oluşturmak üzere bir sosyal bilgiler dersi programı hazırlamıştır. Program içeriği, tarih ve coğrafya gibi iki sosyal bilim dalını kapsamış ve Amerikan topraklarında vatandaşlık bilincini geliştirmeye odaklanmıştır. Ders müfredatı vatandaşlık, Amerikan tarihi ve coğrafyası, milli değerler ve insan hakları, gündelik ve toplumsal hayatta karşılaşılabilecek problemler ve bunları çözme yolları, demokrasi, katılım ve anayasaya bağlılık gibi konuları içermiştir. Bu program, 1916 yılında resmîlik kazanarak “Sosyal Bilgiler” adıyla günümüze kadar gelinmiştir. Ancak zaman içinde müfredatta bazı değişiklikler yapılmıştır (Bilgili, 2019, s.25).

1930 ve 1940'lı yıllarda sosyal bilgiler dersinin içeriği, Amerikan toplumunu etkileyen önemli olaylara göre değişmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak hazırlanan ders müfredatı, dönemin güncel meselelerini yansıtmak için uyarlanmıştır. Örneğin, 1929 Ekonomik Bunalımının ardından ekonomiyle ilgili konulara daha fazla yer verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı döneminde ise kahramanlık temasına ağırlık verilmiştir. 1950'den sonra ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki Soğuk Savaş yılları ve komünizmin olumsuz etkileri ders içeriğinde önemli bir yer tutmuştur. 1940'lı ve 1950'li yıllara kadar sosyal bilgiler dersleri yoğun bir şekilde tarih ve coğrafya derslerinden oluşmuştur. Ancak 1970'li yıllarda Bruner'in "buluş yoluyla öğretim" anlayışının etkisiyle sosyal bilgiler dersi değişime uğramıştır. 1980'li yıllarda geleneksel yaklaşım yeniden uygulamaya koyulmuştur çünkü 1970'li yıllarda geleneksel eğitim programıyla mezun olan genç öğretmenler yeni programa uyum sağlayamamış ve öğrencilerin başarısız olmasına neden olmuştur. 1980'lerde geleneksel eğitimin iyice güçlenmesi 1990'ların sonunda NCSS'in bu durumu yeniden düzenleyerek tekrar yeniden ilerlemeci, öğrenci merkezli yaklaşıma dayalı hale getirilmiştir. Sosyal bilgiler dersi ilk kez ABD'de ortaya çıkmış ve Türkiye, Japonya, Avusturalya gibi ülkelerin eğitim programlarında da yer almıştır (Aksoy ve Polat, 2021, s. 5).

"Sosyal bilgiler" dersi, 1968 yılında Türkiye'de müfredata girmiş olsa da bu dersi oluşturan disiplinlerin kökeni oldukça eskiye dayanmaktadır. Klasik ve modernleşme dönemlerinde farklı yoğunluk ve biçimlerde tüm eğitim kademelerinde bu tür dersler yer almıştır. Bu derslerin içeriği ve yapısı, her dönemin eğitim, bilim ve toplum anlayışına göre şekillenmiş ve zamanla önemli değişimler göstermiştir. Ayrıca klasik ve modern eğitim kurumlarının bu konulara bakış açısı da farklılaşmıştır (Arslan, 2016, s. 18).

Türkiye'de sosyal bilgilerin gelişiminde inişler ve çıkışlar yaşanmıştır. İlk defa Sultan II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) sosyal bilgiler programlarının konularını kapsayan dersler yer almıştır. O dönemde bazı programlarda sadece tarih ve coğrafya dersleri yer almıştır (Yeşilbursa, 2008, s. 12).

1913 tarihli Tedrisat-ı İptidaiye Geçici Kanununda, ilkokul müfredatına tarih ve coğrafyanın yanı sıra vatandaşlık, ahlak ve iktisat bilgileri de yer almıştır. Cumhuriyetin ilanından 1968 yılındaki ilkokul programının uygulamaya konulmasına kadar Türkiye'de, Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan ve Batı Avrupa ülkelerinde de benimsenen tek ders müfredatı sürdürülmüştür (Erköse, 2007, s. 42). Bu bağlamda tarih, coğrafya ve vatandaşlık - bazen vatandaşlık veya vatandaşlık bilgisi olarak- 1926, 1936 ve 1948 ilkokul müfredatlarında ayrı dersler olarak yer almıştır. İlgili dönemde spor salonlarında aynı dersler bu isimlerle

okutulmaktaydı. Bu dersler bir yandan cumhuriyet dönemindeki Kemalist ideolojilerin ilkelerine göre, diğer yandan ise 1920’li yıllarda Batı’yı ve özellikle ABD’yi etkileyen eğitim hareketlerine göre yapılandırılmıştır. Örneğin Atatürk döneminde Türk eğitim sisteminin inşasında fikirleri öncü rol oynayan John Dewey’in başlattığı ilerlemecilik hareketi, diğer derslerin yanı sıra sosyal bilgiler derslerini de etkilemiştir (İnan, 2014, s. 81).

1968 yılındaki yeni ilkokul müfredatında “sosyal bilgiler” dersi uygulamaya konulmuştur. Ortaokullarda ise 1967 yılında sosyal bilgiler adı altında oluşturulan program, daha önce ayrı dersler olarak okutulan, ortaokul 1. ve 2. sınıflarda haftada 5 gün tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerini bir araya getirmiştir (Karabulut, 2019, s. 70).

1970-1971 öğretim yılında ortaokullarda deneme amaçlı sosyal bilgiler dersi verilmeye başlanmıştır. Maarif Vekâleti Talim ve Disiplin Kurulu 9. Halk Maarif Şûrası kararlarına göre 15 Kasım 1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararıyla sosyal bilgiler derslerinin 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda okutulmasına karar verilmiştir. Böylece 1975 yılından itibaren ortaöğretim kurumlarında sosyal bilgiler dersi okutulmaya başlanmıştır. 1985 yılında liselerdeki sosyal bilgiler dersleri kaldırılarak yerine milli tarih ve coğrafya dersleri konulmuştur. 1997 yılında 8 yıllık zorunlu eğitime geçildikten sonra, 10 Eylül 1997 tarihinde alınan kararla lisenin milli tarih ve coğrafya dersleri Millî Eğitim Bakanlığının 143 numaralı sosyal bilgiler dersi adı ile birleştirilmiştir. 02.04.1998 tarihinde tekrar alınan 62 sayılı kararla 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi verilmeye başlandı. Bu program 2004-2005 öğretim yılı sonunda uygulamadan kaldırılmıştır. Bunun yerine, ilköğretim okulu sosyal bilgiler dersi (4 ve 5. sınıflar) müfredatı, Millî Eğitim Kurulunun 12.07.2004 tarih ve 118 sayılı kararı ve ardından ilköğretim okulunun 30.06 tarih ve 188 sayılı kararı ile güncellenmiştir. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi (6. ve 7. sınıf) müfredatı revize edilerek uygulamaya konulmuştur. Yeni sosyal bilgiler öğretim programı 2004 yılında pilot okullarda, 2005 yılında ise kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır. 2007-2008 eğitim-öğretim yılında ise ülke genelindeki tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur. Yeni program yapılandırmacı bir yaklaşımla hazırlanmıştır (Akarsu, Yılmaz ve Geçit, 2020, s. 31; Erdoğan, 2007, s. 32).

2005 Sosyal bilgiler programının ana fikri, öğrenciyi bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli beceri, kavram ve değerlerle donatarak aktif bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmektir. Türkiye 1923’ten bu yana laik, demokratik ve çağdaş bir ülke olma yolunda birçok değişime uğradı. Bu bağlamda çok kültürlülük, toplumsal farklılıklara saygı, katılımcı demokrasi ve sivil toplum diyalogu, Türkiye ile AB arasında sürdürülebilir bir ilişkinin temel unsurları olarak karşımıza çıkmıştır (Yalçın ve Akhan, 2019, s. 845). Ortak temalara odaklanan ve insanları bir araya getiren yeni bir düşünce biçimidir. Böyle bir girişimde en önemli rollerden

biri eğitim sistemlerine, özellikle de sosyal bilgiler ve tarih derslerine ve ayrıca coğrafya derslerine düşmektedir çünkü tam da bu temel dersler Türkiye ile AB arasındaki ilişkileri analiz etmek için kullanılabilir (Alkış, 2002, s. 38).

Pek çok Avrupa ülkesinin tarih müfredatında tarih derslerinin toplumların zamanını ve koşullarını yansıtmaya gerektiği vurgulanmaktadır. Gençlerin çok kültürlü toplumlara yönelik olarak yetiştirilmesi de bu hedefin önemli bir parçasıdır. Giderek küresel toplumun üyesi olacak gençlerin farklılıklarla yaşamayı öğrenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda tarih ve sosyal bilgilerin temel görevlerinden biri de çok kültürlü toplumların ihtiyaçlarına yönelik genç nesiller yetiştirmektir. Türkiye’de tarih ve sosyal bilgiler eğitimi son dönemde büyük bir değişime uğramaktadır (Bayramoğlu, 2016, s. 62).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan yeni sosyal bilgiler müfredatı kullanılmaktadır. Bu programlarla eş zamanlı olarak yeni ders kitapları da hazırlanmıştır. Sosyal bilgiler dersi müfredatında “Dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanan değişim ve gelişimin; ülkemizde demografik değişim ve gelişimin, ailelerin niteliğinin, yaşam tarzlarının, üretim ve üretimin yansıtılmasının gerekliliği” durumlarından bahsedilmektedir (Çelik ve Şenel, 2022, s. 1392).

Tüketim alışkanlıkları, bilim anlayışı, cinsiyet, bilgi teknolojisi, çalışma ilişkileri ve çalışma yaşamının kalitesi Türk eğitim sisteminde ve programlarında iş gücü ve yerleşme ve küreselleşme süreçlerini etkilemektedir. Sosyal bilgiler programının temel unsurları şunlardır: beceriler, kavramlar, değerler ve genel hedefler. Türkiye, tarih eğitiminde çağdaş ve yenilikçi bir düzeye ulaşmak için çok çalışmaktadır. Bu bağlamda ilköğretim sosyal bilgiler ve lise tarih müfredatları son yıllarda güncellenmiştir (Yeşiltaş ve Kaymakçı, 2014, s. 318).

2.2. Sosyal Bilgiler Dersi ve Öğrenci Tutumu

Sosyal bilgiler kavramı; içeriğinin çeşitli sosyal bilim disiplinlerini kapsamaması, ideolojik bakış açısına sahip olması, sonuçlara ilişkin kişisel ve toplumsal beklentilerin farklı olması, toplumdaki bir araştırma alanı olması ve yönteminin farklı olması nedenlerden dolayı sosyal bilgiler kavramının farklı tanımları bulunmaktadır. Bu bağlamda Bilgili (2016, s. 122) sosyal bilgileri, sosyal bilim disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayanarak, insanların sosyal yaşamda ihtiyaç duyulan temel bilgi, beceri ve değerleri kazanmaya çalıştığı bir ders olarak tanımlamıştır.

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere toplum, kültür, tarih, coğrafya, ekonomi gibi konularda genel bir anlayış kazandırmayı amaçlayan derslerden biridir. Bu ders, öğrencilere

çevrelerindeki dünyayı anlamaları ve etkileşimde buldukları toplumu daha iyi kavramaları için temel bilgiler sağlar. Ek olarak ders, öğrencilere tarih boyunca yaşanmış olayları, bu olayların toplum üzerindeki etkilerini, farklı kültürleri ve bu kültürlerin birbirleriyle olan ilişkilerini öğretmektedir (Doğanay, 2008, s. 79). Aynı zamanda içerik coğrafya konularıyla da ilgilidir, dünyanın fiziksel özelliklerini, iklimleri, doğal kaynakları ve bu unsurların insanlar üzerindeki etkilerini inceler.

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere eleştirel düşünme becerileri kazandırmayı hedeflemektedir ve öğrenciler, farklı kaynaklardan bilgi toplama, bu bilgileri analiz etme ve çıkarımlar yapma konusunda teşvik edilmektedirler. Bu da öğrencilerin bilgiye dayalı kararlar vermelerini, toplumsal sorunlara çözüm bulmalarını ve etkili iletişim kurmalarını sağlamaktadır (Şahin ve Ersoy, 2012, s. 1539).

Tutum, bazı uyaranlara veya nesnelere karşı algılanan veya algılanmayan eğilim olarak tanımlanır ve bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Tutumu oluşturan üç bileşen bireyin bir şeye karşı tutumunu etkilemektedir. Bilişsel bileşen, bireyin tutum nesnesiyle ilişkilendirdiği inançları veya özellikleri; duygusal bileşen, bireyin nesneyle ilişkilendirdiği duyguları ve davranışsal bileşen, tutum nesnesine ilişkin geçmiş davranışı veya davranışsal niyeti ifade eder. Bu bileşenlerin genel olarak birbirinden pek farklı olmadığı görülmektedir (Avcı ve İbret, 2018, s. 42).

Davranışın bilişsel, duyuşsal ve psikomotor ölçütlerle oluşturulduğu dikkate alındığında tutumun bir davranış biçimi olduğu ileri sürülebilir. Bu bağlamda öğrenme, kişide istenilen davranış değişikliğinin yaratılması süreci olduğundan, tüm bilgi, beceri ve değerlerin edinilmesine olumlu bakılması gerektiği söylenmiştir (Toklucu ve Tay, 2016, s. 322). Dolayısıyla öğrenme-öğretme sürecinde olumlu davranış değişiklikleri üretebilmek için bireyin ürüne olumlu tepki vermesi beklenir. Sınıfta öğrenmenin bir parçası olarak öğrenme-öğretme sürecinde; dijital öykü yönteminin kullanılması, artırılmış gerçeklik uygulanması, EBA uygulamalarının kullanılması ve sınıfta teknoloji destekli sanal müze ziyaretlerinin öğrencilerin sosyal medyaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Akhan ve Yalçın, 2016, s. 30).

Günümüzde artık dersler sınıf içinde olduğu kadar sınıf dışında da yapılan öğrenme etkinliklerinden oluştuğu için öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları farklı ders içerikleri ile zenginleştirilebilmektedir. Tay ve Tay (2006, s. 73) araştırmalarında başarı ve

tutumun aynı düzeyde yükselip düştüğünü belirtmişlerdir. Yani sosyal bilgiler dersine karşı olumlu tutuma sahip olan öğrencilerin o derste başarılı olacaklarını bulmuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre mevcut öğrencilerin çeşitli teknik araçları sınıfta ve ders dışı etkinliklerde kullanmalarının öğrenmeye ve derse karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılabilmektedir. Sosyal bilgilerin günlük hayatla ilgili konuları ve toplumsal olayları içinde barındırması öğrencilerin bu derse karşı tutumunu olumlu etkilemektedir. Gazete haberleri de günlük hayatı ve toplumsal olayları öğrencilere aktarma da en önemli materyallerden biridir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinde gazete haberlerinin kullanılması, öğrencilerin hem sosyal bilgiler dersine karşı olumlu tutumu geliştirmesine hem de toplumsal olaylara karşı daha duyarlı olmalarını sağlayacaktır.

2.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

Bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişmesine bağlı olarak bilgiye erişme ve kullanma konusunda farklı becerilere sahip yeni bir nesil ortaya çıkmıştır. Yeni neslin en belirgin özelliği günlük yaşamlarında internet, telefon, tablet, bilgisayar gibi dijital medya araçlarını kullanıyor olmalarıdır. Bu nedenle bilgi çağının bireyleri; bilgiyi arama, edinme, organize etme, kullanma ve paylaşma biçimleri bakımından önceki nesillerden farklı oldukları kabul edilmektedir (Öztürk ve Kafadar, 2020, s. 114).

Bu kişileri eğitmek için oluşturulan veya güncellenen müfredatlar, yaşlarına uygun yeterliliklere sahip kişiler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle eğitim programları tasarlanırken dönemin bireysel, sosyal, ekonomik ve teknik özellikleri dikkate alınmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı da müfredatları teknolojinin gelişmesi, toplumsal değişimler ve bunun sonucunda bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçlarına, öğrenme ve öğretme yaklaşım ve teorilerinin gelişmesine uygun olarak güncellemektedir (Çelikkaya ve Kürümlüoğlu, 2018, s. 111). MEB (2018), programın temelini oluşturan değer, tutum, hedef ve yaklaşımların gerekli eğitime ulaşmada bir yol haritası oluşturduğunu belirtmiştir. Program sosyal, bireysel, ekonomik, tarihi ve kültürel temellere dayanmaktadır (Akt. Gültekin, Bayır ve Göz, 2013, s. 29).

Sosyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, eğitim sisteminin her alanını etkilemekte ve öğrenme sürecinde köklü değişimlere yol açmaktadır. Bu durum, öğretim programlarının da güncel gelişmeleri yansıtacak şekilde yenilenmesini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda, 2005 yılında tüm öğretim programları, “yapılandırmacılık” yaklaşımı temelinde yenilenmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programı da bu yenilenmeyle 2017 yılına kadar

uygulamada kalmıştır. 2017-2018 eğitim öğretim yılının başında sosyal bilgiler öğretim programı yenilenmiştir (Ekici, 2023, s. 80). Geliştirilen program, bireylerin sosyal yaşamda ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve değerleri içermektedir. Programa gelişmeler ışığında bakıldığında bu dersin öğrencilere günlük yaşamlarında kullanabilecekleri bilgi, beceri ve değerleri kazandıracığı düşünülmektedir (Otuz, Görkaş-Kayabaşı ve Ekici, 2018, s. 28).

Bu amaçla öğrenme ve öğretmede kazanılabilecek bilgi, değer ve beceriler sosyal bilgiler öğretim programına eklenmektedir. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan becerilere bakıldığında amacın insanları yaşlarına göre yetiştirmek olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle müfredatın amacı toplumdaki olaylara farklı açılardan bakabilen, etkin ve üretken, bağımsız karar verebilen, bilgiye her an ulaşabilen, bilgi sahibi, bilgi sahibi bireyler yetiştirmektir. Bireysel ve toplumsal sorunlara özgüvenle, iletişim ve iş birliğiyle çözüm üretebilen, yaşam boyu öğrenme becerisini geliştirmiş kişilerdir (Turan, 2018, s. 23).

2018 yılında bu amaçla hazırlanan programda öğrenme ve öğretme olarak; değer ve yeterlilik temelli, öğrenme alanı temelli, genelden özele, somuttan soyuta, bütünsel ve öğrenci merkezli bilgi, beceri ve değerleri sağlamayı amaçlayan bir yaklaşıma dayandığı söylenmektedir. Yeni bir felsefe ve anlayışla tasarlanıp uygulanan program, iş birliğine, problem çözme ve karar verme becerilerine ve tematik öğrenmeye vurgu yapan, öğrencinin süreçte aktif olduğu yapılandırmacılığı esas almaktadır. Programın kazandırmayı amaçladığı bilgi, beceri ve değerleri içselleştirmesi için kişilerin derse karşı olumlu bir tutuma sahip olması gerektiği bilinmektedir (Demir ve Özyurt, 2021, s. 1256).

Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar, geleneksel yöntemlere kıyasla daha etkili bir eğitim deneyimi sunmayı amaçlar. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin kalıcı öğrenmelerini ve aktif katılımlarını teşvik eden öğrenci merkezli ve etkileşimli yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır (Akdağ, 2014, s. 17).

Bunlardan biri olan “*sorgulamaya dayalı öğrenme*” yaklaşımı, öğrencilerin kendi sorularını sormalarını teşvik eder ve bu soruları araştırarak cevaplamalarını sağlamaktadır. Bu sayede öğrenciler, bilgiyi daha derinlemesine anlamaya ve öğrenmeye daha motive olurlar. “*Proje tabanlı öğrenme*”, bireysel veya küçük gruplar halinde, doğal koşullarda ve gerçek yaşama benzeyen bir yaklaşımla problemlerin çözümüne odaklanan bir öğretim yöntemidir. Bu yöntemde, öğrenciyi bilginin pasif alıcısı olmaktan öteye taşıyarak, araştırma, inceleme ve yorumlama yoluyla bilgiyi anlamlı hale getiren ve problemlere çözüm üretebilen aktif bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencinin, öğrenme becerisini geliştirir ve bilimsel araştırma alışkanlığı

kazanmasını sağlar. Bu yaklaşım, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve iletişim becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Öğrencilerin performansı hakkında öğrencinin ailesine ve öğretmenine anlamlı bilgiler verir. Bu yaklaşım, öğrencilerin oluşturdukları ürünleri ve performansları gerçek hayatla bütünleştirir. Teknolojinin kullanımının da sosyal bilgiler eğitiminde yeni perspektifler sunar. Dijital araçlar ve kaynaklar, öğrencilere konuları daha ilgi çekici ve etkileşimli bir şekilde öğrenme fırsatı da sağlamaktadır (Dolanbay, ve Tuncel 2020, s. 373-375).

Eğitim programı, önceden tanımlanmış hedeflere ulaşmak için “hedefler, içerik, öğrenme durumları ve değerlendirme durumları” gibi unsurların sistematik bir şekilde ele alındığı bir yapıdır. Bu sayede, eğitim süreci planlı ve organize bir şekilde ilerler ve öğrencilerin belirlenen kazanımlara ulaşması sağlanır (Safalı, 2022, s. 5).

Ayrıca müfredat; eğitim programının bu ağır kısmı genellikle belirli bilgi kategorilerinden oluşan, bazı okullarda beceri ve uygulamaya odaklanan, eğitim programının amaçları doğrultusunda bilgi ve becerilerin planlı bir şekilde kazandırılmasını amaçlayan bir program olarak tanımlanmaktadır. Toplumun genç kuşaklarının sahip olacağı bilgi, beceri, değer ve tutumlar müfredatın gereği olarak uygun yerlere yazılı olarak gönderilmekte ve uygulamaya konulmaktadır. Müfredat aşağıdaki beş soruyu yanıtlamalıdır (Şimşek, 2012, s. 137):

- Neden öğretiyoruz? (Hedefler)
- Ne öğretiyoruz? (İçerik)
- Nasıl ve neyle öğretiliyor? (Öğretme yöntem ve teknikleri)
- Ne zaman öğretiyoruz? (Yaş ve okul düzeyi)
- Ne kadar öğrenildiğini nasıl bileceğiz? (Miktar ve tartım).

Gerçek öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrencilerin gerçek hayata dahil olmaları ve okul ortamında gerçek sorunlarla karşılaşmaları gerekmektedir. Öğrenme-öğretme süreçleri ve elbette okulda uygulanan değerlendirme yöntemleri, öğrenmeyi doğrudan anlamlı ve etkili kılmaktadır. Yıllarca öğretmenler öğrencilere bilgi yüklemiştir ve öğrenciler bu bilgiyi ezberlemek zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda kişiler gerçek hayatta kullanılmayan bilgileri unuttur ve karşılaştıkları sorunları çözmekte zorlanırlar (Yaşar, Köse, Göz ve Bayır, 2015, s. 48). Bu nedenle okuyan, araştıran, bilgilerini araştırmadan elde edilen bilgilerle karşılaştıran ve bunu hayatta uyumlu bir şekilde kullanan insanlar yetiştirmek gerekmektedir. Bunun

sonucunda eğitimde yapısal bir değişim yaşamış ve yaşanmaya da devam etmektedir (Çelikkaya ve Kuş, 2009, s. 745).

Sonuç olarak, sosyal bilgiler eğitiminde yeni perspektifler, öğrencilerin daha aktif, eleştirel düşünebilen ve küresel olarak bilinçli bireyler olarak yetişmelerine olanak tanır. Bu perspektifler, eğitim sisteminin sürekli olarak gelişmesini ve yenilenmesini sağlayarak daha etkili bir öğrenme ortamı oluşturur.

2.4. Sosyal Bilgiler Dersi Amaçları

Sosyal bilgiler dersi öğrencinin içinde yaşadığı sosyal hayatla ilgilidir. Sosyal bilgiler dersinin amacı, öğrencilere ulusal miras, anayasa, temel haklar, ulusal ve evrensel insani değerler, siyasal süreçler ve bir yetişkinin bilmesi gereken temel bilgileri kazandırarak etkili vatandaşlar yetiştirmektir (Gedik, 2010, s. 102).

Sosyal bilgiler eğitiminin genel amacı, bireyleri toplumlarına, çevrelerine ve dünyaya dair bilgi sahibi yaparak onları etkin ve sorumlu bir şekilde toplum üyeleri olarak yetiştirmektir. Bu eğitim, öğrencilere tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset, kültür gibi çeşitli alanlarda bilgi ve anlayış kazandırırken, aynı zamanda demokrasi, insan hakları, çevre koruma gibi temel değerleri de öğretmeyi amaçlamaktadır (Sözer, 1998, s. 16). Sosyal bilgiler eğitimi, öğrencilerin analitik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim becerilerini geliştirmeyi hedefler. Bu sayede öğrenciler, karşılaştıkları sorunları anlayabilir, çözüm yolları üretebilir ve farklı bakış açılarını anlayarak daha hoşgörülü bireyler olabilirler (Öztürk ve Otluoğlu, 2002, s. 35). Ayrıca, sosyal bilgiler eğitimi, öğrencilere kültürel farklılıkları anlama, saygı gösterme ve kültürel kimliklerini koruma konularında da rehberlik eder. Bu sayede öğrenciler, kendi kültürlerini ve diğer kültürleri anlamak ve değer vermek konusunda daha bilinçli hale gelebilmektedirler. Bu bağlamda, Sosyal bilgiler eğitimi, öğrencilerin toplumsal sorumluluklarını anlamalarına ve bu sorumlulukları yerine getirme konusunda motivasyon kazanmalarına yardımcı olur. Bu sayede bireyler, toplumlarına ve dünyaya olumlu katkılar yapabilecekleri bilinciyle yetişirler (Doğanay, 2008, s. 80; Kılınç, 2013, s. 77).

Sosyal bilgiler dersleri, öğrencilere Türkiye'nin ve dünyanın coğrafi, tarihi, kültürel, ekonomik ve siyasi yapısını öğretir. Bu dersler, öğrencilerin olayları analiz etme, doğru bilgiye ulaşma, farklı kaynakları kullanma ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Derslerde ayrıca, demokrasi, insan hakları, çevre koruma gibi temel değerler de vurgulanır (Demircioğlu, 2004, s. 74). Öğrencilere, hoşgörü, adalet, iş birliği gibi kavramlar üzerinde düşünme ve bu değerleri hayatlarına yansıtma konusunda rehberlik edilir. Sosyal bilgiler

eğitimi, öğrencilerin milli ve manevi değerlere bağlı, sorumluluk sahibi ve topluma faydalı bireyler olarak yetişmelerini amaçlar. Bu doğrultuda, öğrencilere vatan sevgisi, bayrak ve millet sevgisi gibi kavramlar öğretilir ve milli birlik ve beraberlik duygularının geliştirilmesine önem verilir. Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi, öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik sürekli olarak güncellenen ve geliştirilen bir program çerçevesinde yürütölmektedir. Bu programlar, öğrencilerin yaşadıkları topluma ve dünyaya daha iyi uyum sağlamalarını ve geleceğe daha donanımlı bir şekilde hazırlanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır (İpek, 2011, s. 37; Mutluer, 2013, s. 361).

2.5. Sosyal Bilgiler Eğitimiinde Güncel Olaylar

Öztürk’e (2015, s. 27) göre sosyal bilgiler, yalnızca sosyal bilim alanlarına disiplinler arası bir yaklaşım olarak değil, aynı zamanda insana ilişkin tüm bilimlerden ve bilgilerden yararlanan bir program olarak değerlendirilmektedir. Sosyal araştırmalarda kullanılan veri kaynaklarını gösterir. Bireye gerekli temel bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan sosyal bilgiler dersi, demokratik vatandaş olmaya hazırlık olarak görölmektedir.

Sosyal bilgiler dersi yaşam merkezli bir ders olup, çocuğun olaylar arasında bağlantı kurabilmesi, aile, okul, köy, ilçe, il, bölge, toplum, ülke işleriyle meşgul olması gerekmektedir (Sömen, 2020, s. 436). Sosyal bilgiler dersi amacına ulaşmak için bireyin yaşadığı fiziki çevre ve üyesi olduğu sosyal çevre ile ilişkisini geçmişten günümüze bilgi, beceri ve değerler bağlamında inceler. Geçmişini anlamının ve geleceği tahmin etmenin en iyi yolu, bugünü anlamaktır. Modernize, güncel, güncel olayların bilgisinden oluşur ve bunları anlamak, bu olayları gözlemlemeye bağlıdır. Bu bağlamda güncel olaylar ders kitabının yanı sıra sosyal bilgiler dersinin güncel gündeminin aktarılmasında önemli bir araçtır. Çünkü ders kitapları geçmişe ve yaşananlara ilişkin bilgileri yansıtır. Şimdiyle bağlantı kuran ve geleceği tahmin etmeyi mümkün kılan tek kaynak, olup bitenlerin bilgisidir, yani. Güncel olaylar ve öğrenme süreci güncel olaylarla desteklenmelidir (Eryılmaz, 2015, s. 61).

2.6. Güncel Olayların Öğretimi İçin Yöntemler

Güncel olaylar, sosyal bilgiler eğitimi çerçevesinde yeni bilgilerin edinilmesini ve bu bilgilerin yeni durumlarda uygulanabilmesini teşvik etmektedir. Güncel olaylar, bireyi ve ait olduğu toplumu etkileyen, birey ve toplumların karar alma ve düşünce sistemlerini etkileyen, gündem oluşturan, insani veya doğal olaylara ilişkin bilgilerdir (Eryılmaz ve Köse, 2017, s. 992). Gündemin kendisi olan olayların dünyanın herhangi bir yeri, herhangi bir dünya toplumu

ve düzeni için önemli olduğu unutulmamalıdır. Sosyal bilgiler derslerinde güncel olaylara değinme ihtiyacının nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Zemin, 2013, s. 51):

- Sosyal ve kültürel gelişim ve değişimlerin takibi,
- Bilimsel ve teknik gelişmenin insanların yaşamlarına etkisinin görülmesi,
- İnsanların sık göç etmesi ve seyahatlerin artması ve etkileri,
- Patlayıcı nüfus artışının etkileri,
- Siyasi ve ideolojik değişikliklerin takibi,
- Medyadaki değişikliklerin takibi,
- Bilgi anlayışındaki değişiklikler ve bunun öğrenme durumları üzerindeki etkisi,
- Hastalıklar ve tedaviler, farklı çözümler bulma,
- Hükümetler ve gelişmeye açıklıkları,
- Dünya ekonomisinin ve doğal kaynakların değişen yönünün görülmesi,
- Dünyanın fiziksel yapısında meydana gelen değişiklikler, doğal kaynakların tüketimi ve bunların gelecekteki etkilerinin tahmin edilmesi,
- Dünya çapında farkındalık yaratma ihtiyacının hissedilmesi.

Güncel olayların eğitimsel hedefleri, sosyal bilgilerin etkili demokratik vatandaşlar yetiştirme hedefiyle ortak bir noktada kesişmektedir. Güncel olayların kullanıldığı öğretim uygulamaları, öğrencilerin dünyada ve kendi ülkelerindeki hızlı fiziksel veya sosyal değişim ve gelişmeleri gözlemleme ve öğrenme konusundaki farkındalık ve duyarlılığını artırmalıdır (Dinç ve Acun, 2017, s. 33). Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşabilmek için güncel olaylardan yararlanmanın yararları ise şu şekilde sıralanabilir (Öztürk ve Veziroğlu, 2020: 189; Bozkaya, 2021, s. 92):

- Öğrencilerin akademik performanslarını ve hatırlama düzeylerini geliştirmelerine yardımcı olur,
- Öğrenme ortamının ilgi çekici olmasını sağlar,
- Öğrencinin konuyu örnek alarak öğrenmesini teşvik eder,
- Yurttaşlık bilincini ve becerilerini geliştirir,
- Sosyal aktivitelere katılma fırsatı sunar,
- Öğrencilerin bilgi toplama becerilerinin gelişimini destekler,
- İlgili konulara yönelik kaynak oluşturur,
- Güncel materyaller içeren öğrenme materyalleri oluşturur,

- Öğrencilerin gerçekleri ve kendi görüşlerini ayırt etmelerini sağlar,
- Öğrencilerin vatandaş olarak yaşadıkları dünyayı daha iyi anlamalarını sağlar,
- Öğrencilerin liderlik üstlenmelerine olanak tanır,
- Empati geliştirir, küresel farkındalık yaratır, hoşgörü yaratır.
- Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi gibi duyuşsal nitelikleri kazanmalarına yardımcı olur,
- Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur,
- Geçmiş ve bugünü anlamalarına yardımcı olur,
- Geleceği görmenin ve tahmin etmenin önemli bir yoludur.

Sosyal bilgiler öğreniminin keyifli bir hobi haline getirilmesinin öğrencilerin derse katılımını sağlamayı ve çeşitli yaratıcı etkinlikler yapmayı gerektirdiği düşünüldüğünde öğretmen, önemli sosyal etkinlikler getirerek öğrencilerin yaşamını zenginleştirmeli ve aktif katılımı arttırmalıdır. Çünkü sosyal olaylar çocukların yaşayarak öğrenebilecekleri sosyal derslerin önemli kaynaklarıdır. Güncel olaylar bu bağlamda kullanılabilir en önemli sosyal medyalarından biridir (Gürkan, Kanatlı ve Kumlu, 2020, s. 271).

Sosyal medya hızla değişen toplumsal olaylardır ve geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında ele alınmalıdır. Güncel olaylar, öğrencilerin okul içi ve dışı, geçmiş ve gelecek arasında bağlantı kurmasını sağlayan, öğrenmenin özümsemesini ve zenginleşmesini destekleyen önemli bir köprüdür. Güncel olayların kullanıldığı öğretim uygulamalarında öğrenci, ders konularının somut kanıtlarını görme ve öğrendiklerini kullanarak bilgilerine önemli anlamlar yükleme fırsatı bulur. Paykoç'a (1987, s. 46) göre güncel olaylarla uğraşmak, çeşitli beceri ve özelliklerin sürece katılımını gerektirir. Güncel olayları öğretmenin temel amacı çocuklarda bu beceri ve niteliklerin gelişmesini sağlamaktır. Bu beceri ve özellikler şu şekilde tanımlanabilmektedir (Bekret, 2019, s. 31):

- Haber materyallerini okuma,
- Önemli ve daha az önemli olayları ayırt etme yeteneği,
- Bilgiye dayalı olarak sorunların belirli bir yönünü benimseme ve bilgiyi eleştirel bir şekilde değerlendirme becerisi,
- Güncel gelişmeleri dikkate alarak sonuçları tahmin edebilme,
- Objektiflik,
- Propagandayı çarpıtılmış haberlerden ayırt edebilme.

Bir sosyal bilgiler dersi, bireylerin ve toplumların zaman ve mekân çerçevesinde geçmiş olay ve olguları ile şimdiki yaşamları ve algıları karşılaştırılarak sistemli bir şekilde ele alındığına göre, zamanı aydınlatan güncel olay ve olguların öğretimi de bu doğrultuda yapılmalıdır. Güncel olaylar ve gerçekler, öğrencilerin problem çözme yaklaşımını kullanarak gerçeklere dayalı genellemeler yapmalarına ve nesnel yargılara varmalarına yardımcı olur (Gürkan, Kanatlı ve Kumlu, 2020, s. 280).

Sosyal bilgiler dersinin içeriği yeni etkinlikler getirilerek güçlendirilir. Güncel olayların sınıf ortamına aktarılması sayesinde öğrenci üniteye veya konuya ilişkin temel kavram ve genellemelerin günlük hayatta kullanıldığının farkına varmaktadır (Sağlamgöncü, 2022, s. 60).

Öğrenciler yazılı ve görsel medyadaki güncel olay ve haberlerden etkilenmektedirler. Öğrencilerin zihinleri günlük aktivitelerle meşgulse ve başlangıç dönemi için planlanan ders çok verimli geçmiyorsa, öğretmenin “dakiklik” ilkesine göre hareket etmesi ve fırsatlardan yararlanması gerekmektedir. İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde güncel olayları konularla ilişkilendirmenin üç yaygın yolu kullanılmaktadır (Ünlüer ve Yaşar, 2012, s. 52; Memişoğlu ve Güçin, 2017, s. 1275).

Parker (2015, s. 6), güncel olayların sosyal bilgilerle birlikte öğretilmesine yönelik ilk yaklaşımı ve sosyal bilgiler müfredatını tamamlamak veya güçlendirmek için güncel olayların kullanılmasına yönelik ikinci yaklaşımı açıklamaktadır; üçüncü yaklaşım ise sosyal bilgiler ünitelerinde güncel olayların temel olarak kullanılmasına dikkat çekmektedir. Bu yaklaşımda öğretmen, her sabah saat birden itibaren belirli bir süreyi ülkesinde, bölgesinde ve dünyadaki önemli güncel haberlere ayırmayı amaçlayarak, öğrencilerini haftalık ve aylık çocuk dergilerinden önemli haberler getirmeye teşvik etmektedir (Çengelci ve Yaşar, 2016, s. 11). Öğrenciler sınıf çalışmalarına katkıda bulunmak için kullanabilecekleri haberleri getirmeleri konusunda teşvik edilir ve öğrenciler tarafından gazete veya dergilerden alınan güncel olaylar sınıf ilan panosuna asılır, radyo veya televizyondan alınan olaylar toplanır, öğretmen tarafından okunur, çeşitli anahtar sorularla içerik açılır, bu da makalelerin tartışılmasına ve yorumlanmasına ortam yaratır. Bu yaklaşımla öğrencilere kendilerine sunulan haberlere göre şu sorular sorulabilmektedir (Gürkan, 2009, s. 13):

- Beldemizin çevresine yapılacak yeni ana yolun kaza sayısını ne kadar etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
- Astronotlar bu yolculukta ne bulmak istiyor?

- Akıllı trafik tahminlerinin ülkemizde kullanılması hayatımızı nasıl etkileyecek?

Getirilen haberler, haberin devamının öğrenciler tarafından daha sonra okunabilmesi amacıyla önceden hazırlanmış bir panoya asılmaktadır. Parker'a (2015, s. 7) göre bu yaklaşımın zaman ayırarak güncel olaylara düzenli erişim sağlaması, öğrencilerin güncel olaylara olan ilgisini artırması ve öğrencilerin okuma, yorumlama ve tartışma becerilerini geliştirmesi gibi büyük bir avantajı vardır. Haber kaynakları doğrudan kütüphanelerden temin edilebileceği gibi aynı zamanda dijital web kütüphanelerden temin edilebilmektedir. Dijital web kütüphaneler, kitaplar, makaleler, araştırma raporları, tezler, görseller, videolar ve diğer bilgi kaynaklarını dijital formatta sunan ve internet üzerinden erişim sağlayan platformlardır. Kullanıcılar, bu kütüphaneler aracılığıyla istedikleri bilgiye herhangi bir yerden ve herhangi bir zamanda erişebilmektedirler.

2.6.1. Haber konularının işlenmesi

Sosyal bilgiler dersinde haber konularının işlenmesi, öğrencilere güncel olayları anlama, analiz etme ve yorumlama becerileri kazandırmaya yardımcı olabilmektedir ve bu süreç, öğrencilerin bilgi okuryazarlığını geliştirirken aynı zamanda onları toplumsal olaylara duyarlı bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Arın ve Deveci, 2008, s. 176).

Çocukların güncel olaylar hakkında konuşmayı sevdiğini bilindiğine göre, sosyal bilgiler programı onların yakın çevreleriyle, ülkeyle veya dünyayla ilgili çeşitli şeyleri fark etmelerine fırsat yaratmalıdır. En yaygın uygulama, genellikle sabahın ilk saatlerinde, sınıftaki tartışmaların ve günün olaylarının tartışıldığı belirli bir zamandır. Çocuklar büyüdükçe ve sınıf seviyesi yükseldikçe haberlerin güncelliği değişmektedir (Ünlüer ve Yaşar, 2012, s. 56).

Okul öncesi çağındaki ve ilkokul 1., 2. ve 3. sınıf çağındaki çocuklar için mevcut durum; babanın iş gezisine çıkması, yeni bir kardeşinin olması ve ailenin evcil hayvan almasıdır. Paykoç'un (1987, s. 48) belirttiği gibi, çocuklar kendilerini doğrudan ilgilendiren ulusal haberler, anlamını tam olarak anlamasalar bile, küçük çocukların bile ilgilerini çekebilirler. Ancak çocuklar büyüdükçe, ilgi ve merakları kişisel alanlardan ziyade sosyal konulara doğru kaymaktadır. Yaşamdan ve yakın çevreden edinilen deneyimler, eğitim öğretim açısından oldukça önemlidir. Eğitim, çocukları hayata hazırladığı için güncel olayları takip etmek ve gerçekleşen olaylardan haberdar olmak öğrenciler için oldukça faydalıdır. Derste anlatılan konuların güncel olaylarla ilişkilendirilmesi ve bu konularla ilgili etkinlikler yapılması öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hale getirir. Güncel olayları eğitim ve öğretime dahil etmek,

nitelikli bir öğrenme ortamı oluşturulmasına katkıda bulunur. Günlük hayatta karşımıza çıkan ve haber niteliği taşıyan güncel olayları takip etmek günümüzde çok önemlidir (Memişoğlu, 2020, s. 63).

Bu nedenle güncel olayların öğrenime dahil edilmesiyle dersin nesnel faydası artırılmaktadır. Aslında çocukların ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerilerin sosyal yaşamda cevabını bulduğu ve dolayısıyla farkındalığın arttığı söylenebilir. Yine güncel olaylar aracılığıyla öğrencilere medyadan haberleri dinleme ve içselleştirme becerisi kazandırılmaktadır. Bu durum sosyal bilgiler dersinin mevcut durumun aynası olduğunu göstermektedir. Ayrıca güncel haberleri takip eden kişiler olumlu bağlılık yarattığı ve güncel haberleri arkadaşlarına aktardığı için kursun etkililiği de artmaktadır. Safran (2011, s. 9), günümüzün bilgilenme arzusunun gazete, televizyon ve internet haberlerini okuyup takip etmenin yanı sıra reklam ve kampanyalarda bugüne en yakın ürünleri kullanmayı gerektirdiğini belirtmiştir. Geçmişini doğru analiz edip geleceğe doğru sağlam adımlar atmanın en etkili yolu, günlük olay ve olayları yaratan bugünü anlamaktır. Sosyal bilgiler dersi günümüz eğitim ortamına uygun bir ders olarak öne çıkmaktadır. Gerçek dünyayı insanlara aktaran ve güncel bir kaynak özelliği taşıyan gazeteler dinamik ve çok yönlü eğitim öğretim aracıdır. Haberler öğretmenlere, ders işlenişinde kullanabilecekleri sayısız okuma kaynağı imkanı sunar Dünyadan ve Türkiye'den çeşitli haberlerle öğrencilerin gerçek hayatla olan bağ kuvvetlenir ve eğitim öğretim zenginleşir. Sosyal bilgiler dersinde gazetelerden faydalanıp öğrenciler gerçek dünya ile ilgili sorunlarla karşı karşıya getirilir (Akbaba, 2013, s. 265).

Derslerde kullanılan gazeteler sayesinde öğrenciler günlük olaylar hakkında daha fazla bilgi edinme fırsatı bulmaktadır. Sosyal bilgiler ders kitaplarına baktığımızda ders kitaplarında çok fazla gazete ve internet haberlerinin yer aldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler derslerinde gazete kullanan bir öğretmen, dersin konusunu gazetelerdeki günlük haberlere bağlayarak aktarmakta; öğrencilerin derse olan ilgilerini artırmakta ve öğrencilere yaşadıkları toplum hakkında daha fazla bilgi edinme fırsatı vermektedir. Günümüz dünyasında da sorunlar sürekli değişiklik göstermektedir. Sosyal bilgiler programları öğrencilere bu sorunların çözümünde almaları gereken sorumluluğu öğretmelidir. Bunu sağlamak için derslerde dergi, gazete ve internet haberlerinden sıklıkla yararlanılmalıdır. Konuyla ilgili gazete ve internet haberlerini ve kazanımlarını derslerine dahil eden bir öğretmenin, şüphesiz öğrencilerin öğrenmesinde önemli bir etkiye sahip olacağı söylenebilmektedir. Gazeteler öğretmenlerin sınıfta güncel olayları paylaşmak için kullanabileceği önemli kaynaklardır (Çar, 2018, s. 23).

Farklı konulardaki haberler, zengin görsel unsurlar ve her düzeyde içerikleri ile gazeteler, derslerde etkili bir araçtır. Derste edindiği bilgiyi güncel konularla ilişkilendiren öğrenciler; okuma, konuşma, yazma, anlama, dinleme, iletişim, kendini ifade etme, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirirler. Ayrıca, elde ettikleri bilgileri farklı kaynaklarla karşılaştırırken eleştirel bakış açısı kazanır ve medya okuryazarlığı konusunda bilinçlenirler. Bu bağlamda, ilköğretimde seçmeli ders olarak okutulan medya okuryazarlığı dersinde edinilen bilgilerin pekiştirilmesi ve becerilerin geliştirilmesi açısından gazeteler önemli bir rol oynar. Güncel konuları Türkiye ve dünyadan örneklerle incelerken, öğrenciler kendilerini toplumun bir parçası olarak görürler. Gazete, toplumsal olaylara duyarlı ve sorumlu, yaşadığı toplumu ve dünyayı tanıyan bireyler yetiştirilmesine katkı sağlar. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde, birçok kazanımın gazete kullanımı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Sosyal hayat, şehir, ülke, ekonomi, kültür ve eğitim gibi konularda gazete haberlerinin içeriği ile sosyal bilgiler dersinin içeriği örtüşmektedir. Burada önemli olan, öğretmenlerin gazete ve gazete haberlerini derslerde etkin bir şekilde kullanabilmesidir. Özellikle öğrencilerin derslerde işlenen konulara yönelik gazete haberlerini takip edebilme becerilerinin geliştirilmesi, konunun pekiştirilmesine ve bireyin iletişim becerisi kazanmasına katkı sağlar (Ünlü ve Koçoğlu, 2017, s. 217-219).

2.6.2. Haber haritalarının kullanılması

Sosyal bilgilerdeki güncel olayları öğretmek için haber kartlarını kullanmak, çocukların keşfetme, kapsamlı gözlem ve harita okuma gibi becerilerini geliştirmesine yardımcı olur. Paykoç'a (1987, s. 53) göre bu etkinlik yapılırken tahtanın ortasına büyük bir dünya haritası yapıştırılır ve haritanın çevresinde gazete ve dergi kupürleri ile güncel haberlerin resimlerini yapıştırmak için boşluk bırakılır. Renkli ipler veya kurdeleler yardımıyla etkinlik yerine haber veya resim iliştilerilebilir. Öğrencilere haber kartlarını bir araya getirmeyle ilgili görev ve sorumluluklar vermek de güncel olaylara olan ilgiyi artırabilmektedir (Gürkan, 2009, s. 16).

2.6.3. Güncel olayların aktarılmasında tamamlayıcı ve pekiştirici olarak ders programının kullanılması

Ders programları kullanılırken öğretmen sosyal bilgiler dersinin başında bazı etkinliklere yer verir ve o dersle ilgili haber ve makaleleri sunar. Bülten panosunun yanı sıra gazete kupürleri, makaleler, dergiler, haritalar vb. küçük bir masa üzerinde sergilenmektedir. Bu süreçte öğretmen, güncel içeriğe sahip çeşitli eğitim materyallerini kullanarak, öğrencilerin sınıf tartışması yoluyla gördükleri yıllar önceki olaylar ile bugünün olayları arasında

paralellikler veya analogiler kurar (Öztürk ve Veziroğlu, 2020: 191). Ayrıca, eğer varsa, olayların yinelenen özelliklerine de işaret eder. Bu yaklaşımda güncel olaylar maddelerle birlikte ele alınır, maddelere ayrılan süre aşılmaz, dolayısıyla tamamlayıcı veya pekiştirici bir role sahiptir. Bu yaklaşımla ünitelerdeki haberlere dayanarak şu sorular sorulabilir: Örneğin, bir öğrenci ders kitabında yer alan “İsparta’da 40 artçı sarsıntı” başlıklı bir haberi okursa öğretmen (Kan ve Demirhan 2019, s. 90):

- İstanbul Adapazarı’nda yaşanan depremin yıkıcı etkileri nelerdi?
- Türkiye’yi nasıl olumsuz etkiledi?
- Depremde evsiz ve yiyeceksiz kalan mağdurlara yabancı ülkeler ve Türk halkı ne gibi destekler sundu? gibi sorularla geçmişle günümüz arasında bağlantı kurabilmektedir.

Parker’a (2015, s. 10) göre bu yaklaşımın önemli bir avantajı vardır çünkü program konularını güncel olaylarla ilişkilendirir ve derin öğrenmeyi sağlar. Ayrıca böyle bir yaklaşımla öğrenci programdaki konuların gerçek hayatta da var olduğunu görür ve bilgiler somutlaşır. Ancak tek dezavantajı ünite konularına uygun haber sayısının sınırlı olmasıdır.

2.6.4. Sosyal bilgiler ünitelerinde güncel olaylar

Sosyal bilgiler dersi, bireylerin çevresiyle etkileşimini inceleyerek, hızla değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı kararlar alabilen ve problem çözme yeteneğine sahip etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin değer kazanmasına, topluma ve dünyaya karşı bilinçli bir bakış açısı geliştirmesine, hak ve sorumluluklarını fark edip bunları etkin bir şekilde kullanmasına, ayrıca ülkesinde ve dünyada yaşanan olaylara karşı duyarlılık geliştirmesine katkı sağlar (Çalışkan ve Uzunkol, 2021, s. 3-6).

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde gerçek problemlerle karşı karşıya getirilmesi, onların problem çözme becerilerini, eleştirel ve analitik düşünme becerilerini artırır. Özellikle öğrencilerin geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağlantı kurabilmesi, güncel olayların derslerde etkili bir şekilde kullanılmasıyla sağlanabilmektedir. Öğrencilerin ilgisini çekmek ve sosyal bilgiler derslerinde öğrenilen bilgilerin önemini anlatmak için sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel olaylara yer verilmelidir. Güncel olaylar, geçmişte başlamış, henüz başlamış, etkisi halen devam eden veya haber olarak korunan olay olarak tanımlanabilir (Örnek, Sönmez ve Kan, 2023, s. 173).

Öğrenciler sınıfta öğrendikleri bilgiler ile gerçek hayat arasında bağlantı kurduklarında derse olan ilgileri artar ve öğrenci bilgilerin gerçekten faydalı olduğunu fark ederler. Bu konuya

yönelik güncellenen sosyal bilgiler öğretim programı gözden geçirilirken güncel olayların derse kazandırılması yönünde önerilerde bulunulacak, kazanımlar arasında güncel konu ve olaylara yer verilmesi sağlıklı bulunmaktadır. Derslerde güncel olaylar ele alınırken öğrencinin seviyesine uygunluk, eğitim değeri, güvenilirlik, önem, yeterli zaman, aciliyet, süreklilik, kapsam, önem ve prestij, kullanılabilirlik ve fırsat gibi ilkelere dikkat edilmelidir (Çatak ve İnce, 2021, s. 16).

Sınıfta güncel olaylarla ilgilenmek öğrenme etkinliklerini zenginleştirir ve öğrencilerde empati, anlayış, hoşgörü ve saygı gibi değerleri geliştirmektedir. Sosyal bilgiler programları, öğrencilerin sürekli değişen ülke ve dünya düzeninde karşılaştıkları sorunları çözebilecek beceri ve uzmanlığa sahip olmalarına yol açmalıdır. Bir sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin güncel olaylara ilişkin farkındalıklarını artırmalı, güncel olaylar üzerinden öğrencilerin empati ve hoşgörü becerilerini kazanmalarına yardımcı olmalıdır. Sosyal bilgiler dersi hayata odaklanan, gündelik yaşamı besleyen bir ders olmalıdır (Eryılmaz, 2015, s. 28).

Öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumu en iyi tanıyan, çağın güncel sorunlarının farkında olan bireyler olabilmelerinde sosyal bilgiler dersinin önemi tartışılmaz bir gerçektir. Sosyal bilgiler dersinde öğrenci toplumdaki sorunlara yakın ve uzak prensibine göre çözüm üretmeyi bilir, yaşadığı çevreye duyarlıdır. Bu nedenlerden dolayı sosyal bilgiler derslerinde öğrencileri güncel olaylarla tanıştırmak önemlidir. Günümüzde eğitimin en önemli amacı hiç şüphesiz yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi ön planda tutmak ve öğrencilerin bu becerilere ilişkin farkındalıklarını artırmaya çalışmaktır. Bu hedeflere ulaşabilmek için okullarda belirli gün ve haftaların kutlanmasında öğrencilere görev ve sorumluluklar verilmesinin önemli olduğu kaydedilmiştir (Çelik ve Yıldırım, 2021, s. 47).

Ders konuları ve üniteler güncel olaylara göre belirlenir. Bu açıdan bakıldığında güncel seçim konularına çok dikkat edilmesi gerekmektedir. Paykoç'a (1987, s. 53) göre en yararlı ve uygun konular, dünyada ve ülkede ortak ve evrensel sorun ve kavramlarla ilgili olanlardır. Böyle bir yaklaşım öğrencilerin ilgisini artırabilir ve tartışma ortamı yaratabilir. Bu nedenle zenginleştirici materyal ve haber başlıkları bulmak çoğu zaman zor olabileceğinden güncel olay bazlı ünite konuları çok iyi seçilmelidir, böylece öğrenciler seçimler, sel gibi sosyal ve evrensel konulardaki haber kaynaklarını kullanarak ayrı bir ders etkinliği oluşturabilmektedirler. Ünitelerde yer alan haberler ile geçmiş ve şimdiki olaylar arasında önemli bir köprü kurma avantajı olmasına rağmen, güncel olayların tahmin edilmesi çok zor olduğundan doğrudan programla ilgili olayların planlanması zor olabilmektedir. Bir öğretmen duruma, hedeflere,

öğrencilere ve mevcut kaynak ve materyallere göre birden fazla yaklaşımı kullanabilir ve farklı yöntemler izleyebilir (Gürkan, 2009, s. 30).

2.6.5. Ders kitapları

Ders kitapları, Milli Eğitim Programının temel amaç ve hedeflerine ulaşmayı, programın kazanımlarını, kavramlarını, değerlerini ve becerilerini öğrencilere aktarmayı amaçlayan, okulda öğretilen temel öğretim materyalleridir.

Son yıllarda pek çok görsel, işitsel, basılı ve teknolojik öğrenme aracı geliştirilmiş olmasına rağmen ders kitapları hala sınıflarda en çok kullanılan kaynaktır. Bu bakımdan örgün eğitim sürecinde öğrencilere ve öğretmenlere yönelik öğretim yardımcısı önemli bir rol oynamaktadır (Faiz ve Avcı, 2018, s. 13). Hatta birçok ülkede ders öğretmeninden sonra en temel kaynak olarak kabul edilmektedir. Ders kitapları, müfredatta “sınıfta öğretilen/öğrenilen” olarak tanımlanan içerik bilgilerini içermektedir. Bu, çoğu öğretmeni ulusal müfredat içeriğinde yer alan akademik fikirlerin dağıtımıyla ilgili olarak tanımlar. Bu bağlamda öğretmenlerin çoğu günlük ders planlarını veya etkinliklerini ders kitabını takip ederek yapmaktadır. Öğretim programlarında soyut olarak sunulan hedeflerin somut bir yansıması olarak görülen ders kitapları, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de öğretmen ve öğrenciler için temel bilgi kaynağı olarak görülmekte ve öğrenciler için temel bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır (Ertürk ve Güler, 2017, s. 68).

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı, okulları öğrencilerin ek kaynak satın almasına izin verilmemesi konusunda uyarılmaktadır, bu nedenle derslerin kaynak çeşitliliği ve alternatif kaynaklar kullanılarak işlenmesine izin verilmemektedir. Müfredat öğretiminin temel kaynağı olarak kabul edilen ders kitaplarını diğer öğretim araçlarına göre çekici kılan şey incelendiğinde pek çok cevaba ulaşılsa da başlıca nedenleri şu şekilde sıralanabilir: Ders kitapları genellikle öğrencileri ders içeriği hakkında bilgilendirmenin en kısa ve anlaşılır yoludur. Öğretmen sınıfta farklı kaynaklar kullansa da ders kitapları öğrencilerin konu hakkında ön bilgi edinmelerine yardımcı olur. İkinci olarak bir okul, şehir veya ülkedeki aynı seviyedeki tüm öğrenciler aynı kitabı veya benzer bir ders kitabını kullanır. Bu sayede farklı yerlerde öğrenim gören öğrenciler aynı kitabı kullanarak ortak bilgilere ulaşabilmektedir (Alaca, 2017, s. 772). Bu durum eğitim birliğini sağlar ve merkezi sistemin gereklerini karşılamaya uygundur. Üçüncüsü, birçok ders kitabı ulusal standartları karşılayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu standartlar, ders kitabını kaynak olarak kullanarak dersleri planlarken öğretmenin daha rahat ve kendinden emin olmasını sağlar. Dördüncüsü, ders kitapları öğretmenlere ve öğrencilere birçok birincil ve

ikincil kaynak (örneğin resimler, diyagramlar, haritalar, belgeler) sağlar (Kaçar ve Bulut, 2020, s. 660). Bu sayede öğretmen ve öğrenciler müfredatın içerdiği bilgi ve becerileri ifade edebilirler. Son olarak ders kitapları değişen zamanlara göre sürekli güncellenmektedir. Bu sayede eski ders kitapları güncel ders kitaplarıyla karşılaştırılabilir. Bu, öğrencilerin tarihsel bakış açılarını geliştirir ve zaman içinde ne kadar değişimin meydana geldiğini anlamak için verimli bir fırsat sağlar (Demir ve Özyurt, 2021, s. 1259).

Ders kitabının kullanımı öğretmenler için öğretimi yönlendirmede temel bir rehberdir. Öğretmenler derslerini ders kitaplarına göre tasarlar, sınıf içi etkinlikleri ve ödevleri ders kitabına göre düzenler. Ayrıca bir ders kitabının içeriğine göre düzenli olarak sınavlar ve testler düzenleyebilirler. Ders kitapları sadece bilgi ve becerilerin öğretilmesinde değil aynı zamanda değerlerin ve kültürün yeni nesillere aktarılmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalar ders kitabının öğretmenler için bir izleme aracı olarak da kullanıldığını göstermiştir (Doğan ve Tuğ, 2017, s. 60).

Ders kitaplarının temel öğretim aracı olarak kullanılması ve öğretimin ders kitabı çerçevesinde planlanması, öğrenci başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ders kitapları, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin gelişimine en yüksek katkıyı sağlayan materyaller arasındadır. Bu sebeple, ders kitaplarının kalitesini artırarak, toplumun arzu ettiği davranışları kazandıran öğretim programlarına uyumlu ve öğrenci seviyesine uygun olması gerekir (Mozakoğlu, 2021, s. 38-39).

Türkiye’de ilkökul ve ortaokullarda okutulan ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığı denetimi altında hazırlanmaktadır. Bu bağlamda ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığı’nın ders kitapları ve öğretim materyallerine ilişkin yönetmeliğindeki kriterlere göre hazırlanmaktadır (Kuzucu, 2018, s. 39).

Ders kitaplarının hazırlanmasına ilişkin bu yönetmeliğin içeriği; dil, anlatım ve üslup; öğrenme, öğretme, ölçme ve değerlendirme; teknoloji, tasarım ve organizasyona ilişkin ayrıntılı kriterleri içermektedir. Her ders kitabı bu kriterlere göre hazırlanmakta ve taslak kitap olarak Eğitim ve Araştırma Kuruluna sunulmaktadır. Konu uzmanları akademisi, konu öğretmeni, görsel tasarım uzmanı ve dil uzmanından oluşan bir komite tarafından değerlendirilerek kurul tarafından gerekli değişiklik ve düzeltmeler yapıldıktan sonra onaylanan kitaplar, öğrenme ortamlarında ders kitabı olarak yerini alır (Pehlivan, 2015, s. 21).

2.7. İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde konuya ilişkin daha önce yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Gedik (2008) çalışmasında, 2006-2007 eğitim-öğretim yılında 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler kitaplarını incelemiştir. Araştırma sonucunda 4. ve 5. sınıf ders kitaplarında internet haberlerine yer verilmediği ortaya çıkmıştır. Ders kitaplarındaki farklılığın da 4. ve 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki güncel konularda olduğu belirlenmiştir. 6. sınıf ders kitaplarında güncel içeriklerin daha fazla yer aldığı belirlenmiş ve 7. sınıfta diğer kademelere göre daha az güncel haber bulunduğu belirlenmiştir. Böyle bir durumun ortaya çıkmasının 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının içerik olarak yoğun olması ve bu konuların ağırlıklı olarak tarih konularını içermesinden kaynaklanabileceği ifade edilmiştir.

Çelikkaya ve Yakar (2015), çalışmalarında 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete, internet ve dergi haberlerinin yer alıp almadığını araştırmışlardır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde sosyal ders kitaplarındaki güncel konu sayısının 4-6. sınıflarda arttığı ortaya çıkarılmıştır. 6. sınıf kitaplarının diğer sınıflara göre daha fazla güncel olaylar içerdiğini bulmuşlardır. Ayrıca 7. sınıf ders kitabındaki güncel içerikle ilgili haberlerde azalma olduğunu fark etmişlerdir. Günümüz bilgisayar ve internet öğrencilerinin yaş ortalamasının düşük olduğunu varsayarak, ders kitaplarında, özellikle de lise derslerinde güncel İnternet içeriğine yer verilmesinin önemi belirlenmiştir ve bu durumun sonucunda öğrencilerin günlük yaşamla ilgili sorunların farkına varabildikleri tespit edilmiştir.

Alaca (2017), çalışmasında öğretim programlarının değişmesine bağlı olarak sosyal bilgiler ders kitaplarını incelemiştir. Araştırma kaynakları MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı kararları uyarınca kullanılan ders kitaplarıdır. Doküman analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretiminde hâkim olan politik durum dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuştur. Ayrıca sosyal bilgiler ders kitaplarının müfredata dahil edildiği ve müfredattan çıkarıldığı yılları gösteren tablolar oluşturulmuştur. Böylece sosyal bilimler ders kitaplarının farklı yazarlar tarafından yazılmasının ve belirli dönemlerde farklı yayınevleri tarafından yayımlanmasının nedenleri değerlendirilmiştir.

Çar (2018), yüksek lisans tezinde 5. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve internet haberlerini incelemiştir. Kullanılan gazete ve internet haberlerinin kazanımlarla ilişkisinin olup olmadığını, ünite ve konulara dağılım durumlarını analiz etmiştir.

Yaptığı çalışma sonucunda kullanılan gazete ve internet haberlerinin kazanımlarla uyumlu olduğu ancak 5. sınıf ders kitabında gazete ve internet haberlerine 7. sınıf ders kitabına göre daha fazla yer verildiğini tespit etmiştir. İnternet haberlerinin gazete haberlerinden daha çok kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır. 7. sınıf ders kitabında sadece üç gazete haberi kullanılırken on dört tane internet haberi kullanılmıştır. 7. sınıf sosyal bilgilerde kitaplarında gazete ve internet haberlerine daha sık yer verilebileceği, dersin güncel olaylarla bağlantı kurulmasına katkı sağlayacağı önerisinde bulunmuştur.

Demir ve Atasoy (2018), çalışmalarında 2017-2018 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan yeni müfredata göre hazırlanan 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabını fiziksel, eğitsel, görsel, dilsel ve anlatımsal olarak tanıdık hale getirmeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve içerik analizi kullanılmıştır. Anket sonucunda 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının fiziksel, görsel ve eğitsel açıdan önceki ders kitaplarından önemli ölçüde farklı olduğu tespit edilmiştir. Eğitime yönelik önemli değişiklikler arasında ünite sayısının azaltılması, öğrenci çalışma kitabının kaldırılması ve çalışma kitaplarının ders kitabına eklenmesi yer almaktadır. Görsel olarak kitabın kâğıt kalitesinin çok iyi olması ve kitapta kullanılan görsellerin canlı ve dikkat çekici olması yeni ders kitabını üstün kılan özelliklerden biri olarak belirlenmiştir. Yeni ders kitabının yapılan değişikliklerle öğrenme etkinliklerine olumlu etki yapabilecek düzeyde hazırlandığı bildirilmiştir.

Ol (2019), yüksek lisans tezinde sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımının etkilerini incelemiştir. Araştırmasının alt problemlerinde; ders kitaplarında ve öğretim programlarında gazete kullanımının ne düzeyde olduğu, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğrencilerin derste gazete kullanımına ilişkin görüşlerinin neler olduğu gibi sorulara cevap aramıştır. Araştırma sonucunda ise gazete haberi kullanıldığı derslere öğrencilerin olumlu tutuma sahip olduğu, etkin katılımın yüksek olduğu gibi sonuçlara ulaşmıştır.

Topcubaşı ve Kabapınar (2022), çalışmasında hayat bilgisi dersinde gazete kullanımı temeline dayalı etkinlikler tasarlanmış ve uygulanmıştır. Çalışmasında öğrencilerin hayat bilgisi dersinde gazete haberleri kullanımına ilişkin görüşleri, öğrencilerin gazete kullanımına yönelik algıları, velilerin gazete kullanımına ilişkin görüşleri, gazete haberiyle desteklenmiş kazanımların sınıf içinde etkileşim düzeyi nasıldır gibi sorulara cevap aramıştır. Çalışma sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin empati yapabilme, olayları farklı boyutlarda inceleyebilme, demokratik bir sınıf ortamı oluşturabilme gibi olumlu sonuçları görülmüştür.

Temur (2022), çalışmasında sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan genel ağ haberleri ve gazete haberlerinin kullanılma durumunu incelemiştir. Çalışmasında öğrenme alanlarına, ünitelere, sınıflara ve yıllara göre gazete ve genel ağ haberlerinin kullanım durumunu analiz ederek tablolastırmıştır. Yaptığı araştırma sonucunda genel ağ haberlerinin daha fazla kullanıldığı, gazete haberlerine daha az yer verildiği tespit edilmiştir. 6. sınıf ders kitabında hiç gazete haberlerine yer verilmediği görülmüştür.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümünde araştırmanın modeli, veri kaynakları, veri toplama teknikleri, verilerin toplanması ve çözümlenmesi üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme modeli kullanılmıştır. Doküman inceleme modeli, hedeflenen bir konuyla ilgili yazılı dokümanların analizidir. Dokümanlar, nitel çalışmalarda kullanılabilir en önemli bilgi kaynağıdır. Araştırmacıya birtakım kazanımlar da sağlar. Çünkü araştırmacı, gözlem ya da görüşme yapmadan bilgi toplar. Bu durum araştırmacıya zaman ve para tasarrufu sağlamaktadır. Doküman inceleme yaparken: Dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme, veriyi kullanma sağlanmaktadır. Araştırmacı bu aşamaları çalışmasının durumuna göre yeniden yorumlayabilmektedir (Şimşek ve Yıldırım, 2011, s. 115).

Bu çalışmada 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin derinlemesine incelenmesi amacıyla doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları

Araştırmanın veri kaynağını, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan aşağıdaki ders kitapları oluşturmaktadır:

- Ferman Yayıncılık, İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Tolgahan Ayantaş),
- MEB Yayınları, 5. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Ömer Faruk Evirgen, Jülide Özkan, Suna Öztürk),
- Ata Yayıncılık, 5. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Seçil Büket Harut),
- MEB Yayınları, 6. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Cengiz Yıldırım, Fatih Kaplan, Hayriye Kuru, Mukaddes Yılmaz),
- Anadolu Yayıncılık, 6. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Erhan Şahin),
- Ekoyay Eğitim Yayıncılık, 7. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Hikmet Azer),

- MEB Yayınları, 7. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Öznur Açıl, Hülya Güvenç, Ayşegül Hayta, Sezcan Kılıç).

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmada 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin incelenerek değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmanın veri kaynağı olarak belirlenen 4.,5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları kullanılmıştır. EBA üzerinden ulaşılan ders kitaplarının orijinalliği kontrol edilmiştir. Araştırmayla literatür çalışması yapılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda okutulmakta olan sosyal bilgiler ders kitaplarına Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden erişim sağlanmıştır. Araştırmanın problem ve alt problemleri için doküman incelemesi yapılarak veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Bu çalışmada, doküman analizi yöntemi ile toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, genellikle gözleme dayalı alan notlarından çok metin, mülakat dökümleri, günlükler ve doküman analizlerini ifade etmektedir. Ancak daha geniş anlamda, içerik analizi hacimli olan nitel materyali alarak temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik herhangi bir nitel veri indirgeme ve anlamlandırma çabası girişimlerini ifade etmek için kullanılmaktadır (Patton, 2018, s. 213). Toplanmış olan verileri açıklayabilecek ilişki ve kavramlara ulaşmak için temel amacı çerçevesinde verileri daha derin bir işleme tabi tutmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 116).

Araştırmacı içerik analizi tekniğini kullanarak belirlenen metinlerin, belgelerin, dokümanların, temaların içeriklerini belli kurallar dahilinde nesnel bir şekilde analiz edebilmektedir. Bu teknik sosyal gerçekliğin niteliğinin belirlenerek analiz edilmesi açısından da oldukça elverişlidir (Metin ve Ünal, 2022, s. 279).

Bu araştırmanın temel sorusuna uygun şekilde veriler toplanmış, sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberleri belirlenmiştir. “*Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği*”, “*Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait E-İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları*” esas alınarak sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberleri kategorize edilmiştir. 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin, öğrenme alanlarına

dağılımları tablolaştırılmış ve görsel örneklerle birlikte anlamlı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmanın ilgili alt problemine denk gelen gazete ve genel ağ haberlerinde görsel kullanım durumu, haberlerin yıllara göre dağılımları incelenerek yorumlanmıştır. Gazete ve genel ağ haberlerinin kaynakça bölümü incelenmiş, kullanılan haber sitelerinin isimleri ve kullanım sıklıkları içeriğe uygun olarak görsel örneklerle açıklanmıştır. Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin piktogram kullanım durumu incelenmiş, gazete ve genel ağ haberleri konularına göre dağılımı yapılmış ve ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberinden örnekler verilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin incelenmesine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Birinci Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular

Çalışmada ilk problem “4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin öğrenme alanlarına göre kullanım durumu nedir?” olarak belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretim programına göre 4., 5., 6. ve 7. Sınıflarda yer alan öğrenme alanları şu şekildedir:

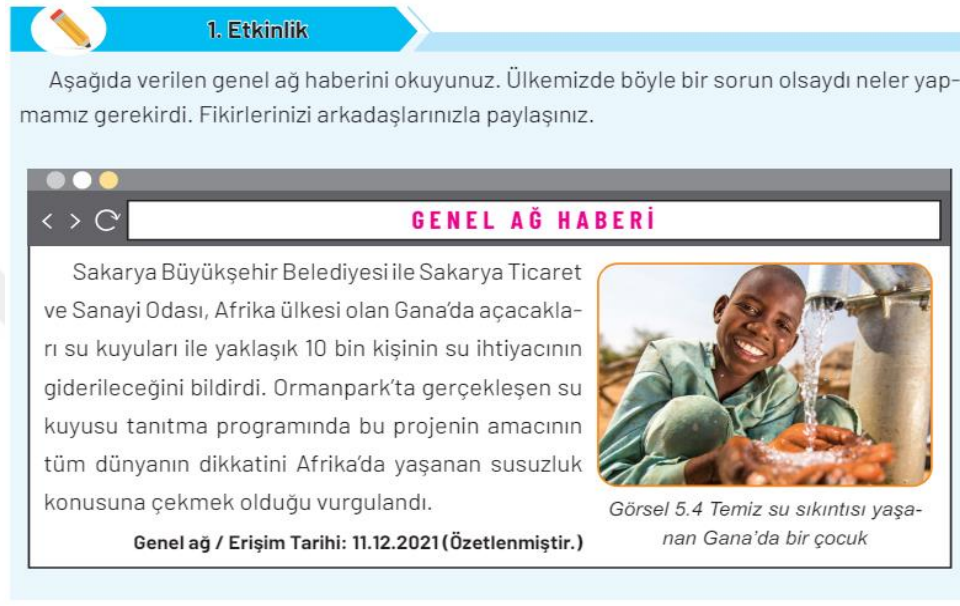
- Birey ve Toplum,
- Kültür ve Miras,
- İnsanlar, Yerler ve Çevreler,
- Bilim, Teknoloji ve Toplum,
- Üretim, Dağıtım ve Tüketim,
- Etkin Vatandaşlık,
- Küresel Bağlantılar.

Aşağıda öğrenme alanlarına göre kullanım durumları aşağıda Tablo 4.1, Tablo 4.2, Tablo 4.3 ve Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.1 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında öğrenme alanlarına göre gazete ve genel ağ haberleri kullanım durumu

Öğrenme alanları	4. Sınıf (Ferman Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ
Birey ve Toplum	-	1
Kültür ve Miras	-	-
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	-	1
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-	4
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	-	6
Etkin Vatandaşlık	-	1
Küresel Bağlantılar	-	1
Toplam	-	14

Tablo 4.1 incelendiğinde MEB tarafından belirlenen toplam 7 öğrenme alanına ilişkin 4. sınıf Ferman Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında gazete haberi hiç kullanılmazken; toplam 14 genel ağ haberi kullanıldığı görülmüştür. Öğrenme alanlarından en fazla Üretim, Dağıtım ve Tüketim alanında genel ağ haberi paylaşılırken; Kültür ve Miras öğrenme alanına ilişkin genel ağ haberine yer verilmemiştir. Şekil 4.1’de Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında yer alan genel ağ haberi örneği verilmiştir.

Şekil 4.1 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023:

131)

Tablo 4.2 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında öğrenme alanlarına göre gazete ve genel ağ haberleri kullanım durumu

Öğrenme alanları	5. Sınıf (MEB)		5. Sınıf (Ata Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Birey ve Toplum	-	4	2	4
Kültür ve Miras	-	5	1	-
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	3	2	1	7
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-	5	1	2
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	-	5	5	2
Etkin Vatandaşlık	4	-	1	3
Küresel Bağlantılar	-	11	4	5
Toplam	7	32	15	23

Tablo 4.2 incelendiğinde MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 7 gazete haberine, 32 genel ağ haberine yer verilmiştir. Gazete haberlerinde en fazla Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında habere yer verilirken; genel ağ haberlerinde en fazla Küresel Bağlantılar öğrenme alanında habere yer verilmiştir. Gazete haberlerine yalnızca İnsanlar, Yerler ve Çevreler ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarında habere yer verilirken, diğer

öğrenme alanlarında gazete haberine yer verilmemiştir. Genel ağ haberlerine Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer verilmediği diğer öğrenme alanlarında yer verildiği görülmüştür. Aşağıdaki görsellerde 5. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki genel ağ haberleri verilmiştir.

HABER

Peştamal Dünya Pazarına Açıldı

Denizli'nin Tavas ilçesine bağlı Kızılcabölük beldesinde 650 yıldır geleneksel yöntemlerle üretimi sürdürülen el dokuması peştamal, ABD, İngiltere, İtalya, Fransa, Almanya, Avustralya gibi ülkelere ihraç ediliyor.

Yöre sakinleri, geleneksel yöntemle üretilen peştamalin yıllarca renk kaybetmeden kalabilmesi, tamamen pamuk olması, havludan hafif olması, hanımların çantasında fazla yer kaplamaması nedeniyle tercih edildiğini söyledi.

Dokudukları kumaşın Truva gibi tarihî filmlerin kostümlerinde kullanıldığını belirten yöre sakinleri, Osmanlı'dan bugüne bu geleneği sürdürdüklerini, ürettikleri ürünlerin büyük çoğunluğunu ihraç ettiklerini söyledi.

Görsel 7.2

Genel Ağ haberi, 5 Aralık 2013 (Düzenlenmiştir.)

? Denizli'de üretilen peştamalin Denizli'nin ve ülkemizin ekonomisine katkısı ne olabilir? Açıklayınız.

HABER

Komşuların Mutfak Alışverişi Edirne'den

Edirne, hafta sonları Bulgaristan ve Yunanistan'dan alışveriş için günübirlik gelen komşuları ağırlıyor. Yunanlılar ekmeğe, yufka, baklava almadan dönmüyor. Valilik ve Edirne Ticaret Odası, "AB ile Sınır Ötesi İşbirliği Çalışmaları" kapsamında Bulgaristan ve Yunanistan'la yeni projelere hazırlanıyor.

Sınır ticareti Edirne ekonomisinin itici güçlerinden biri. Bulgaristan ve Yunanistan'dan vize almadan günübirlik gelenler, sebzedeki ekmeğe, deriden tavuğa birçok ürünü satın alıyor. Edirne sebze meyve hali neredeyse her gün kapılarını "bagaj ticareti" yapan Bulgarlarla açıyor. Hafta sonu tarihî Alipaşa Çarşısı'na gittiğinizde Türkçe Yunancaya karışıyor. Hal ve çevresindeki dükkânlar Bulgarca, Alipaşa Çarşısı ve çevresi Yunanca tabelalarla dolu.

Genel Ağ haberi, 24 Ocak 2004 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.2 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 173)

Köylülere 1 milyon TL Kazandı

Ormanlık alanlarda doğal ortamda yetişen, genellikle ilaç sanayisi, başta olmak üzere kimya, boya, kozmetik gibi birçok alanda ham madde olarak kullanılan defneden, bu yıl orman köylülerinin 1 milyon TL civarında gelir elde ettiği bildirildi.

Adana Orman Bölge Müdürü, Anadolu Ajansı muhabirine yaptığı açıklamada, odun dışı orman ürünlerinde Türkiye'nin önemli potansiyele sahip olduğunu söyledi.

Toplandıktan sonra İzmir'e gönderilen ve buradan da Avrupa ve ABD'ye ihraç edilen defne yaprağının üretiminde Türkiye'nin dünyada ilk sırada yer aldığını anlatan Bölge Müdürü, defnenin birçok alanda kullanıldığını kaydetti.

Genel Ağ haberi, 11 Aralık 2011 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 7.4

Köylüler Adana'nın hangi ürününü ekonomiye kazandırmıştır? Bunu yaparken Adana'nın hangi coğrafi özelliğinden faydalanmışlardır? Söyleyiniz.

Arap Turistlerin Tercihi Doğu Karadeniz! Tabelalar Bile Değişti...

Körfez ülkelerinden Doğu Karadeniz'e gelen Arap turist sayısının çoğalması, bu bölgedeki yatak kapasitesini ve yabancılara gayrimenkul satışlarını arttırmıştır.

Doğu Karadeniz'de alternatif turizmde öne çıkan Rize, son yıllarda turistlerin, özellikle de Arapların gözde mekânları arasında yer alıyor. İl Kültür ve Turizm Müdürü, Rize'yi ziyaret eden turist sayısının her geçen gün arttığını, yabancı turistler arasında özellikle Arap turistlerde önemli bir artış gözlemlendiğini belirtti.

Arapların yeşili ve doğayı sevdiğini ifade eden İl Kültür ve Turizm Müdürü, "Son yıllarda Arapların ilgisi Rize'deki turizm hareketliliğini artırıyor. Arap turistler kum ve güneş turizminin yanında önemli bir alternatif olan doğa, kültür ve tarih turizmine önem veriyor. Rize bu açıdan çok zengin bir yapıya sahip. Doğal yürüyüş parkurları, endemik çeşitlilik, şelaleler, göller, tarihî ve kültürel yapıları ile önemli bir turizm zenginliğine sahibiz. Kısacası Araplar, doğa ve kültür turizminin başkenti Rize'de huzur buluyorlar." sözlerine yer verdi.

Genel Ağ haberi, 11 Aralık 2011 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.3 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 174)

Isparta'dan 30 Milyon Avroluk Gül İhracatı

Dünya gül yağı üretiminin yüzde 65'ini Isparta karşıladı. Gül yağı üretiminden 30 milyon avro gelir elde edildi.

Türkiye'nin gül ürünlerinde lider konumda bulunduğunu dile getiren Gül ve Gülyağı Satış Kooperatifi (GÜLBİR-LİK) Genel Müdürü şöyle konuştu:

"Elde edilen gülden yaklaşık bin 300 kilogram gül yağı ile 15 ton civarında katı gül yağı elde edildi. Bu üretim miktarı dünyadaki parfümeri sektörünün ihtiyaçlarını dikkate aldığımızda önemli bir kısmının Isparta'dan karşılandığı anlamına gelir. Bu yönüyle de Türkiye, gül ürünlerindeki liderliğini sürdürmeye devam ediyor."

Gülün sadece bölge ekonomisine değil, Türkiye ekonomisine de çok büyük katkı sağladığını anlatan Genel Müdür, bölgeden başta Fransa olmak üzere ABD, Kanada, Japonya ve Suudi Arabistan'ın da aralarında olduğu 15 ülkeye ihracat yapıldığını kaydetti.

Genel Ağ haberi, 7 Ekim 2016 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 7.6

Şekil 4.4 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 175)

İncelenen örneklerde, genel ağ haberlerinin Küresel Bağlantılar öğrenme alanında 173., 174. ve 175. sayfalarında yer aldığı görülmektedir. Bu durum gazete ve genel ağ haberlerinin öğrenme alanlarına eşit şekilde dağılmadığını ortaya koymaktadır.

Ata Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına ilişkin bulgular incelendiğinde ise toplam 15 gazete ve 23 genel ağ haberine yer verildiği görülmektedir. Gazete haberlerine bakıldığında Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarında gazete haberine en az yer verildiği; en fazla Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında gazete haberine yer verildiği belirlenmiştir. Genel ağ haberlerinde ise Kültür ve Miras öğrenme alanında habere yer verilmezken; en fazla İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında habere yer verildiği görülmüştür. Şekil 4.5'te Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanındaki gazete haberi örneği verilmiştir.

Öğrendiklerimi Uyguluyorum

Aşağıdaki haberleri okuyunuz. Anlatılan yerleşim yerlerinde, ihtiyaç duyulan meslek gruplarını boş bırakılan alana yazınız.

Turizmin başkenti Antalya, 2016 ve 2017'deki iki zor yılın ardından 2018'de tarihinin en iyi dönemini yaşıyor. Antalya'ya gelen turist sayısı, 29 Eylül Cumartesi günü itibarıyla 11 milyon barajını aştı. 2018'de 14 milyon turist hedefi konulan Antalya'ya 29 Eylül itibarıyla hava yoluyla gelen turist sayısı 11 milyon 4 bin 809'a ulaştı.

Gazete haberi, 30.09.2018 (Düzenlenmiştir.)

.....
.....
.....

Türkiye'nin tarım ve hayvancılıkta önemli üretim merkezi Burdur, 25-28 Nisan 2019 tarihleri arasında 5. Teke Yöresi Tarım ve Hayvancılık Fuarı'na ev sahipliği yapacak. Fuar, hem üretici hem tüketici açısından kazanç kapısı olacak. Burdur Valisi tarım ve hayvancılıkta sahip oldukları yüksek potansiyeli daha yukarıya taşımak, üreticiler açısından da yeni pazarlar oluşması için fuarların en uygun araçların başında geldiğini söyledi.

Vali, Burdur'un yüzde 98'i kültür ırkı olan büyükbaş hayvan varlığına sahip olduğunu ve günde bin tonun üzerinde çiğ süt üretimi yaptığını ifade etti. Burdur'un haşhaş, ceviz, taze fasulye ile de ön planda olduğunu kaydeden Vali, son yıllarda lavanta başta olmak üzere aromatik bitkilerle ilgili yapılan çalışmaların da Burdur'daki üretim potansiyelini artırdığını söyledi.

Gazete haberi, 23.04.2019 (Düzenlenmiştir.)

.....
.....
.....

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) 1 milyon istihdam sağlayacak

En fazla Organize Sanayi Bölgesi bulunan illerin başında 18 OSB ile İzmir gelirken onu 13 OSB ile Bursa takip ediyor. OSB'lerin Türkiye genelinde yarattığı toplam istihdam ise 1 milyon kişiye ulaşıyor. Gebze OSB, Çerkezköy OSB, İzmir Atatürk OSB, Kayseri OSB ve Bursa OSB, Organize Sanayi Bölgeleri içinde ilk beşte yer alıyor. Bu OSB'leri ilk beşe sokan unsurlar ise yapılan yerli-yabancı yatırımların büyüklüğü, alansal büyüklükleri ve yarattıkları önemli ticaret hacimleri oluyor.

Gazete haberi, 30.04.2019 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.5 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 120)

Şekil 4.5 incelendiğinde 5. Sınıf Ata Yayıncılık Ders Kitabında Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında bir konuda 3 gazete haberinin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum gazete ve genel ağ haberlerinin öğrenme alanlarına eşit dağılmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4.3 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında öğrenme alanlarına göre gazete ve genel ağ haberleri kullanım durumu

Öğrenme alanları	6. Sınıf (MEB)		6. Sınıf (Anadol Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Birey ve Toplum	-	5	-	4
Kültür ve Miras	-	3	-	-
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	-	-	-	2
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-	5	-	4
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	-	1	-	2
Etkin Vatandaşlık	-	10	-	3
Küresel Bağlantılar	-	8	-	1
Toplam	-	32	-	16

Tablo 4.3'te yer alan verilere göre MEB Yayınları ders kitabında gazete haberine yer verilmezken; toplam 32 genel ağ haberi kullanılmıştır. Genel ağ haberlerinde İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında habere yer verilmezken; en fazla Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında habere yer verilmiştir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

Okuyalım Öğrenelim

24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi'ne Katılım Arttı

24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi'ne katılım, 1 Kasım 2015 ve 7 Haziran 2015'teki seçimlere göre arttı. 59 milyon 367 bin 469 seçmenin oy kullandığı seçimlerde katılım oranı %86 oldu. Seçime katılımın yüksek olmasını demokrasi açısından sevindirici bulan siyaset uzmanları, "Türkiye siyasi hayatında herhâlde bu kadar yüksek siyasi katılım olan seçim çok enderdir. Bu oran siyasi tercih ve demokratikleşme düzeyi bakımından önem arz etmektedir." değerlendirmesinde bulundular.

Genel Ağ haberi 18/10/2018 (Düzenlenmiştir.)

Cevaplayalım

Seçimlere katılım oranının yüksek olmasının yönetime katılma süreci açısından önemini açıklayınız.

Okuyalım Öğrenelim

Otopark İçin Halk Oylaması

Antalya Büyükşehir Belediyesi, "Şarampol Katlı Otopark Projesi" için halk oylaması yaptı. Cumhuriyet ve Üçgen Mahallesi muhtarlıkları önünde kurulan sandıklara mahalle sakinleri yoğun ilgi gösterdi. Oylamada Şarampol Caddesi esnafı da oy kullandı. Antalya Büyükşehir Belediyesi yetkilileri, her iki mahallede yaklaşık 16 bin seçmenin, Şarampol Caddesi'ne katlı otopark yapılıp yapılması için "Evet" veya "Hayır" oyu kullanacağını belirtti. Halk oylamasının demokrasinin bir gereği olduğunu belirten mahalle sakinleri şunları söylediler: "Çok güzel bir ortam, herkes demokratik hakkını kullanıyor. Mahallemiz için en iyi sonucun çıkmasını arzu ediyoruz."

Genel Ağ haberi 18/10/2017 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.6 MEB yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 205)

Şekil 4.6'daki genel ağ haberi örneği Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer aldığı görülmektedir. Genel ağ haberlerinin en fazla kullanıldığı Etkin Vatandaşlık öğrenme alanıdır. Genel ağ haberlerinin aynı konuda birden fazla kullanıldığı öğrenme alanlarına eşit dağılmadığı görülmüştür.

Anadol Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı incelendiğinde yine gazete haberine yer verilmediği ve toplam 16 genel ağ haberi kullanıldığı görülmüştür. Genel ağ haberlerinde Kültür ve Miras öğrenme alanında habere yer verilmediği, en fazla Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında habere yer verildiği belirlenmiştir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

BASINDAN

Kızılay depremzedelere hem yuva hem aş sunuyor.

Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinde meydana gelen deprem felaketinin ardından bölgeye ulaşan Kızılay ekipleri, depremzedelere beş gündür sıcak yemek dağıtıyor (Görsel 1.18). Kızılay tarafından dağıtılan çadır, battaniye, yatak sayesinde depremzedelerin barınma ihtiyacı karşılanıyor.

Depremde en fazla hasarın meydana geldiği Yukarıköy'e yerleşen Kızılay ekipleri, ilk andan itibaren depremzedelerin yaralarını sarıyor. Kızılay, depremin henüz ilk saatlerinde bölgeye sevk ettiği mobil mutfak tırı ile günde 3 öğün yemek servis ediyor. Kızılay her gün 12 bin kişilik yemek hazırlıyor. Bu yemekler, bir ilkokulun bahçesinde kurulan aşevinde vatandaşlara dağıtılıyor. Yemekler, yine bu noktadan depremde hasar gören 15 köye de araçlarla gönderiliyor.

Genel Ağ'dan düzenlenerek alınmıştır (17.04.2018).

Kızılay aşevi

Mahallelinin "tatlı" dayanışması

Balıkesir'in Sındırgı ilçesinin kırsal mahallelerinden Akçakışrak'ta kurulan kazanlarda iki hafta boyunca dayanışma örneği gösterilerek kara üzüm pekmezi kaynatılacak. Hasadın başladığı bugünlerde mahalleli el birliğiyle hareket ediyor. Mahallelinin bir kısmı bağlardaki üzümü toplarken bir kısmı da köy meydanında kurulan kazanlarda pekmez kaynatıyor. Odun getirme, ateş yakma ve üzümleri ezme işi erkekler; şırayı kaynatma ve dinlendirme işi ise kadınlar tarafından yapılıyor. Bu dayanışma geleneği genç nesillere aktarılıyor.

Genel Ağ'dan düzenlenerek alınmıştır (18.04.2018).

Şekil 4.7 Anadolu Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 22)

6. Sınıf Anadolu Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabı incelendiğinde 6. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabına göre gazete ve genel ağ haberlerinin daha az kullanıldığı görülmüştür. Gazete ve genel ağ haberleri öğrenme alanlarına eşit dağıtılmadığı ve bazı sayfalarda birden fazla haberlerin kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 4.4 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında öğrenme alanlarına göre gazete ve genel ağ haberleri kullanım durumu

Öğrenme alanları	7. Sınıf (MEB)		7. Sınıf (Ekoyay Eğitim Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Birey ve Toplum	-	2	-	4
Kültür ve Miras	1	-	1	2
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	-	4	-	6
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-	1	-	-
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	-	1	-	5
Etkin Vatandaşlık	2	3	1	8
Küresel Bağlantılar	-	3	-	10
Toplam	3	14	2	35

Tablo 4.4'te yer alan verilere göre MEB Yayınları ders kitabında toplam 3 gazete haberine yer verilirken; toplam 14 genel ağ haberine yer verilmiştir. Gazete haberleri yalnızca Kültür ve Miras öğrenme alanı ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarında haberlere yer verilmiştir. Genel ağ haberlerinde ise Kültür ve Miras öğrenme alanı hariç diğer tüm öğrenme alanlarında habere yer verilmiştir. En fazla genel ağ haberi kullanılan öğrenme alanı İnsanlar, Yerler ve Çevrelerdir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

HABERLER HABERLER HABERLER HABERLER HABERLER HABERLER HABERLER

Görsel 3. 26: Otogar

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri: “Doğudan batıya göç, istihdamla önlenecek.”

Anadolu Ajansı (AA) muhabirinin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden derlediği bilgiye göre Türkiye'nin doğusundaki illerden son 5 yılda 1 milyon 421 bin 544 kişi, başta batı illeri olmak üzere Türkiye'nin diğer illerine göç etti.

Türkiye'nin doğusundaki göçün başlıca nedenleri arasında işsizlik olduğunu belirten Genel Sekreter, “Göçü önlemek için nedenlerini ortaya çıkarmak lazım. İşsizlik, eğitim, sağlık, daha iyi gelir elde etme ile yaşam şartları göçün öncelikli nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenleri ortadan kaldıracak tedbirlerin alınmasıyla da göçü ortadan kaldırmak mümkün.” dedi.

“Devletin Türkiye'nin doğusundaki illere vereceği teşvik ve yatırımlar sayesinde istihdam artarsa çocuğu veya kendi iş bulan kişiler, artık göç etmek zorunda kalmayacak özellikle işsizlik sorunu nedeniyle dışarıya giden insanlar, buralarda iş imkânı olduğunu görürse geri dönecekler. Böylece göç engellenmiş olacak.” ifadelerini kullandı.

(Genel Ağ Haberi, 2017, para. 1-3-6-7)

Şekil 4.8 MEB yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 25)

Ekoyay Eğitim Yayıncılık sosyal bilgiler ders kitabı incelendiğinde toplam 2 gazete haberinin yalnızca Kültür ve Miras ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarında habere yer verildiği belirlenmiştir. Genel ağ haberlerinde ise toplam 35 haberin yer aldığı; yalnızca Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında habere yer verilmediği ve en fazla Küresel Bağlantılar öğrenme alanında haberlere yer verildiği belirlenmiştir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

Şekil 4.9 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 193)

Şekil 4.9'daki örnek haber görseli incelendiğinde bir sayfada 4 genel ağ haberi kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan genel ağ haberlerinin "Kitabımızı tanıyalım" bölümünde yer alan piktogram kullanımına uyulmadığını da göstermektedir. Bu durum haberin ayırt edici özelliğini olumsuz etkilemekte ve kitabın tasarımında kullanılan öğelerin sistematik bütünlüğünü olumsuz etkilemektedir. Ayrıca gazete ve genel ağ haberlerinin öğrenme alanlarına eşit dağılmadığını görülmektedir.

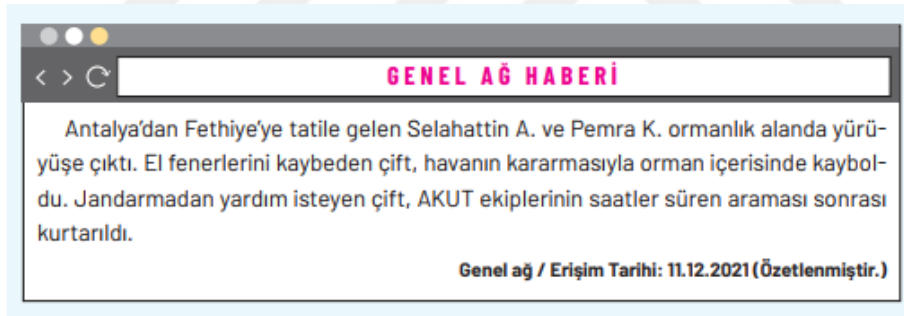
4.2. İkinci Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular

İkinci araştırma problemi “4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Ders kitabında yer alan haberler incelenerek sonuçlara Tablo 4.5’te yer verilmiştir. Gazete ve genel ağ haberleri, görsel kullanılan haberler ve görsel kullanılmayan haberler olarak ayrıştırılmıştır.

Tablo 4.5 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu

Haber Türü	4. Sınıf (Ferman Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ
Görsel var	-	5
Görsel yok	-	9
Toplam	-	14

Tablo 4.5’te yer alan veriler incelendiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında paylaşılan toplam 14 genel ağ haberinin 5’inde görsel kullanıldığı, 9’unda görsel kullanılmadığı belirtilmiştir. Aşağıda ders kitabından örnek içerikler verilmiştir.

Yönler doğrultusunda bir yerleri bulma ya da çevremizdeki doğal ve beşerî unsurları tespit etme zamanla bir spor dalı hâline gelmiştir. Doğada yön bulma sporu yani oryantiring ilk olarak 1800’lü yıllarda İsveç, Norveç ve Danimarka gibi Kuzey Avrupa’da yer alan ülkelerde doğdu. Oryantiring, pusula ve özel olarak hazırlanmış bir harita yardımıyla yön bulunan ve zamana karşı yarışılan bir spordur (Görsel 3.9). Oryantiring yapılacak alanda yarışmacıların belirlenmiş hedeflerdeki kontrol noktalarına uğraması gerekmektedir. Bu hedefler harita üzerinde gösterilir ve yarışmacılar ha-

Görsel 3.9 Oryantiring yapan sporcu

Şekil 4.10 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 70)

Şekil 4.10’da yer alan görsel incelendiğinde kullanılan gazete haberinde görsel kullanılmadığı ancak haberin devamında haberin görselle desteklendiği görülmektedir. Bu durum haberin ilgi çekiciliğini arttırmakta ve konunun anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

< > ↻

GENEL AĞ HABERİ

Samsun'un Çarşamba ilçesinde bir kadın girişimci, komşusundan kuluçkalık olarak aldığı yumurtanın rengi yeşil çıkınca bu alanda başladığı üretimde başarıyı yakaladı. Alibeyli Mahallesi'nde yaşayan Hatice D., 2015 yılında önce kuluçka olarak kullanmak üzere bir komşusundan yumurta aldı. Hatice Hanım, yumurtanın rengi yeşil çıkınca bu yumurta türünden haberdar oldu. Çocuklarının yeşil kabuklu yumurtanın normal yumurtaya göre daha yüksek fiyata alıcı bulunduğunu öğrenip kendisine söylemesi üzerine bu alanda üretim yapmaya karar veren Hatice Hanım'ın, kısa zamanda yeşil yumurta yumurtlayan 100 tavuğu oldu.

İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün kadınlara yönelik hazırladığı ve 30 kişinin katıldığı proje kapsamında örnek girişimci olarak gösterilen Hatice Hanım, yeşil yumurtlayan tavuk sayısını artırıp daha büyük bir tesis kurmayı hedefliyor.

Genel ağ / Erişim Tarihi: 11.12.2021 (Kısaltılarak düzenlenmiştir.)

Görsel 4.51 Yeşil yumurta

< > ↻

GENEL AĞ HABERİ

Özgür T. ve Ferhat E. isimli iki arkadaş, Anadolu Üniversitesi (AÜ) Teknopark'ında kurdukları şirkette 4 yıl boyunca sıkı çalışarak bir video oyunu tasarladılar. Dünya çapında faaliyet gösteren önemli bir teknoloji şirketinden tasarım ödülü alan gençlere ayrıca Eskişehir Sanayi Odası'na (ESO) "örnek genç girişimci" ödülü de verildi. Genç girişimciler yaptıkları çalışma nedeniyle Eskişehir ve Türkiye'nin adını dünyaya duyurmuş oldu. Genç girişimciler, video oyununu geliştirmeden önce birçok kişinin kendilerine yatırım alamayacaklarını ifade etmelerine rağmen yatırım aldıklarını ve video oyununu çok kısa bir sürede geliştirdiklerini ifade ettiler.

Genel ağ / Erişim Tarihi: 29.05.2022 (Özetlenmiştir.)

Şekil 4.11 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023:

116)

Şekil 4.11'de iki haberin art arda verildiği görülmektedir. Bu durum haberlerin öğrenme alanlarına ve konulara eşit dağılmadığını ortaya koymaktadır. İlk haber görsel ile desteklenirken; ikinci haberde görsel kullanılmadığı görülmektedir.

6. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyunuz. Haberdan hareketle gıda etiketlerini neden okumanız gerektiğini söyleyiniz.

GENEL AĞ HABERİ

"TÜKETİCİ GIDA ETİKETLERİNİ OKUMALI"

Tarım ve Orman Bakanlığı, gıdaların güvenli tüketimi konusunda büyük önem taşıyan gıda etiketleri konusundaki mevzuatı yeniden düzenledi.

Yeni düzenleme ile beslenme yönünden etiketleme hazır ambalajlı bütün gıdalarda zorunlu hâle getiriliyor.

Hazır ambalajlı gıdaların etiketlerinde gıdanın 100 g veya 100 ml'sinde bulunan enerji ile besin ögesi (yağ, doymuş yağ, karbonhidrat, şeker, protein, tuz) miktarlarının yer alması zorunlu oluyor.

Genel ağ / Erişim Tarihi: 01.06.2022

Bir ürün satın alırken ürün etiketleri dikkatli bir biçimde incelenmelidir.

Satın alacağımız gıdaların tazeliğini kontrol etmenin en güvenilir yolu üretim ve son kullanma tarihlerine bakmaktır. Son kullanma tarihi, ürünün tüketilebileceği son günü gösterir. Son kullanma tarihi geçmiş olan ürünleri almamalı ve tüketmemelidir.

Şekil 4.12 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 140)

Şekil 4.12'de görülen haber ve görsel içeriği oldukça uyumlu bir haber içeriği ve görsel kombinasyonudur. Gıda güvenliğine dair önemli görülen detaylar görsellerle güçlendirilerek öğrencilere sunulmuştur. Ayrıca haber altında yer alan görsel ile de verilmiş olan haber içeriğinin desteklendiği görülmüştür.

Aşağıda 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında yer alan gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu ile ilgili tablo ve görsellere yer verilmiştir.

Tablo 4.6 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu

Haber Türü	5. Sınıf (MEB)		5. Sınıf (Ata Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Görsel var	3	24	7	18
Görsel yok	4	8	7	5
Toplam	7	32	14	23

Tablo 4.6'daki bilgilere göre 5. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 7 gazete haberinden 3'ünde görsel, 4'ünde görsel haberin kullanılmadığı; 32 genel ağ haberinden ise 24'ünde görsel kullanıldığı, 8'inde görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. 5. sınıf Ata Yayıncılık

ders kitabında ise toplam 14 gazete haberinden 7'sinde görsel kullanılmadığı, 7'sinde görsel kullanıldığı; toplam 23 genel ağ haberinden ise 18'inde görsel kullanıldığı, 5'inde görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

HABER

Çevre gönüllüsü öğrenciler ormanlık alanın büyük bir bölümünü kısa sürede pırl pırl yaptı. Doğayı temizlemek için âdeta birbiriyle yarışıp kilolarca cam ve plastik ambalaj atığı toplayan öğrenciler (Görsel 1.9), büyüklerine “Bize temiz bir doğa, sağlıklı bir çevre bırakın.” diye seslendi.

1.9 Çevreyi temizleyen öğrenciler

Genel ağdan düzenlenerek alınmıştır (19.04.2019).

Şekil 4.13 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 19)

Yukarıda verilen görsel ve haber içeriğinin uyumlu olduğu, görsel kullanımı sayesinde öğrencilerin haberi daha kolay ayırt edebildiği ve anlamasının daha kolay olduğu görülmektedir

Sıra Sizde

Aşağıdaki haberi okuyarak altında yer alan soruların cevaplarını defterinize yazınız.

Lokum Tahtını Geri Alıyor

Osmanlı mutfağının en önemli tatlıları arasında yer alan lokum, çikolataya kapıldığı tahtını geri almaya başladı. 1900'lü yıllarda Avrupa'nın etkisiyle bazı alışkanlıklarımız da değişti. Lokum geleneği de yerini çikolataya bırakmaya başladı. Aslında lokum bizim önemli kültür öğelerimizden biridir. Çikolata kültürümüze ait bir unsur değildir. Lokumun bizdeki özelliği ve manası aslında çok derindir. Tarihimize baktığımızda en hatırlı hediyelerden birinin lokum olduğunu görürüz. Kız istemelerinden tutun da elçilerin yabancı ülke ziyaretlerine kadar mutlaka lokum götürülmüş. Yani adı üstünde Türk lokumu bizim kültürümüzdür. “Rahat ul-hulküm” yani boğaz rahatlatan kelimesinden türeyen lokum, dünyada Türk tatlısı olarak bilinmektedir.

Genel Ağ haberi, 5 Eylül 2016 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.14 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 58)

Şekil 4.14'te yer alan haber görseli haber içeriği ile birebir uyum sağladığı ancak tasarımın kitap genelinde kullanılan haber formatına uyum sağlamadığı için genel ağ haberi görünümünden uzak olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıdaki haberi okuyarak haberin altında yer alan soruyu cevaplayınız.

Ankara Kızılcahamam'da çocuklar bayram namazı öncesi veya sonrasında bir araya gelir. Çocuklar kendi aralarında bir ebe belirlir. Ebe eşliğindeki çocuklar, mahalledeki tüm evlerin kapılarını çalar ve hep bir ağızdan "Ebebiş ebebiş, vermeyen çürük diş." tekerlemesini söyler. Ev sahipleri çocuklara "ebebiş" yani harçlık veya şekerleme verir.

Genel Ağ haberi, 6 Temmuz 2016.

Şekil 4.15 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 50)

Şekil 4.15'te yer alan haber incelendiğinde, haberde görsel kullanılmaması nedeniyle öğrenciler tarafından haber olarak algılanmasını olumsuz etkilediği görülmektedir.

Sıra Sizde

Yukarıdaki haberlerde doğa kaynaklı afetler insan yaşamını nasıl etkilemiştir? Yazınız.

Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen bölgeye kurum, kuruluş ve şirketlerin konteyner bağışları devam ediyor.

Eskişehir'den onlarca TIR insani yardım malzemesini deprem bölgesine ulaştırıldı
Eskişehir Valiliği, Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi koordinasyonuyla deprem felaketinin yaşandığı bölgelere 10 bin 21 çalışan ve Afet gönüllüsü ile destek oldu. Belediyeler ve sivil toplum kuruluşları seferberliği ile onlarca tır ve insani yardım malzemesi deprem bölgesine ulaştırıldı.

Sivil toplum kuruluşları depremden etkilenen illerde vatandaşlara yardım elini uzatıyor
Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen 10 ilde vakıf ve derneklerin de aralarında bulunduğu çok sayıda kuruluş, sahada yardım faaliyetleri yürütüyor.

Depremzedelere yardım seferberliği
10 ili vuran deprem sonrası bölgeye çok sayıda kurum, dernek ve gönüllüler yardım ulaştırıyor. Kimi polar kumaşlarla depremzedeler için kıyafet dikti kimisi de kumbarasında biriktirdiği parayı yardım toplama merkezine teslim etti.

Deprem bölgelerine gitmek isteyen binlerce yardım gönüllüsü İstanbul Havalimanı'na akın etti
İstanbul'dan deprem bölgesindeki arama kurtarma çalışmalarına katılmak isteyen binlerce yardım gönüllüsü, İstanbul Havalimanı'na akın etti. Afet bölgesine gidebilmek için âdeta birbirleriyle yarışan gönüllüler, terminalde uzun kuyruklar oluşturdu.

Deprem sonrası arama kurtarma çalışmalarına madenciler de katıldı
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası arama ve kurtarma çalışmalarına katılmak için toplam 2 bin 103 madencinin deprem bölgesine intikal ettiğini bildirdi.

(Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.16 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 87)

Şekil 4.16’da yer alan gazete manşet örnekleri incelendiğinde fiziki gazete kullanımının azaldığı günümüzde öğrenciler için haber manşetlerinin iyi bir örneği olmuştur. Ancak, orijinal haberlere bakıldığında, görsellerin düzenleme sırasında kullanılmadığı, sadece haber metinlerinin kolajlandığı görülmektedir. Deprem ve sonrasındaki yardımlaşma ve insani yardım faaliyetlerini gösteren görsellerin kullanılması, öğrencilerin dikkatini daha çok çekebilir ve konuya olan ilgilerini artırabilirdi.

 Sıra Sizde Aşağıdaki haberi okuyarak ilgili çalışmaları yapınız.

Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu

Ümmiye Koçak, köy kadınlarının yaşadıklarını tüm dünyaya göstermek için 2001 yılında "Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu"nu kurdu (Görsel 1.11).

Kendisinin yazıp yönettiği ve köyde yaşayan kadınların sahnelediği tiyatro oyunları ile gerek

bölge halkından gerekse sanat dünyasından olumlu tepkiler aldı. "Ben tiyatroya, tiyatronun ne olduğunu bilmeden başladım. Tarsus'tan gelen öğrenciler okulda gösteri yapmıştı. Ben bundan çok etkilendim. Kadınların sesini duyurabilmek, dertlerini, sıkıntılarını anlatabilmek için farklı karakterlerle tiyatro yapalım istedim. Mersin Arslanköy'de ev kadınlarından bir tiyatro grubu kurdum. Provalarımızı çalışırken, bağda, bahçede yaptık".

Genel Ağ haberi, 6 Ağustos 2013 (Düzenlenmiştir.)

Topluluk belgesele konu olurken çeşitli ödüllerin de sahibi oldu. Yaptıkları film Ümmiye Koçak'a New York (Niv York) Avrasya Film Festivali'nde "Sinemada En İyi Avrasyalı Kadın Sanatçı" ödülünü kazandı.

Genel Ağ haberi, 10 Nisan 2017 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 1.11 Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu

Şekil 4.17 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evrişen ve ark., 2023:17)

Şekil 4.17 incelendiğinde iki farklı genel ağ haberinin tek bir görselle kullanıldığı görülmüştür. Bu durum öğrencilerin genel ağ haberlerini anlamalarını olumsuz etkileyebilir. İki haberin birleştirilmesi ve tasarımın haber formatından uzak olması, görselin karmaşıklaşmasına ve haberin anlaşılmasını zorlaştırmasına neden olabilir.

Aşağıda 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında yer alan gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu ile ilgili tablo ve görsellere yer verilmiştir.

Tablo 4.7 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu

Haber Türü	6. Sınıf (MEB)		6. Sınıf (Anadol Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Görsel var	-	23	-	14
Görsel yok	-	9	-	2
Toplam	-	32	-	16

Tablo 4.7 incelendiğinde, 6. sınıf MEB Yayınları ders kitabındaki toplam 32 genel ağ haberinden 23'ünde görsel kullanıldığı, 9'unda ise görsel kullanılmadığı görülmüştür. Anadol

Yayıncılık ders kitabında ise toplam 16 genel ağ haberinin 14'ünde görsel kullanıldığı, 2'sinde ise görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

Okuyalım Öğrenelim

Türkiye Maarif Vakfı Türkiye'nin Dünyaya Açılan Penceresi

2016 yılında kurulan Türkiye Maarif Vakfı, yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına T.C. Millî Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluş. Hedefini tüm dünyada güzel insanlar yetiştirmek olarak belirten kuruluş Türkiye'nin eğitimde dünyaya açılan penceresi olma özelliğini taşıyor. Maarif Vakfı, öğrencilere burs, nakdi destek, kırtasiye ve kıyafet yardımları, bilgisayar ve yazılım desteği sağlıyor. Öte yandan vakıf bünyesinde yurt, pansiyon ve lojmanlar aracılığıyla öğrencilere konaklama desteği de veriliyor.

Genel Ağ haberi 25/01/2018 (Düzenlenmiştir.)

Dünya çapında 87 okul

Uluslararası
Eğitim Vakfı

Yapılan
okul sayısı

Okulların
konakladığı
ülke sayısı

Uluslararası
Eğitim Vakfı

Okulların
konakladığı
ülke sayısı

Uluslararası
Eğitim Vakfı

Okulların
konakladığı
ülke sayısı

Afrika

11 Okul 7.730 Öğrenci

65 Okul 600 Öğrenci

5 Okul

İşte Maarif Vakfı'nın okul ağı

Maarif Vakfı, 1 yıl gibi bir sürede 5 kıtada, 19 ülkede 90 okula ulaştı. 23 ülkeyle protokol yapıldı, öğrenci sayısı ise 10 bin'i aştı. 11 Afrika ülkesinde 65 okul açıldı

Maarif Vakfı, 1 yıl gibi bir sürede 5 kıtada, 19 ülkede 90 okula ulaştı. 23 ülkeyle protokol yapıldı, öğrenci sayısı ise 10 bin'i aştı. 11 Afrika ülkesinde 65 okul açıldı

7.21: Türkiye Maarif Vakfının faaliyet alanlarını anlatan gazete haberi

Şekil 4.18 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 247)

Şekil 4.18'deki. örnek haber görselinin, haber içeriği ile uyumlu olması açısından başarılı olduğu görülmektedir. Görselin içeriği desteklemesi, öğrencilerin haberi daha iyi anlamalarına ve görsel bilgiyi metinle ilişkilendirmelerine yardımcı olmaktadır.

BASINDAN

Havza'da ev hanımları, kış mevsiminde tüketecekleri yiyecekleri imcece usulüyle hazırlıyorlar. Günümüzde birçok gıda ürünü marketlerde hazır olarak satılmasına rağmen geleneksel gıdalar arasında yer alan yufka, Havza'da ev hanımları tarafından hâlâ geleneksel yöntemlerle hazırlanıyor. İlçede kış aylarında tüketilen yufkayı komşular bir araya gelerek el birliğiyle açıyor ve pişiriyor. Kuru hâlde muhafaza edilen yufka, tüketileceği zaman ıslatılıp yenmeye hazır hâle getiriliyor. Mahalleli kadınlar, "Yılda iki kez yufka açıyoruz. Ramazan öncesi ve kış öncesi yiyeceğimiz yufkayı birlikte yapıyoruz. Birkaç kadın mahallede kime yufka açarsak onun evinde toplanıyoruz. Kimimiz hamur yoğuruyor, kimimiz yufka açıyor, kimimiz yufkaları pişiriyor (Görsel 1.6), kimimiz de iş yapanlara yemek hazırlıyor. Yaptığımız yiyecekler marketlerde hazır satılıyor ama biz yufka, turşu, salça, tarhana gibi pek çok yiyeceğimizi kendimiz yapıyoruz." dedi.

Sacda pişen yufka

Genel Ağ'dan düzenlenerek alınmıştır (10.04.2018).

Şekil 4.19 Anadol Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 13)

Şekil 4.19'da yer alan görsel, haber içeriğini yansıtmaya açısından başarılı ve uyumludur. Görsel kullanımı, öğrencilerin dikkatini çekmesi, haberi daha kolay ayırt edebilmesi ve anlamasını sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca, görsellerin doğru ve etkili kullanımı, öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerini geliştirmelerine de katkı sağlar.

BASINDAN

Birleşmiş Milletlerden Türkiye'ye övgü dolu sözler

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Grandi, Türkiye'nin Arakan Müslümanlarına yönelik insani yardımlarına ilişkin, "Türkiye insani yardımlarda küresel olarak cömert bir ülke olma özelliğini sürdürüyor." dedi.

Myanmar'ın Arakan eyaletinde yaşanan karışıklıklardan kaçarak Bangladeş'e sığınan Arakanlı Müslümanların, temel insani ihtiyaçlarının karşılanması için talep edilen 434 milyon dolarlık acil fonun 335 milyon dolarının karşılandığını anımsatan Grandi, "Konferansın sonucundan memnunuz. Daha önce talep ettiğimiz 434 milyon dolarlık fonun yaklaşık 4'te 3'ünü bu konferans yoluyla tedarik etmiş olduk." dedi.

Grandi, Türkiye'nin BM Cenevre Ofisi nezdindeki daimi temsilcisinin "Planlanan projeler ve teslimatlarla Türkiye tarafından (Arakan Müslümanlarına) sağlanan insani yardım miktarı toplamda 50 milyon doları aşacak." ifadesine de değinerek Türkiye'ye övgüde bulundu. Grandi, "Şunu vurgulamak istiyorum ki Türkiye insani yardımlarda küresel olarak cömert bir ülke olma özelliğini sürdürüyor." değerlendirmesinde bulundu.

Genel Ağ'dan düzenlenerek alınmıştır (20.07.2018).

Şekil 4.20 Anadol Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 251)

Şekil 4.20'de yer alan haber içeriğinde görsele yer verilmemiştir. Bu durum öğrencilerin haberi algılamasında ve ilgilerini sürdürme konusunda olumsuz etkiler yaratabilir. Görseller, bilgiyi daha ilgi çekici ve anlaşılır hale getirme özelliğine sahiptir. Görsel kullanılmadığında,

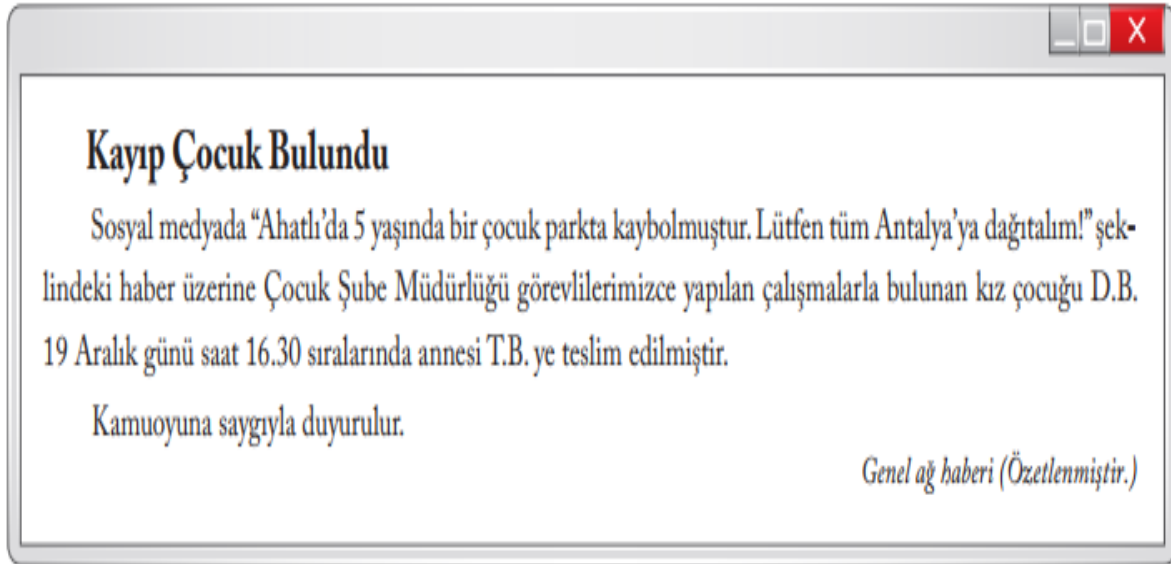
öğrenciler haberi anlamakta zorlanabilir. görselin eksikliği öğrencilerin dikkatini çekme ve ilgilerini sürdürme konusunda da olumsuz etkiler yaratabilir.

Aşağıda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında yer alan gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu ile ilgili tablo ve görsellere yer verilmiştir.

Tablo 4.8 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin görsel kullanım durumu

Haber Türü	7. Sınıf (MEB)		7. Sınıf (Ekoyay Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Görsel var	2	11	1	19
Görsel yok	1	3	1	16
Toplam	3	14	2	35

Tablo 4.8 incelendiğinde MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan 3 gazete haberinden 2'sinde görsel kullanıldığı, 1'inde ise görsel kullanılmadığı görülmüştür. Toplam 14 genel ağ haberinden 11'inde görsel kullanıldığı, 3'ünde ise görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında ise toplam 2 gazete haberinden 1'inde görsel haber kullanılmadığı görülmüştür. Toplam 35 genel ağ haberinden 19'unda görsel habere yer verilirken, 16'sında görsel haber kullanılmadığı belirlenmiştir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

Şekil 4.21 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 23)

Şekil 4.21’deki örnekte yer alan genel ağ haberi örneğinde görsel içeriğe yer verilmediği belirlenmiştir. Haberde görselin kullanılmaması öğrencilerin dikkatini azaltabilir ve haberin anlaşılmasını olumsuz etkileyebilir.

Şekil 4.22 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 119)

Şekil 4.22’de verilen genel ağ haberi örneğinde görsel kullanıldığı görülmektedir. Haberde görsel kullanılması öğrencilerin dikkatini çekerek daha anlaşılır olmasını sağlamaktadır.

Şekil 4.23 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 25)

Şekil 4.23'te yer alan görsel haber içeriği ile uyumlu ve haber içeriği okunmadan da fikir uyandırıcı bir niteliğe sahiptir. Öğrencilerin dikkatini çekebilecek haberin anlaşılmasını kolaylaştıracak bir görsel kullanılmıştır.

4.3. Üçüncü Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular

Üçüncü araştırma problemi “4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?” olarak belirlenmiştir. 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında yer alan haberler incelenerek sonuçlar Tablo 4.9, Tablo 4.10, Tablo 4.11 ve Tablo 4.12’ de verilmiştir.

Tablo 4.9 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım durumu

Yıllar	4. Sınıf (Ferman Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ
2021	-	6
2022	-	6
2023	-	2
Toplam	-	14

Tablo 4.9 incelendiğinde 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan genel ağ haberlerinin 6’sının 2021; 6’sının 2022 ve son olarak 2’sinin 2023 tarihli olduğu belirlenmiştir.

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında yer alan gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım tablosuna aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4.10 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım durumu

Yıllar	5. Sınıf (MEB)		5. Sınıf (Ata Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
2007	-	1	-	-
2009	-	-	-	1
2010	-	5	-	-
2012	-	-	-	1
2013	-	2	1	-
2014	-	-	1	1
2015	3	1	2	-
2016	1	15	-	1
2017	3	5	6	12
2018	-	-	2	-
2019	-	-	2	1
2020	-	-	-	2
2021	-	-	-	1
2022	-	3	-	2
2023	-	-	-	1
Toplam	7	32	14	23

Tablo 4.10 incelendiğinde 5. sınıf MEB Yayınları ders kitabında toplam 32 genel ağ haberinden en fazla 2016 yılından habere yer verildiği, 7 gazete haberinden en fazla 2015 ve 2017 yıllarına ait haberlerin yer aldığı belirlenmiştir. 5. sınıf Ata Yayıncılık ders kitabında ise toplam 14 gazete haberinde en fazla 2017 yılına ait haberlerin yer aldığı; toplam 23 genel ağ haberinden ise en fazla yine 2017 yılına ait haberlerin yer aldığı belirlenmiştir.

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında yer alan gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım tablosuna aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4.11 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım durumu

Yıllar	6. Sınıf (MEB)		6. Sınıf (Anadol Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
2017	-	18	-	-
2018	-	12	-	15
2019	-	1	-	-
2021	-	1	-	-
2023	-	-	-	1
Toplam	-	32	-	16

Tablo 4.11 incelendiğinde 6. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan toplam 32 genel ağ haberinden en fazla 2017 yılından haberlere yer verildiği; Anadol Yayıncılık ders kitabından ise en fazla 2018 yılından haberlere yer verildiği belirlenmiştir.

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında yer alan gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım tablosuna aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4.12 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin yıllara göre dağılım durumu

Yıllar	7. Sınıf (MEB)		7. Sınıf (Ekoyay Eğitim Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Tarih yok	-	-	1	-
1831	1	-	-	-
1919	1	-	-	-
1930	1	-	-	-
2006	-	1	-	-
2011	-	2	-	-
2014	-	1	-	-
2015	-	-	-	2
2016	-	-	-	2
2017	-	6	-	8
2018	-	3	1	22
2019	-	1	-	-
2022	-	-	-	1
Toplam	3	14	2	35

Tablo 4.12 incelendiğinde 7. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 3 gazete haberinin 1831, 1919 ve 1930 tarihlerinden haberler olduğu; toplam 14 genel ağ haberinde ise en fazla 2017 yılına ait haberlerin kullanıldığı belirlenmiştir. Ekoyay Eğitim Yayıncılık ders kitabında yer alan 2 adet gazete haberinden ise 1’inin 2018 yılı diğerinin ise yayın tarihi verilmemiştir. Toplam 35 genel ağ haberinden ise en fazla 2018 yılına ait haberlerin kullanıldığı belirlenmiştir.

4.4. Dördüncü Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular

Çalışmada dördüncü araştırma problemi “4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin kaynakça kullanım durumu nedir?” olarak belirlenmiştir. Araştırma sorusunun cevabına ilişkin bulgular Tablo 4.13’te verilmiştir.

Tablo 4.13 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin kaynakça kullanım durumu

Kaynakça Kullanım Durumu	4. Sınıf (Ferman Yayıncılık)			
	Gazete		Genel Ağ	
Kaynakça var	-	-	14	-
Kaynakça yok	-	-	-	-
Toplam	-	-	14	-
Kaynakça Kullanım Durumu	5. Sınıf (MEB)		5. Sınıf (Ata Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Kaynakça var	7	30	14	15
Kaynakça yok	-	2	-	8
Toplam	7	32	14	23
Kaynakça Kullanım Durumu	6. Sınıf (MEB)		6. Sınıf (Anadol Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Kaynakça var	-	32	-	16
Kaynakça yok	-	-	-	-
Toplam	-	32	-	16
Kaynakça Kullanım Durumu	7. Sınıf (MEB)		7. Sınıf (Ekoyay Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Kaynakça var	1	14	1	35
Kaynakça yok	2	-	1	-
Toplam	3	14	2	35

Tablo 4.13’te yer alan veriler incelendiğinde ilk olarak 4. sınıf ders kitabındaki genel ağ haberlerinin tümünün kaynakçada yer aldığı görülmektedir. 5. sınıf ders kitaplarında ise MEB Yayıncılık kitabında 2 genel ağ haberinin kaynakçada yer almadığı; Ata Yayıncılık ders kitabında 8 genel ağ haberinin kaynakçada yer almadığı, diğer tüm haberlerin ise kaynakçada bulunduğu belirlenmiştir. 6. sınıf MEB Yayınları ve Anadol Yayıncılık ders kitaplarında yer alan tüm genel ağ haberlerinin kaynakçada yer aldığı belirlenmiştir. Son olarak 7. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 3 gazete haberinden 2’sinin kaynakçada bulunmadığı; genel ağ haberlerinin ise tümünün kaynakçada yer aldığı belirlenmiştir. 7. sınıf Ekoyay Eğitim

Yayıncılık ders kitabında ise yer alan 2 gazete haberinden 1'inin kaynakçada yer almadığı; 35 genel ağ haberinden ise tümünün kaynakçada yer aldığı belirlenmiştir.

4.4.1. Dördüncü araştırma problemi birinci alt probleminin cevaplanmasına ilişkin bulgular

Dördüncü araştırma probleminin birinci alt problemi “4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin web sitelerinin dağılımı nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Ders kitaplarında yer alan haberler incelenerek sonuçlar tablo 4.14’de sıralanmıştır.

Tablo 4.14 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin web sitelerinin kullanımı

Web Sitesi Kullanımı	4. Sınıf (Ferman Yayıncılık)			
	Gazete		Genel Ağ	
Web sitesi var	-	-	11	-
Web sitesi yok	-	-	3	-
Toplam	-	-	14	-
Web Sitesi Kullanımı	5. Sınıf (MEB)		5. Sınıf (Ata Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Web sitesi var	7	30	14	15
Web sitesi yok	-	2	-	8
Toplam	7	32	14	23
Web Sitesi Kullanımı	6. Sınıf (MEB)		6. Sınıf (Anadol Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Web sitesi var	-	32	-	16
Web sitesi yok	-	-	-	-
Toplam	-	32	-	16
Web Sitesi Kullanımı	7. Sınıf (MEB)		7. Sınıf (Ekoyay Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Web sitesi var	1	14	1	35
Web sitesi yok	2	-	1	-
Toplam	3	14	2	35

Tablo 4.14’te yer alan veriler incelendiğinde 4. sınıf ders kitabında yer alan toplam 14 genel ağ haberinden 3’ünde herhangi bir web sitesine ulaşılamadığı belirlenmiştir. 5. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 7 gazete haberinin tümünün web sitelerinin yer aldığı; 32 genel ağ haberinden 2’sinde web sitesinin yer almadığı belirlenmiştir. 5. sınıf Ata Yayıncılık ders kitabında yer alan 14 gazete haberinden tümünde web sitesi yer alırken; toplam 23 genel ağ haberinden 8’inde web sitesi bulunmadığı belirlenmiştir. 6. sınıf MEB Yayınları ve Anadol Yayıncılık ders kitaplarında yer alan tüm genel ağ haberlerinde web sitelerinin bulunduğu belirlenmiştir. Son olarak 7. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 3 gazete haberinden 2’sinde web sitesi bilgisinin bulunmadığı; 14 genel ağ haberinin ise tümünde web sitesinin belirtildiği tespit edilmiştir. Ekoyay Eğitim Yayıncılık ders kitabında yer alan 2 gazete

haberinden ise 1'inde web sitesinin bulunduğu; 35 genel ağ haberinin de tümünde web sitesinin bulunduğu belirlenmiştir.

4. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan gazete ve genel ağ haberleri incelendiğinde, kaynakçada yer alan haber sitelerinden 1 haber trthaber.com'dan, 1 haber ise teknofest.org'tan alınmıştır. Kaynakçada genel ağ haberleri ayrı olarak belirtilmediği için, hangi haberlerin hangi siteden alındığına dair karışıklık oluşmaktadır. Ders kitabında 14 haber kullanılmıştır. Kaynakçada 17 genel ağ haberi kaynağı verilmiştir. Ayrıca, verilen haber kaynaklarının erişim tarihlerinin 15 tanesi 11.12.2021, 2 tanesi ise 27.03.2023 tarihidir. Ders kitabında gazete ve genel ağ haberlerinin kaçınıcı sayfada yer aldığı kaynakça bölümünde belirtilmemesi karışıklığa neden olmaktadır. Bunlara ek olarak, 15 genel ağ haberinin web sitesine erişilmesine rağmen, genel ağ haberlerine ulaşamadığı da tespit edilmiştir. Bu siteler arasında şunlar yer almaktadır: Deprem.afad.gov.tr, Amasra.gov.tr, kulturportali.gov.tr, mfa.gov.tr, resmigazete.gov.tr (2), sehitkamil.gov.tr, tika.gov.tr, ekimlikrandevu.nvi.gov.tr, mgm.gov.tr, tccb.gov.tr, tdk.gov.tr. Genel ağ haberlerinin farklı haber sitelerinden alındığı görülmektedir. Ancak verilen haberlere erişilememesi çeşitli haber sitelerinden oluşan kaynakça durumunu olumsuz etkilediği görülmektedir.

5. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki kaynakça bölümü incelendiğinde kullanılan haber sitelerinin dağılımı belirlenmiştir. 5. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Habertürk gazetesi kaynaklı 2, Hürriyet gazetesi kaynaklı 1 gazete haberi yer almaktadır. 5. Sınıf Ata Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Kaynakça bölümü incelendiğinde gazete haberleri ve genel ağ haberleri kaynakçası ayrı verilmiştir. Kaynakçanın ayrı başlık altında verilmesi karışıklığı önlemiştir. Gazete haber sitelerinin kullanım sıklığı şu şekildedir: habertürk.com 2, sabah.com 2, hurriyet.com 7, star.com 1, milliyet.com 5, posta.com 1, yeniakit.com 1. Her iki yayın için genel ağ haberlerine ilişkin siteler ve sıklıkları ise Tablo 4.15'te verilmiştir. Gazete haberlerinin daha az kullanılması, farklı gazete kaynaklarından haber paylaşımını olumsuz etkilemektedir. Ders kitaplarında gazete haberlerine daha fazla yer verilmeli ve kullanılan gazete çeşitliliği artırılmalıdır.

Tablo 4.15 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki genel ağ haberi siteleri

Yayınlar	Genel Ağ Haberi Siteleri	Frekans
5. Sınıf (MEB)	aa.com.tr	5
	arsivmilliyet.com	4
	bbc.com	1
	cnn.türk.com	2
	gazetevatan.com	1
	haberler.com	3
	habertürk.com	2
	hurriyet.com	2
	milliyet.com	4
	milatgazetesi.com	1
	ntv.com	2
	sabah.com	1
	sondakika.com	1
	trthaber.com	1
	yenisafak.com	2
5. Sınıf (Ata Yayıncılık)	haberler.com	1
	dw.com	1
	cnntürk.com	3
	habertürk.com	1
	bölgegündem.com	1
	iha.com	1
	bdb.hacettepe.edu.tr	1
	ntv.com	2
	türktelekomgüvenlik.com	1
	ensonhaber.com	1
	acikerisim.tbmm.gov.tr	1
	gazetesu.sabanciüniv.edu.tr	1
	bbc.com.tr	1
	dogugazetesi.com	1
	diyadinnet.com	1
kepez-bld.gov.tr	1	
ekonomi.gov.tr	1	
arkitera.com	1	
udhb.com	1	
günebakis.com	1	

Tablo 4.15 incelendiğinde 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında kullanılan gazete ve genel ağ haberlerinin farklı haber sitelerinden alındığını göstermektedir. 5. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 15 farklı haber sitesinden yararlanıldığı; 5. Sınıf Ata Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders kitabında ise 20 farklı haber sitesinden yararlanıldığı görülmüştür. Bu durum, farklı haberlere daha geniş bir perspektiften ulaşabilmeleri için çeşitli kaynaklardan yararlanmanın; öğrencilere daha zengin bir içerik sunarak, farklı haber

kaynaklarını analiz etmeyi, objektif bilgiye ulaşmayı ve eleştirel değerlendirme yapabilme becerilerini geliştirmeleri açısından önemlidir.

6. Sınıf Anadol Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabı kaynakça bölümü incelendiğinde gazete ve genel ağ haberleri, kaynakça da “Genel Ağ Kaynakçası” bölümünde verilmiştir. Aynı başlıkta verilmemesi karışıklığa sebep olduğu görülmektedir. 6. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan kaynakça bölümünde de genel ağ haberleri, “Genel Ağ Kaynakçası” bölümünde verilmesine rağmen önceki yıllara kıyasla daha kullanışlı bir hale getirilmiştir. “Genel Ağ Kaynakçası” bölümünde yer alan kaynakların kitapta hangi sayfada yer aldığı belirtilmiştir. Böylece öğrenciler sadece kaynak ismine değil, ilgili bilginin hangi sayfada yer aldığına da ulaşabilmektedir. Bu yenilik, genel ağ kaynakları başlığı altında gazete ve internet haberlerinin de sayfa numaralarıyla belirtilmesiyle sağlanmıştır. Her iki yayınevi için genel ağ haberlerinin kaynakları ve kullanım sıklıkları Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.16 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki genel ağ haberi siteleri

Yayımlar	Genel Ağ Haberi Siteleri	Frekans
6. Sınıf (MEB)	memurlar.net.com	1
	tcdtasimacilik.gov.tr	2
	gzt.com	1
	hurriyet.com	3
	aa.com	3
	tika.gov.tr	2
	adana.gsb.gov.tr	1
	sabah.com	2
	tdv.org	1
	sürmelihaber.com	1
	turksoy.ogr	1
	milliyet.com	3
	cevko.ogr	1
	trthaber.com	2
	elazig.pol.tr	1
	yenisafak.com	2
	nigde.aol.meb.gov.tr	1
	kizilay.org	1
	edirneturizm.com	2
	sanalgaste.com	1
6. Sınıf (Anadol Yayıncılık)	habertürk.com	1
	sanliurfa.meb.gov	1
	milliyet.com	6
	aa.com	2
	trthaber.com	1
	hurriyet.com	3
bsaksehir.bld.tr	1	

Tablo 4.16 incelendiğinde 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında kullanılan gazete ve genel ağ haberlerinin farklı haber sitelerinden alındığını göstermektedir. 6. sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 20 farklı haber sitesinden yararlanıldığı; 6. sınıf Anadolu Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders kitabında 8 farklı haber sitesinden yararlanıldığı görülmüştür. Anadolu Yayıncılık ve MEB Yayınlarının farklı haber siteleri kullanım sayısı karşılaştırıldığında; MEB Yayıncılığın daha fazla farklı haber sitesi kullandığı görülmektedir. Bu durum Anadolu Yayıncılığın kullandığı genel ağ haberi sayısının az olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle iki yayında da farklı haber sitelerinin kullanım durumlarının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan kaynakça bölümü incelendiğinde 6. sınıf MEB Yayınları gibi, genel ağ haberlerinin kaçınıcı sayfada kullanıldığı kaynakça bölümünde belirtilerek daha kullanışlı hale getirilmiştir. Ayrıca genel ağ haberleri kaynakça bölümünde ayrı bir başlık altında verildiği görülmektedir. 7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında, genel ağ haberleri için ayrı bir kaynakça başlığı bulunmamasıyla birlikte, diğer ders kitaplarından farklı olarak erişim saatlerinin de yer alması, kaynakların güvenilirliğini artırmaktadır. Ayrıca kaynakçaların sayfa numaraları belirtilmemiştir. Bu yönüyle karışıklığa neden olmaktadır. Her iki yayınevi için genel ağ haberlerinin kaynakları ve kullanım sıklıkları Tablo 4.17’de verilmiştir.

Tablo 4.17 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki genel ağ haberi siteleri

Yayımlar	Genel Ağ Haberi Siteleri	Frekans
7. Sınıf (MEB)	aa.com	3
	habertürk.com	1
	hurriyet.com	2
	meb.gov.tr	1
	ntv.com	1
	trthaber.com	6
7. Sınıf (Ekoyay Yayıncılık)	listelist.com	1
	antalya.pol.tr	1
	hedefhalk.com	1
	sabah.com	4
	gazetevatan.com	1
	milliyet.com	1
	sondakikaturk.com	1
	medyadetay.com	1
	türkiyegazetesi.com	1
	trthaber.com	1
	haberler.com	3
	atlasdergisi.com	1
	yenişafak.com	2
	ntv.com	1
	aile.gov.tr	1
	timetürk.com	1
	memurlar.net	1
	24.com	1
	tccb.gov	1
	mersinbarosu.org.tr	1
	haber7.com	1
	hürriyet.com	2
	aa.com	3
	iha.com	1
	traceca.org	1
	cnntürk.com	1

Tablo 4.17. incelendiğinde 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında kullanılan gazete ve genel ağ haberlerinin farklı haber sitelerinden alındığı görülmektedir. 7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 6 farklı haber sitesinden yararlanıldığı; 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders kitabında 26 farklı haber sitesinden yararlanıldığı görülmüştür. MEB Yayınları ve Ekoyay Eğitim Yayıncılığın farklı haber siteleri kullanım sayısı karşılaştırıldığında; Ekoyay Eğitim Yayıncılığın daha fazla farklı haber sitesi kullandığı görülmektedir. Bu durum MEB Yayınlarının kullandığı genel ağ haberi sayısının az olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle iki yayında da farklı haber sitelerinin kullanım durumlarının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Her iki yayın evinin de farklı haber

sitelerinden yararlanarak ders kitaplarını zenginleştirmeleri, öğrencilere medya okuryazarlığı kazandırmak açısından da önemlidir. Öğrenciler, farklı haber kaynaklarını analiz ederek objektif bilgiye ulaşmayı ve bilgiyi eleştirel bir şekilde değerlendirmeyi öğrenirler.

Gazete haberlerinin kullanım durumları incelendiğinde 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında iki yayınında gazete haberine çok az yer verdiği görülmektedir. Kullanılan gazete haberleri kaynakça bölümünde yer almamaktadır. 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Ders Kitabında kullanılan 2 gazete haberinin görsel kaynakçada yer aldığı, 7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında kullanılan 3 gazete haberinin görsel kaynakçada yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durum, ders kitaplarında gazete haberlerinin kullanımına daha fazla özen gösterilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.4.2. Dördüncü araştırma problemi ikinci alt probleminin cevaplanmasına ilişkin bulgular

Dördüncü araştırma probleminin ikinci alt problemi “4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin URL adres linklerine erişme durumu nedir?” olarak belirlenmiştir. Ders kitaplarında yer alan haberler incelenerek sonuçlar tablo 4.18’de sıralanmıştır.

Tablo 4.18 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin URL adres linklerine erişme durumu

URL Erişim Durumu	4. Sınıf (Ferman Yayıncılık)			
	Gazete		Genel Ağ	
Erişim var	-	-	11	-
Erişim yok	-	-	3	-
Toplam	-	-	14	-
URL Erişim Durumu	5. Sınıf (MEB)		5. Sınıf (Ata Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Erişim var	7	30	14	5
Erişim yok	-	2	-	18
Toplam	7	32	14	23
URL Erişim Durumu	6. Sınıf (MEB)		6. Sınıf (Anadol Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Erişim var	-	18	-	15
Erişim yok	-	14	-	1
Toplam	-	32	-	16
URL Erişim Durumu	7. Sınıf (MEB)		7. Sınıf (Ekoyay Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Erişim var	1	7	1	32
Erişim yok	2	7	1	3
Toplam	3	14	2	35

Tablo 4.18 incelendiğinde 4. sınıf ders kitabındaki toplam 14 genel ağ haberinden 3'ünün URL adresine erişilemediği belirlenmiştir. 5. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan gazete haberlerinin tümünde URL erişimi mevcutken; genel ağ haberlerinden 2'sinde URL erişimi bulunmamaktadır. 5. sınıf Ata Yayıncılık ders kitabında ise yine tüm gazete haberlerinde URL erişimi sağlanırken; genel ağ haberlerinin yalnızca 5'inde erişim sağlanmıştır. 6. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 32 genel ağ haberinden 18'inde URL erişimi olduğu tespit edilirken; Anadolu Yayıncılık ders kitabında yalnızca 1 haberde URL erişimi sağlanamadığı belirlenmiştir. Son olarak 7. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 3 gazete haberinden 2'sinde erişim sağlanamazken, genel ağ haberlerinin de 7'sinde URL erişimi bulunamamıştır. 7. sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık ders kitabında yer alan 2 gazete haberinden 1'inde URL erişimi bulunmazken; toplam 35 genel ağ haberinden 2'sinde URL erişimi sağlanamamıştır. Gazete ve genel ağ haberlerine dijital veri tabanı aracılığıyla erişim sağlanması hem erişim sorununu ortadan kaldırır hem de güvenilirliği artırır. Milli Kütüphanenin süreli yayınlar bölümünde haberlerin orijinal nüshalarına dijital ortamda erişim imkanı sunulması bu konuda güzel bir örnek teşkil etmektedir.

4.4.3. Dördüncü araştırma problemi üçüncü alt probleminin cevaplanmasına ilişkin bulgular

Dördüncü araştırma probleminin üçüncü alt problemi “4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında kaynakçası uyuşmayan gazete ve genel ağ haberi durumu nedir?” olarak belirlenmiştir. Ders kitaplarında yer alan haberler incelenerek sonuçlar tablo 4.19'da sıralanmıştır.

Tablo 4.19 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında kaynakçası uyuşmayan gazete ve genel ağ haberi durumu

Kaynakça Doğruluğu	4. Sınıf (Ferman Yayıncılık)			
	Gazete		Genel Ağ	
Kaynakçada var ve doğru	-	-	2	-
Kaynakçada var ve yanlış	-	-	12	-
Toplam	-	-	14	-
Kaynakça Doğruluğu	5. Sınıf (MEB)		5. Sınıf (Ata Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Kaynakçada var ve doğru	7	26	14	5
Kaynakçada var ve yanlış	-	4	-	10
Kaynakça yok	-	2	-	8
Toplam	7	32	14	23
Kaynakça Doğruluğu	6. Sınıf (MEB)		6. Sınıf (Anadol Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Kaynakçada var ve doğru	-	13	-	14
Kaynakçada var ve yanlış	-	19	-	2
Toplam	-	32	-	16
Kaynakça Doğruluğu	7. Sınıf (MEB)		7. Sınıf (Ekoyay Eğitim Yayıncılık)	
	Gazete	Genel Ağ	Gazete	Genel Ağ
Kaynakçada var ve doğru	-	-	-	-
Kaynakçada var ve yanlış	-	-	-	-
Toplam	-	-	-	-

Kaynakçada var ve doğru	1	7	1	29
Kaynakçada var ve yanlış	-	7	-	6
Kaynakça yok	2	-	1	-
Toplam	3	14	2	35

Tablo 4.19 incelendiğinde 4. sınıf ders kitabında yer alan toplam 14 genel ağ haberinden 2'sinin doğru olduğu belirlenmiştir. 5. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan gazete haberlerinin ise kaynakçasının doğru olduğu; genel ağ haberlerinden 4'ünün kaynakçada yer aldığı fakat kaynağının yanlış olduğu; 2'sinin de kaynakçada bulunmadığı belirlenmiştir. 5. sınıf Ata Yayıncılık ders kitabında ise yine gazete haberlerinin tümünün kaynakçada ve doğru olduğu belirlenirken; genel ağ haberlerinden 10'unun kaynakçada yer aldığı fakat yanlış olduğu, 8'inin de kaynakçada olmadığı belirlenmiştir. 6. sınıf MEB Yayınları ders kitabında bulunan 32 genel ağ haberinden 13'ünün kaynakçada yer aldığı ve doğru olduğu, 19'unun ise kaynakçada bulunduğu fakat yanlış olduğu belirlenmiştir. 6. sınıf Anadol Yayıncılık ders kitabında ise toplam 16 genel ağ haberinden 14'ünün kaynakçada verildiği ve doğru olduğu, 2'sinin ise yanlış olduğu belirlenmiştir. Son olarak 7. sınıf MEB Yayınları ders kitabında yer alan 3 gazete haberinden 2'sinin kaynakçada bulunmadığı, 1'inin de kaynakçada ve doğru olduğu belirlenmiştir. 7. sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık ders kitabında ise 2 gazete haberinden 1'inin kaynakçada bulunmadığı, 1'inin kaynakçada yer aldığı ve doğru olduğu belirlenmiş olup; toplam 35 genel ağ haberinden 29'unun kaynakçada yer aldığı ve doğru olduğu; 6'sının ise kaynakçada yer aldığı fakat yanlış olduğu belirlenmiştir. Kaynakça bölümüyle uyuşmayan gazete ve genel ağ haberleri örneklendirilmiştir:

12. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyunuz. Teknolojik ürünlerin doğaya haberdekinden başka ne şekilde zarar verebileceğini söyleyiniz.

< > ↻
GENEL AĞ HABERİ

“ATIKLAR ORMAN OLSUN” PROJESİ ANKARA’DA BAŞLIYOR

Elektrik ve Elektronik Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi Derneği (ELDAY) öncülüğünde, atık elektrikli ve elektronik eşyalardan elde edilecek gelirele ağaç dikilmesi hedeflenen “Atıklar Orman Olsun” projesi Ankara’da başlayacak.

Elektronik atıkların günümüzün en önemli sorunlarından biri olduğunu ifade eden ELDAY başkanı, “Eski ürünlerin kullanımı enerji sarfiyatını artırırken atık hâlini almış elektrikli ve elektronik eşyaların düzgün şekilde geri dönüştürülmemesi kurşun, cıva, brom ve krom gibi zehirli materyallerin salınımına, insan ve doğa sağlığına zarar vermesine sebep olur.” dedi.

Genel ağ / Erişim Tarihi: 01.06.2022

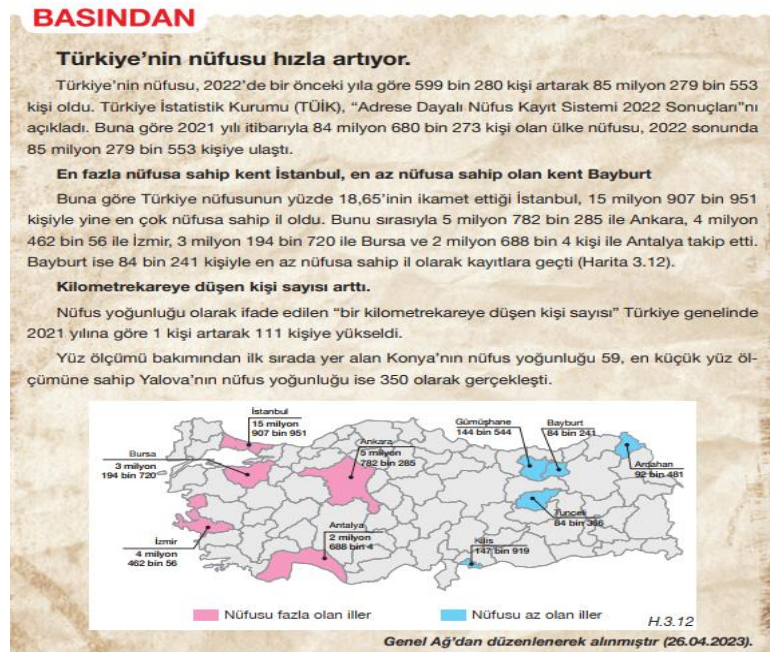
Şekil 4.24 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 119)

Şekil 4.24'teki görselde yer alan genel ağ erişim tarihi bilgisinin kaynakça bölümünde yer almadığı gözlemlenmiştir. Kaynakça bölümünde yer alan linklerin erişim tarihlerinin de birbiriyle aynı olması, haberlerin kaynaklarının belirsizleşmesine neden olmaktadır. Tüm linkler incelenmesine rağmen, Şekil 4.24'te verilen haberin de kaynağına ulaşılamamıştır.

Şekil 4.25 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evrişen ve ark., 2023: 173)

Ders kitabında yer alan Şekil 4.25'teki örnek incelendiğinde, genel ağ haberi olduğu belirtilmektedir. Ancak kaynakça bölümünde yer almamaktadır. Kaynakça bölümü, kullanılan tüm kaynakların erişim tarihleriyle birlikte eksiksiz bir şekilde sunulmalıdır. Kaynak göstermek, öğrencilerin bilginin kaynağını doğru bir şekilde takip etmesine ve konuya daha derinlemesine araştırma yapmalarına olanak tanıyarak akademik dürüstlüğü teşvik eder.

Şekil 4.26 Anadolu Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 99)

Şekil 4.26'daki görselde yer alan haber, kaynaklar incelendiğinde ders kitabında bu genel ağ haberinin kaynakçası kullanılmadığı görülmüştür. Bu durum, ders kitabı ile kaynakça bölümü arasında tutarsızlık olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.27 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 81)

Şekil 4.28 Şekil 4.27'de yer alan görselin kaynağında çıkan haber

Şekil 4.27'deki görselde yer alan gazete haberinin kaynağı, kaynakça bölümünde verilen kaynakla eşleşmemektedir. Verilen linke erişim sağlandığında farklı bir haber kaynağına yönlendirildiği görülmüştür. Şekil 4.28'deki görsel incelendiğinde verilen linkin farklı bir haber içeriğine sahip olduğu görülmektedir.

7.7: Mülteci Kampı-Kilis

Türkiye Suriyeli Mültecilere Sahip Çıkıyor

Türkiye konumu itibarıyla oldukça önemli bir coğrafyadadır. Bu konumu yüzünden de geçmişten günümüze sık sık mülteci kabulüyle karşılaşmış bir ülkedir. Mülteciler daha çok savaş vb. zorunlu nedenlerle ülkelerinden ayrılan insanlardır. Günümüzde ise sınır komşumuz Suriyeli mülteciler ülkelerindeki iç savaş nedeniyle yurdumuza sığınmışlardır.

Sınır komşumuz **Suriye**'de 2011 yılı mart ayında başlayan olaylar büyük bir uyuşmazlığa dönüşmüş; bu olaylar gerek Suriye'nin, gerek bu ülkeyle ikili ilişkilerimizin ve coğrafyanın gündemini yeniden belirlemiştir.

Türkiye, bu zor dönemde Suriye halkının yanında kararlılıkla durmuştur. Türkiye'de 3,5 milyondan fazla geçici koruma kapsamında Suriyeli mülteci vardır. Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması, ülkede akan kanın durması, sürecin barışçıl bir şekilde sonuçlandırılması Suriye'deki gelişmeler karşısında ülkemizin ilk günden bu yana izlediği politikanın temelini oluşturmaktadır.

Genel Ağ haberi 10/08/2018 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.29 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 235)

Şekil 4.30 Şekil 4.29'da yer alan görselin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.29'daki görsel incelendiğinde, verilen bilgilerin genel ağ haberine dayandırıldığı görülmektedir. Fakat şekil 4.30'daki görsel incelendiğinde kaynakçada verilen linkin, genel ağ haberi yerine bilgi içeren bir metne yönlendirmektedir. Bu durum, kitap içeriğinde yer alan kaynak referansı ile kaynakçada sunulan bilginin tutarsızlığını ortaya koymaktadır.

Görsel 6. 20: Gazete Haber

Şekil 4.31 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 186)

Şekil 4.31'deki görselde sunulan bilginin gazete haberi olduğu anlaşılmaktadır. Fakat kaynakça bölümünde yer alan bilgiler incelendiğinde bu haberin kaynağına ulaşılamamıştır. Görselde belirtilen kaynak da kontrol edilmiş, ancak haberin kaynağına dair bir bilgi bulunamamıştır. Araştırma sonucunda, bu gazete haberinin kaynağına ulaşılmıştır. Eski tarihli gazetelere erişim imkânlarının günümüzde daha kolaylaşması ve dijital veri tabanlarının daha aktif kullanılmaya başlanması göz önüne alındığında, bu tür haberlerin dijital veri tabanlarından alınması ve kaynakçada belirtilmesi gerekir.

Şekil 4.32 7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Kitabının 186. sayfasında yer alan gazete haberinin kaynağı

7. sınıf MEB Yayınları sosyal bilgiler kitabının 186. sayfasında yer alan gazete haberinin kaynakça bilgisinin olmaması dikkat çekmektedir. Şekil 4.32’de sunulan görselde görüldüğü üzere, bu haberin orijinal nüshasına erişim sağlanmıştır ve bu nedenle kaynakça bölümünde yer alması gerekmektedir. Bu haber www.gastearsivi.com adresinden alınmıştır.

Eski tarihli gazetelerin dijital veri tabanları aracılığıyla erişilebilir hale getirilmesi ve öğrencilere sunulması, tarihsel bilginin doğru ve kapsamlı bir şekilde aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır.

4.5.Beşinci Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında, gazete ve genel ağ haberlerinin piktogram kullanım durumu nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Bu araştırma probleminin cevaplanmasına ilişkin bulgular aşağıda yer verilmiştir.

Söyleyelim

Yaşadığınız yerin geçmişi ile ilgili sınıfınıza getirdiğiniz metin ve görselleri inceleyiniz. Arkadaşlarınızla sizin getirdiğiniz içerikleri karşılaştırınız.

Aşağıda Jale'nin dedesiyle yaptığı sözlü tarih çalışmasından bir kesit sunulmuştur. Jale, bu çalışmada dedesinin geçmişine odaklanarak, dolayı yoldan o yerin geçmişini aydınlatmak istemektedir. Dolayısıyla Jale'nin yaptığı çalışma, yerel tarih çalışmasının bir parçası olarak da değerlendirilebilir. Aşağıdaki metni okuyunuz. Ardından verilen soruyu cevaplayınız.

Görüşme Tarihi: 17.01.2022
Görüşme Yeri: Jale'nin dedesinin evi
Jale: Dedeciğim, geçen gün bir konuşmamızda doğduğundan beri bu evde yaşadığını söylemiştin. Sen doğduğunda burası nasıl bir yerdi? Nasıl bir yaşamınız vardı?
Dede: Ben bu evde doğmuşum. Küçükken burası bir köydü. Şimdiki gibi gelişmiş bir ilçe değildi. Köyde hayvancılık ve tarım yapıldı. Ben sabahları ineklerin başına giderdim. Öğlen ise eve gelir, aşımı yerdim. Şimdiki gibi çeşitli marketler o zaman tabii ki yoktu. Her şeyimizi kendimiz yapardık. Bahçede yetiştirdiğimiz meyve ve sebzeleri, odun ateşinde pişirdiğimiz ekmeği yerdik. Köyde o zamanlar birkaç alle vardı. Şimdi ise "Nüfus on bini geçmiş," diyorlar. Köyde okul yoktu. Şimdi ilçemizde bir Anadolu lisesi bile var. Okuma yazmayı askerdeyken öğrendim. Sevgili torunum, benim çocukluk döneminde hava tertemizdi. Tamamen doğal ürünlerle beslenmekteydik. Çok iyi komşularımız vardı. Birbirimize yardımlaşardık.
 (...)

Jale ve dedesi arasındaki konuşma nasıl devam etmiş olabilir? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Bilgi Notu

Görüşme yapılmadan önce görülecek kişiye bu görüşmenin niçin yapıldığı belirtilmeli ve ondan randevu alınmalıdır. Görüşme soruları hazırlanmalıdır. Kişiyi görüşme sırasında sorularla ilgili (varsa) bir gazete haberi, bir mektup ya da bir fotoğraf gösterilebilir. Görüşme sırasında konuşulanlar geçmişe ışık tutacağı için hiçbir konuşma atlanmadan hepsinin kaydedilmesi önemlidir. Ses ya da video kaydı alınmalıdır. Böyle bir imkan yoksa anlatılanlar not edilmelidir.

2. Etkinlik

Yakın çevrenizde yer alan farklı milli kültür öğelerine örnekler bularak bu örnekleri defterinize yazınız. Ardından yakın çevrenizdeki bir tarihi eseri görselleriyle birlikte tanıttığınız bir yerel tarih çalışması hazırlayınız. Çalışmanızı sınıfınızda sununuz.

44

Konuyla ilgili önemli bilgilerin bulunduğu bölümdür.

Konuyu daha iyi anlayabilmemiz için yapmamız gereken etkinliklerdir.

Şekil 4.33 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı "Kitabımızı tanıyalım" görseli (Ayantaş, 2023: 9)

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının "Kitabımızı tanıyalım" bölümünde yer alan gazete ve genel ağ haberleri için ayrı bir başlık altında piktogram kullanılmadığı, Şekil 4.33'te görülmektedir. Bu haberler, "Etkinlikler" başlığı altında yer almaktadır.

11. Etkinlik

Aşağıdaki genel ağ haberini okuyunuz. Zaman israfını azaltmak için haberde yazılanlardan başka neler yapılabileceğini söyleyiniz.

GENEL AĞ HABERİ

İSRAF EDİLEN DEĞER: ZAMAN

Modern zamanlar denilen bir çağda yaşıyoruz. Geçmiş nesillerin hayal bile edemediği bazı şeyleri bugün çok sıradan olaylar hâlinde yaşıyoruz. Eskiden aylar alan mesafeleri birkaç saatte alabiliyoruz. Problemlerimizi bir tuşa basarak halledebiliyoruz. İnsanlar uzayın sınırlarını zorluyor.

Tüm bu gelişmelere karşın değişmeyen, azalmayan ve çoğalmayan tek şey zaman. Değerini bilmediğimiz ve çoğu zaman da israf ettiğimiz bir değer olan zaman.

ZAMAN İSRAFI NASIL ÖNLENEBİLİR?

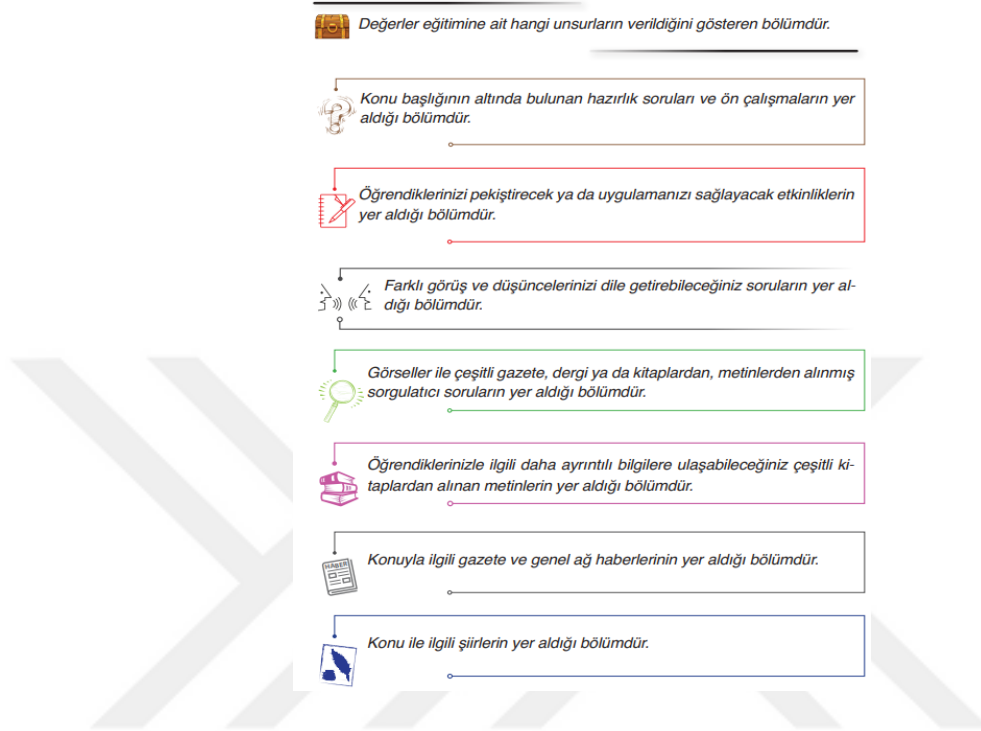
Saat kullanarak, yaptığımız işleri ne kadar sürede yaptığımızı belirlemeliyiz. Televizyon karşısında veya genel ağ başında geçirdiğimiz zamanı belirlemeliyiz. Zamanımızı en çok nerede geçirdiğimizi ve ne yaptığımızı belirlemeliyiz.

Genel ağ / Erişim Tarihi: 01.06.2022

Görsel 5.31 Zaman israfı

Şekil 4.34 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 146)

Şekil 4.34'te yer alan genel ağ haberinin “Etkinlik” başlığı altında sunulduğu görülmektedir. Kitapta yer alan diğer tüm genel ağ haberlerinde de aynı başlığın kullanıldığı tespit edilmiştir. Tasarımda kullanılan öğelerin tutarlı olması, görsel bütünlük ve sistematiklik açısından önemlidir.

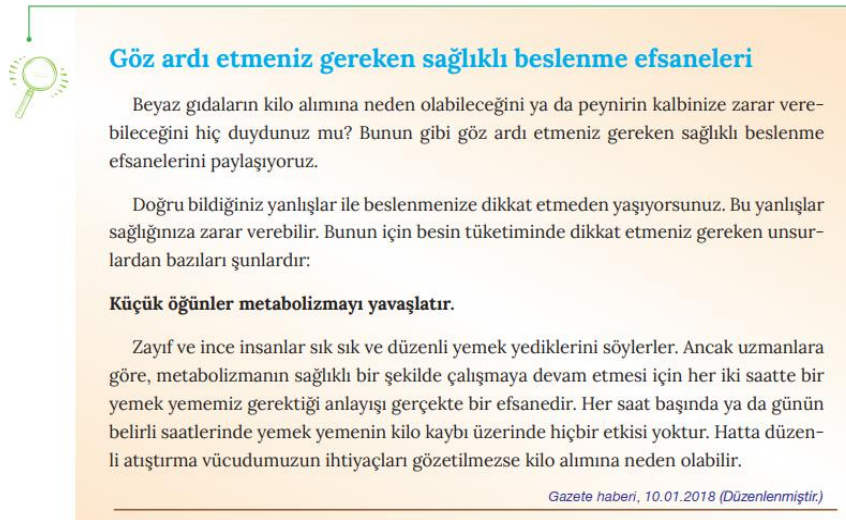
Şekil 4.35 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Harut, 2023: 9)

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının “Kitabımızı tanıyalım” bölümünde yer alan gazete ve genel ağ haberleri için, Şekil 4.35'te belirtilen piktogram kullanılmıştır. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

Şekil 4.36 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 81)

Şekil 4.36'da yer alan genel ağ haberinin, "Kitabımızı tanıyalım" bölümünde tanımlanan piktogram ile uyumlu olduğu görülmektedir. Bu durum, haberin dikkat çekiciliğini artırarak amacına uygun sunumuna katkı sağlamaktadır.

Şekil 4.37 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 93)

Şekil 4.37’deki görselde yer alan gazete haberinde, “Kitabımızı tanıyalım” bölümünde tanımlanan piktogramın kullanılmadığı görülmüştür. Ders kitabı incelendiğinde bazı gazete ve genel ağ haberleri kullanılırken piktograma yer verilmediği tespit edilmiştir.

Şekil 4.38 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Evrişen ve ark., 2023: 7)

Şekil 4.38’ de yer alan görsel incelendiğinde “Kitabımızı tanıyalım” bölümünde gazete ve genel ağ haberleri için belirtilen piktogram görülmektedir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

Türk Meyveleri Dünya Sofralarını Süsleyecek

Türk yaş meyve, sebzelerini ihrac pazarına daha hızlı ulaştırmak ve değerinde satmak için hava kargo talebinde bulunan gıda ihracatçıların çağırısına, Türk Hava Yolları'ndan olumlu yanıt geldi.

İhracatta var olabilmenin müşteriye ulaşma süresini kısaltmaktan geçtiğini belirten Ege Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği Başkanı, özellikle yaş meyve sebze sektörü gibi raf ömrü kısa olan ürünlerde bunun hayati olduğuna işaret etti.

Genel Ağ haberi, 10 Şubat 2017
(Düzenlenmiştir.)

Görsel 7.9

Şekil 4.39 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 177)

Şekil 4.39'da yer alan genel ağ haberinin, "Kitabımızı tanıyalım" bölümünde tanımlanan piktogramla uyumlu olduğu görülmektedir.

Sıra Sizde A. Aşağıdaki haberi okuyarak haberin altındaki soruları cevaplayınız.

Demir İpek Yolu Projesi Hız Kazanıyor

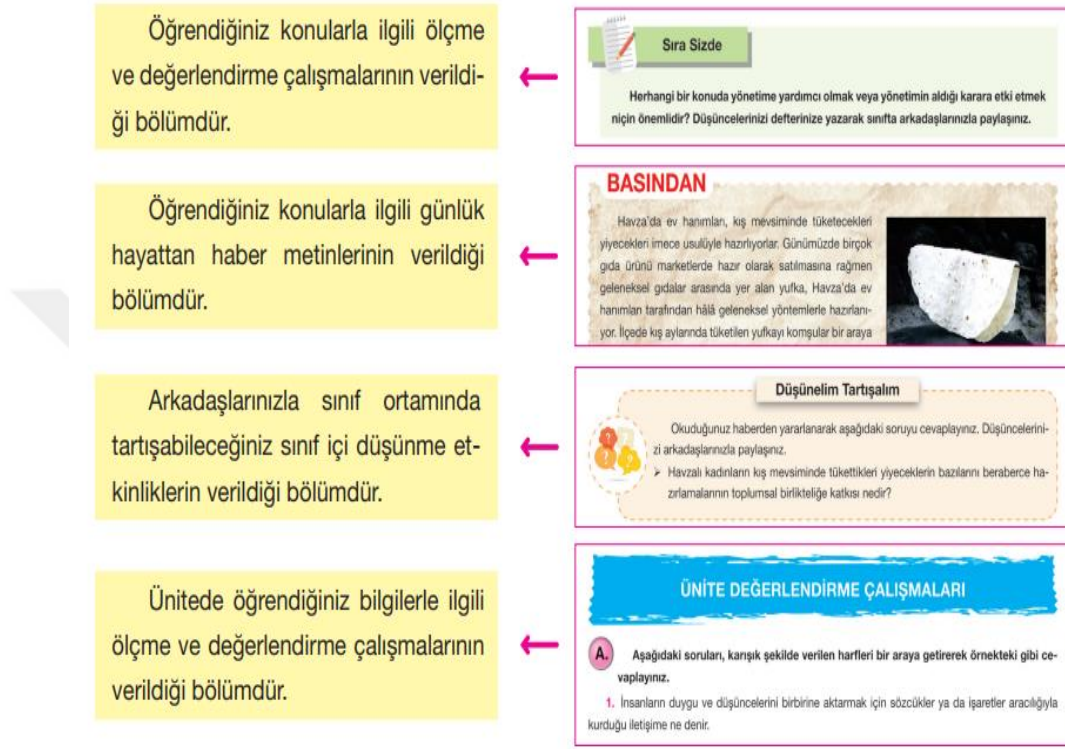
Çin ile Avrupa ülkelerini hizmete açılan demiryolu ile birbirine bağlayan çağdaş "Demir İpek Yolu" projesi hız kazanıyor. Çin, Belarus, Almanya, Kazakistan, Moğolistan, Polonya ve Rusya, Çin-Avrupa demiryolu hattının geliştirilmesi için bir anlaşma imzaladı.

Türkiye de proje bağlamında Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattını inşa çalışmalarını sürdürüyor. Ulaştırma ve Altyapı Bakanı, geçen ocak ayında yaptığı açıklamada, Çin'den Avrupa'ya yapılacak nakliyenin Türkiye üzerinden yapılmasının süre ve maliyet açısından daha avantajlı olduğunu dile getirmişti. Bakan, "Çin'den bir yükü İngiltere'ye, Almanya'ya, Fransa'ya göndermek yaklaşık 45-62 gün sürüyor. Çağdaş İpek Yolu'nun Türkiye ayağı sayesinde bu süre 12-15 güne düşecek. Yaklaşık dörtte biri kadar bir zamanda yük istenilen adrese ulaştırılmış olacak." demişti.

Genel Ağ haberi, 26 Nisan 2017 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.40 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 178)

Şekil 4.40'taki görselde yer alan gazete haberinde, “Kitabımızı tanıyalım” bölümünde tanımlanan piktogramın kullanılmadığı görülmüştür. Yapılan incelemede, kitabın tüm gazete ve genel ağ haberlerinde bazı haberlerde piktogram kullanılmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, sistematik bütünlüğü bozarak görsel tasarımda tutarsızlık olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.41 Anadolu Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Şahin, 2023: 9)

Şekil 4.41’de 6. sınıf sosyal bilgiler Anadolu Yayıncılık ders kitabının “Kitabımızı tanıyalım” bölümünde gazete ve genel ağ haberleri için “BASINDAN” yazılı piktogram kullanıldığı görülmektedir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

BASINDAN

İstanbul'da 50 bin korsan kitap ele geçirildi.

Pendik'teki bir depoda, piyasa değeri yaklaşık 1 milyon lira olan 50 bin korsan kitap ele geçirildi.

Türkiye Basım Yayın Meslek Birliğinden yapılan yazılı açıklamaya göre İstanbul Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğü ekiplerinin bir haftadır devam eden çalışması sonucunda son yılların en büyük operasyonlarından biri gerçekleştirildi. Operasyonda, depoyu kiraladığı ve en popüler kitapların da aralarında bulunduğu korsan kitapları (Görsel 4.43) piyasaya sürdüğü iddia edilen bir kişi gözaltına alındı.

Türkiye Basım Yayın Meslek Birliği başkanı, operasyon sonrasında yaptığı açıklamada, piyasa değeri 1 milyon lirayı bulan korsan kitapların, yayın piyasasındaki suç ekonomisinin boyutlarını bir kez daha gözler önüne serdiğini söyledi. Bir haftadır süren operasyonlarda ele geçirilen matbaa makineleriyle birlikte 2 milyon liralık emek hırsızlığının engellendiğini belirten başkan, operasyonların süreceğini bildirdi.

Genel Ağ'dan düzenlenerek alınmıştır (13.05.2018).

İstanbul'da korsan cd ve kitap operasyonu

Ümraniye, Pendik, Fatih, Şişli ve Bağcılar'da düzenlenen operasyonlarda 34 bin adet korsan CD, DVD ile 26 bin adet bandrolsüz kitap (Görsel 4.44) ele geçirildi. Operasyon anı polis kamerasıyla görüntü-landı. Güvenlik şube müdürlüğü ekipleri, 28-30 nisan tarihleri arasında Ümraniye, Pendik, Fatih, Şişli ve Bağcılar ilçelerinde 12 ayrı adrese operasyon düzenledi. CD, DVD ve kitap basımında kullanılan teknolojik araçlara güvenlik güçleri tarafından el koyuldu. Polis kamerasıyla da görüntülenen operasyonda gözaltına alınan 12 kişi hakkında adli işlem yapıldı.

Genel Ağ'dan düzenlenerek alınmıştır (16.05.2018).

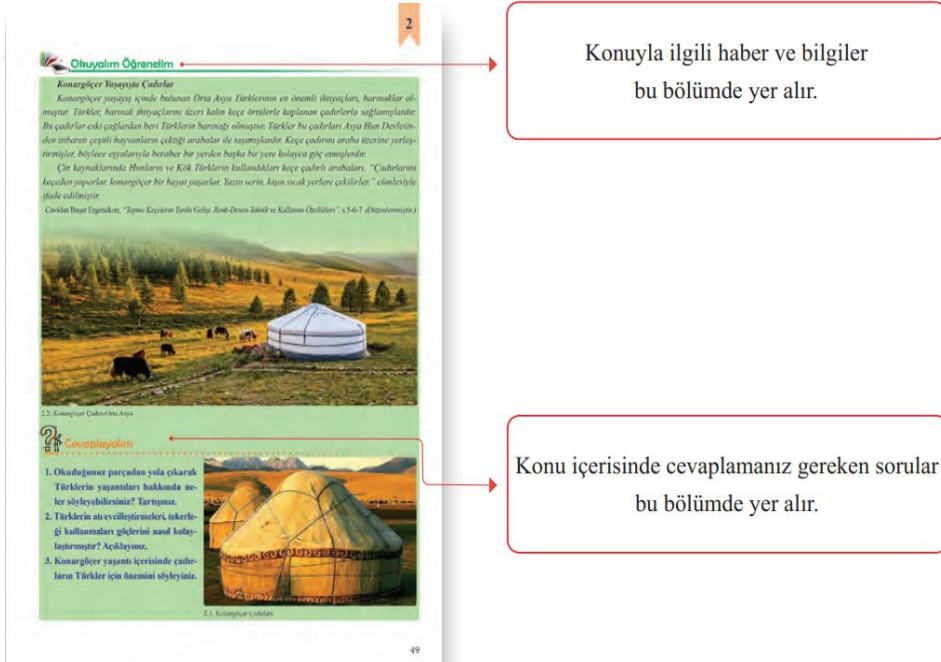
Polis tarafından ele geçirilen korsan kitaplar

Polis tarafından ele geçirilen CD, DVD ve kitaplar

Şekil 4.42 Anadol Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 149)

Şekil 4.42'de yer alan görsel incelendiğinde verilen genel ağ haberinin "Kitabımızı tanıyalım" bölümünde tanımlanan piktogramla uyumlu olduğu görülmektedir. Bu durum haberin dikkat çekiliğini arttırmakta ve amacına uygun olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 4.43 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı "Kitabımızı tanıyalım" görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 10)

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının "Kitabımızı tanıyalım" bölümünde yer alan gazete ve genel ağ haberleri için Şekil 4.43'te görülen piktogram kullanılmıştır. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

Kayseri Millî Eğitim Müdürlüğü “Millî Üretelim Bilinçli Tüketelim Projesi”

Projenin amacı okullarımızda ve kurumlarımızda eğitim alan, geleceğin sosyal ve beşerî mimarları olan tüm çocuk ve gençlerimizin sorumluluk bilincini geliştirerek üretim odaklı düşüncelerini sağlamak. “En hızlı kazanç tasarruftur.” sloganıyla kalıcı yerli tüketim bilinci oluşturmak.

Genel Ağ haberi 27/12/2017 (Düzenlenmiştir.)

7.13: Millî Üretelim Bilinçli Tüketelim Projesi

Şekil 4.44 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 240)

Şekil 4.44’teki görsel, “Kitabımızı tanıyalım” bölümündeki piktogramla uyumlu olduğu görülmektedir.

Tarihi İpek Yolu Canlanıyor

Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu Projesi (BTK) tamamlandı. İlk tren, Azerbaycan’ın başkenti Bakü’den Kars’a doğru yola çıkacak. BTK Demir Yolu Projesi, Avrupa’dan Çin’e kadar bu coğrafyanın kaderini etkileyecek.

“Demir İpek Yolu” olarak da adlandırılan Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu Projesi ile Doğu Anadolu, Pekin’den Londra’ya uzanan İpek Yolu’nun önemli merkezlerinden biri hâline geldi. Türkiye ile bütün Orta Asya, Kafkasya ve Asya ülkelerinin Avrupa’ya daha kolay ulaşmasını sağlayacak bir koridor oluşturuldu. Londra’dan kalkan bir tren Pekin’e kadar kesintisiz gidebilecek. Bölgede üretilen ürünler, bölgeye getirilecek ham madde, o bölgedeki ürünlerin pazarlara ulaştırılmasında kesintisiz demir yolu taşımacılığı çok önemlidir.

2.67: BTK Demir Yolu Projesi’nde Bakü’den Kars’a Yola Çıkan Tren

Genel Ağ haberi 23/11/2017 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.45 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım & ark., 2023: 98)

Şekil 4.45’te yer alan görselde, “Kitabımızı tanıyalım” bölümünde kullanılan piktogramla uyumlu olmadığı görülmektedir. Kullanılan piktogramların farklı olması, kitap

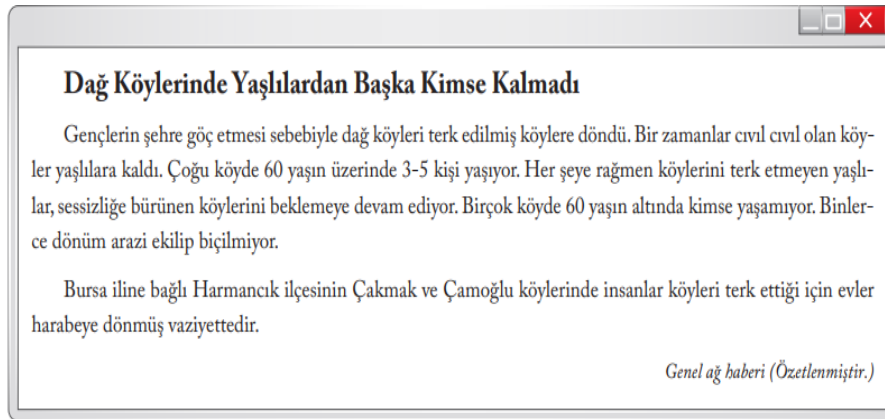
içinde kullanılan öğelerin sistematik bütünlüğünü bozmakta ve tutarsızlık yaratmaktadır. Bu durum, öğrencilerin gazete ve genel ağ haberlerini kolayca ayırt edebilmeleri için gerekli olan görsel bütünlük ve tutarlığı zedelemektedir.

Genel ağ haberleri: Konuyla ilgili genel ağ haberleri bu bölümde bulunmaktadır.

Şekil 4.46 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı “Kitabımızı tanıyalım” görseli (Azer, 2023: 9)

Şekil 4.46'daki görsel, gazete ve genel ağ haberlerinde diğer kitaplardan farklı türde piktogram kullanılmıştır. Haber metni, web tarayıcı sayfasının çerçevesi görseliyle verilmiştir. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

Şekil 4.47 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 115)

Şekil 4.47’deki görsel incelendiğinde kullanılan haberin “Kitabımızı tanıyalım” bölümündeki tanıtılan piktogramla uyumludur.

Şekil 4.48 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 216)

Şekil 4.48’deki görsel, “Kitabımızı tanıyalım” bölümünde verilen piktogramla uyumlu olmadığı görülmektedir. Kitapta kullanılan gazete ve genel ağ haberlerinin farklı tasarım ve başlıklara sahip olması, tasarım bütünlüğünü bozmakta ve bu haberlerin ayırt edici özelliklerini olumsuz etkilemektedir.

Şekil 4.49 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı "Kitabımızı tanıyalım" görseli (Açıl ve ark., 2023: 7)

Şekil 4.49'daki görselde gazete ve genel ağ haberleri için "HABERLER" piktogramı kullanılmış olması, bu haber türlerinin ayırt ediciliğini yüksek oranda artırmaktadır. Kitabın tamamı incelendiğinde gazete ve genel ağ haberlerinin örnekteki formata uygun olduğu görülmektedir ancak bazı haberlerde farklı görsel tasarımlar kullanılmıştır. Bu durum tasarım bütünlüğünü bozarak kendi içinde tutarsızlığa neden olmuştur. Aşağıda ders kitaplarından örnek içerikler verilmiştir.

Şekil 4.50 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 195)

Şekil 4.50'deki görsel, "Kitabımızı tanıyalım" bölümündeki örnekle uyumlu olduğu görülmektedir. "Kırmızı şeritli haberler" başlığı dikkat çekici bir görsel unsur olarak genel ağ ve gazete haberlerinin kolayca algılanmasını sağlamaktadır.

BİRLİKTE YAPIYORUZ

Bir milyon kişi karantinada

Dünya Sağlık Örgütü sözcüsü, Ebola salgınının görüldüğü ülkelerdeki hastaların virüsü başka bölgelere taşımasını engellemek için buralardaki ilgili kuruluşlarla iş birliği yapıldığını belirtti. Bu ülkelerdeki hükümetlerin salgının yaygın olarak görüldüğü yerlerde karantina alanları oluşturduğunu ifade eden sözcü, insanların ülkenin başka bölgelerine seyahat etmelerinin engellendiğini kaydetti.

Dünya Sağlık Örgütü sözcüsü, karantinada tutulan insanların yiyecek ve temiz su gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğine işaret etti. Sözcü, Birleşmiş Milletler özellikle de Dünya Gıda Programı ile çalışarak bu insanların ihtiyaçlarının karşılanması için çaba sarf ettiklerini belirtti.

Görsel 3. 39: Karantina

(Genel Ağ Haberi, 2014, para. 1-2)

Şekil 4.51 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 114)

Şekil 4.51'deki görsel, "Kitabımızı tanıyalım" bölümündeki örnekle uyum sağlamadığı için görsel bütünlüğü bozmaktadır. "Birlikte yapıyoruz" başlığı ve kullanılan haber formatı, gazete ve genel ağ haberlerinin ayırt ediciliğini olumsuz etkilemektedir.

4.6. Altıncı Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı problemi "4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin orijinallik ve düzenlenme durumu nedir?" olarak belirlenmiştir. Bu araştırma probleminin cevaplanmasına ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

4. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyarak soruları yanıtlayınız.

GENEL AĞ HABERİ

6 Şubat'ta Kahramanmaraş'ta 20 Şubat'ta Hatay'da olan depremlerin yaraları sarılmaya devam ediyor. Depremlerden etkilenen çocuklara yönelik destekler sürüyor. Hatay'da Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı psikososyal destek ekibi, Numuneevler Mahallesi'ndeki barınma merkezinde kalan ailelerin çocukları ile bir araya geldi. Görevliler, çocuklarla müzik eşliğinde eğlendi, çeşitli oyunlar oynadı, yüz boyama etkinliği gerçekleştirdi. Gönüllü ekibinde yer alanlar depremden etkilenen çocuklara moral ve motivasyon olması için oyunlar oynadıklarını, çocukların daha iyi vakit geçirmelerini sağlamaya çalıştıklarını ifade etti.

Genel ağ / Erişim Tarihi: 27.03.2023 (Özetlenmiştir.)

Şekil 4.52 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 164)

Hatay'da depremzede çocuklar için moral etkinliği

Hatay'ın Dörtyol ilçesinde, depremzede çocuklara yönelik moral etkinliği yapıldı.

f x in e w

Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı psikososyal destek ekibi, Numuneevler Mahallesi'ndeki barınma merkezinde kalan ailelerin çocukları ile bir araya geldi.

Görevliler, çocuklarla müzik eşliğinde eğlendi, çeşitli oyunlar oynadı, yüz boyama etkinliği gerçekleştirdi.

Ekip üyesi gönüllü Ahmet Ünal, yaptığı açıklamada, depremden etkilenen çocuklara moral ve motivasyon olması için oyunlar oynadıklarını söyledi.

Gönüllü Şüheda Baloğlu da çocukların daha kaliteli vakit geçirmesi için geldiğini ifade etti.

Şekil 4.53 Şekil 4.52'de yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.52'de yer alan genel ağ haberi incelendiğinde haber metninin özetlendiği ifade edilmiştir. Şekil 4.53'te haberin orijinalinde haber başlığının olduğu ve haberde görsele yer verildiği görülmektedir. Haber metni incelendiğinde orijinal metne bağlı kalınarak bazı eklemeler yapıldığı görülmüştür. Haberinin orijinalinin daha dikkat çekici olduğu ve daha kolay anlaşılabilir olduğu görülmektedir.

< > ↻

GENEL AĞ HABERİ

TEKNOFEST 2022

2022 yılında Samsun Çarşamba Havalimanı merkezli olarak Karadeniz Bölgesi'nde gerçekleşen TEKNOFEST Karadeniz kapsamında geleceğin odak alanları üzerine 40 farklı teknoloji yarışması gerçekleştirilmiştir. Bu yarışmalara 81 il, 107 ülkeden 154.000'den fazla takım ve 600.000'den fazla yarışmacı başvurmuştur.

Genel ağ / Erişim Tarihi: 26.04.2023 (Özetlenmiştir.)

Görsel 4.52

Şekil 4.54 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 117)

TEKNOLOJİ GELİŞTİREN VE ÜRETEN BİR TÜRKİYE İÇİN

TEKNOFEST, Türkiye'de milli teknolojinin geliştirilmesi konusunda kritik rol oynayan birçok kuruluşun paydaşlığıyla düzenlenen Türkiye'nin ilk ve tek havacılık, uzay ve teknoloji festivalidir.

İlki 2018'de gerçekleştirilen TEKNOFEST Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali; teknoloji yarışmaları, hava gösterileri, konserler, çeşitli konularda gerçekleştirilen söyleşi ve etkinlikler gibi birçok faaliyete ev sahipliği yaparak toplumda teknolojiye olan ilgiyi artırmayı ve Türkiye'nin teknoloji üreten ve geliştiren bir topluma dönüşmesi konusunda farkındalık oluşturmaya hedeflemektedir. Yüz binlerce gencin hayallerini gerçekleştirmesi için TEKNOFEST kapsamında çeşitli disiplin ve kategorilerde teknoloji yarışmaları düzenlenmektedir.

2018 yılında İstanbul Havalimanı'nda gerçekleşen festivalde 14 farklı kategoride düzenlenen teknoloji yarışmalarına toplamda 4.333 takım, 20.000 genç başvuru yapmışken İstanbul Atatürk Havalimanı'nda düzenlenen TEKNOFEST 2019'da 19 farklı kategoride gerçekleştirilen teknoloji yarışmalarına 81 il ve 122 ülkeden 17.373 takım ve 50.000 yarışmacı başvurmuştur. 2020 yılında Gaziantep Ortadoğu Fuar Merkezi'nin ev sahipliğinde gerçekleşen TEKNOFEST kapsamında 21 farklı kategoride düzenlenen teknoloji yarışmalarına 81 il ve 84 ülkeden 20.197 takım, 100.000 genç başvuruda bulunmuştur. 2021 yılında Atatürk Havalimanı'nda dördüncüsü gerçekleşen TEKNOFEST Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali kapsamında 35 farklı kategoride düzenlenen teknoloji yarışmalarına 81 il, 111 ülkeden 44.912 takım ve 200.000 yarışmacı başvurmuştur. 2022 yılında Samsun Çarşamba Havalimanı merkezli olarak Karadeniz Bölgesi'nde gerçekleşen TEKNOFEST Karadeniz kapsamında geleceğin odak alanları üzerine 40 farklı teknoloji yarışması gerçekleştirilmiştir. Bu yarışmalara 81 il, 107 ülkeden 154.000'den fazla takım ve 600.000'den fazla yarışmacı başvurmuştur. Aynı sene içerisinde ülke sınırlarını aşarak ilk defa yurt dışında Azerbaycan, Bakü Crystal Hall'de gerçekleşen TEKNOFEST'te 10 farklı teknoloji yarışması düzenlenmiş ve bu yarışmalara 1.010 takım, 5.636 yarışmacı başvurusu alınmıştır. 2023 yılında İstanbul, Ankara ve İzmir'de gerçekleşen TEKNOFEST kapsamında geleceğin odak alanları üzerine 41 farklı kategoride teknoloji yarışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu yarışmalara 81 il, 96 ülkeden 333.000'den fazla takım ve 1.000.000'den fazla yarışmacı başvurmuştur.

Şekil 4.55 Şekil 4.53'te yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.54 incelendiğinde yer alan genel ağ haberinin özetlendiği görülmektedir. Şekil 4.55'te haberin orijinali incelendiğinde görsel kullanılmadığı ve haber metninin uzun olduğu görülmektedir. Özetlenerek kullanılan genel ağ haberine görsel eklenerek öğrencinin daha kolay anlayacağı biçimde metnin özetlendiği görülmüştür.

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki genel ağ haberleri incelendiğinde bütün haberlerin özetlenerek kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak şekil 4.52 ve şekil 4.54'teki genel ağ haberleri dışındaki genel ağ haberlerinin orijinallerine ulaşamamıştır. Kaynakça bölümünde verilen linklere erişim sağlandığında web sitesine girildiği ancak habere ulaşamadığı görülmüştür. Bu durum, haberlerin doğruluğu ve güvenilirliği hakkında olumsuz tutumlara neden olmaktadır.

Öğrendiklerimi Uyguluyorum

Aşağıdaki haberleri okuyunuz. Anlatılan yerleşim yerlerinde, ihtiyaç duyulan meslek gruplarını boş bırakılan alana yazınız.

Turizmin başkenti Antalya, 2016 ve 2017'deki iki zor yılın ardından 2018'de tarihinin en iyi dönemini yaşıyor. Antalya'ya gelen turist sayısı, 29 Eylül Cumartesi günü itibarıyla 11 milyon barajını aştı. 2018'de 14 milyon turist hedefi konulan Antalya'ya 29 Eylül itibarıyla hava yoluyla gelen turist sayısı 11 milyon 4 bin 809'a ulaştı.

Gazete haberi, 30.09.2018 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.56 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 120)

Antalya'da rekor: Turist sayısı 11 milyonu aştı

Süncelleme Tarihi: Eylül 30, 2018 10:50

Hasan ALAYBEYOĞLU/ANTALYA, (DHA) - TURİZMDE bu yıl rekor üstüne rekor kıran Antalya'ya havayoluyla gelen turist sayısı 11 milyon 4 bin 809'a ulaştı. Geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 28, turizmde en iyi yıl olan 2014'ün aynı dönemine göre de 769 bin 196 kişilik artış oldu.

Turizmin başkenti Antalya, 2016 ve 2017'deki iki zor yılın ardından 2018'de tarihinin en iyi dönemini yaşıyor. Antalya, 29 Eylül Cumartesi günü itibarıyla 11 milyon barajını aştı. 2018'de 14 milyon turist hedefi konulan Antalya'ya 29 Eylül itibarıyla havayoluyla gelen turist sayısı 11 milyon 4 bin 809'a ulaştı.

Geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 28 artış yaşanırken, turizmde bugüne kadarki en iyi yıl olan 2014'ün aynı dönemine göre ise turist sayısında 769 bin 196 artış oldu. En kötü dönem olan 2016'da 1 Ocak-29 Eylül arasında 5 milyon 290 bin 266 turist ağırlayan Antalya, bu yıl aynı dönemde 5 milyon 714 bin 543 artış sağladı.

Şekil 4.57 Şekil 4.56'da yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.56 incelendiğinde yer alan genel ağ haberinin özetlendiği görülmektedir. Şekil 4.57'de haberin orijinali incelendiğinde görsel kullanıldığı ve haber başlığının olduğu görülmektedir. Gazete haberindeki görsel ve haber başlığının kullanılmaması haberin dikkat çekici özelliğini olumsuz etkilemiştir. Haber metninin sadeleştirilmesi haberin kolay anlaşılmasını sağlamıştır.

Doğuda Kar Cefası, Batıda Güneş Sefası

Türkiye'nin doğu illeri karla mücadele ederken Tekirdağlılar güneşli havanın tadını çıkartıyor.

Termometrelerin hava sıcaklığını 15 derece ölçtüğü Tekirdağ merkezde bağlı Süleymanpaşa'da bahardan kalma günler yaşayan vatandaşlar, güneşli havanın keyfini çıkartıyor. Kasım ayında böylesine sıcak bir hava ile karşılaşmanın güzel olduğunu ifade eden vatandaşlar, bu fırsatı parkta oturarak değerlendirdiklerini söyledi.

3.12 Tekirdağ merkez

Kimi vatandaşlar açık alanda kahvaltı yaparak güneşli havanın tadını çıkarırken kimi vatandaşlar da güneşli günleri sahil boyunca yürüyerek geçiriyor (Görsel 3.12).

Genel ağdan düzenlenerek alınmıştır (25.11.2017).

Şekil 4.58 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 65)

Türkiye'nin doğu illeri karla mücadele ederken, Tekirdağlılar güneşli havanın tadını çıkartıyor.

Termometrelerin hava sıcaklığını 15 derece ölçtüğü Tekirdağ merkez Süleymanpaşa'da bahardan kalma günler yaşayan vatandaşlar, güneşli havanın keyfini çıkartıyor. Kasım ayında böylesine sıcak bir hava ile karşılaşmanın güzel olduğunu ifade eden vatandaşlar, bu fırsatı parkta oturarak değerlendirdiklerini söyledi. Kimi vatandaş güneşli havanın tadını açık alanda kahvaltı yaparak geçirirken, kimi vatandaş da güneşli günleri sevdikleriyle birlikte sahil boyunda yürüyerek geçiriyor.

Tekirdağ'da kamu görevi yapan Mert Öngören, Adanalı olduğunu, sıcak bir memleketten geldiği için sıcak havaların devam etmesini isteyerek, "Havada güzel şansımıza, bir sahil havası almaya geldik. Biz de sıcak memleketten geliyoruz ama bugün de hava gerçekten güzel, Tekirdağ'ı gerçekten sevdim. Doğuda kar var şu anda buraya da pek düşmüyormuş bildiğim kadarıyla. Şu an hava çok güzel inşallah böyle devam eder. Sıcak bir memleketten geldiğimiz için soğuk havalara pek alışkın değiliz" dedi.

Şekil 4.59 Şekil 4.58'de yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.58'deki genel ağ haberi incelendiğinde haberin düzenlenerek alındığı görülmektedir. Şekil 4.59'da haberin orijinali verilmiştir. Haber başlığı ve görseli değiştirilmeden alınmıştır. Haber içeriği incelendiğinde ise metnin son bölümüne yer verilmediği görülmüştür. Bu durum haber başlığında belirtilen konunun eksik kalmasına ve konunun anlaşılmasını olumsuz etkilemesine neden olmuştur.

5. sınıf Ata Yayıncılık sosyal bilgiler ders kitapları incelendiğinde, gazete ve genel ağ haberlerinin tamamının düzenlenerek kullanıldığı görülmektedir. Verilen örneklerde görüldüğü gibi düzenlenen bazı haberlerin, haberin orijinalinden tasarım görsel ve içerik yönünden farklı olabileceğini göstermektedir. Bu durum gazete ve genel ağ haberlerinin güvenilirliği ve tutarlılığını olumsuz etkilemektedir.

Yaylaya Televizyon Sokmadılar

Rize'nin Çamlıhemşin ilçesi Şenyuva köylüleri, komşuluk ilişkilerinin bozulacağı gerekçesiyle Sal yaylasına televizyon sokmadı. Köylüler, daha önce de kablolarının yaylada doğal güzelliği etkileyeceği gerekçesiyle imza toplamış, ancak elektrik hatlarının yeraltına alınmasıyla ikna olmuştu. Hava ve gürültü kirliliğine neden olacağına inandıkları araçların girişini önlemek için yol yapımını yaylaya 500 metre mesafede durdurdular. Köylüler, evlerine de ancak patikadan ulaşabiliyor.

Genel Ağ haberi, 4 Ağustos 2010

Şekil 4.60 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 98)

Muhammet KAÇAR/CAMLİHEMSİN (Rize), (DHA)

Oluşturulma Tarihi: Ağustos 04, 2010 13:26 · 2dk okuma

Rize'nin Çamlıhemşin ilçesi Şenyuva köylüleri, komşuluk ilişkilerinin bozulacağı gerekçesiyle Sal yaylasına televizyon sokmadı. Köylüler, daha önce de kablolarının yaylada doğal güzelliği etkileyeceği gerekçesiyle imza toplamış, ancak elektrik hatlarının yeraltına alınmasıyla ikna olmuştu. Hava ve gürültü kirliliğine neden olacağına inandıkları araçların girişini önlemek için yol yapımını yaylaya 500 metre mesafede durduran köylüler, evlerine de ancak patikadan ulaşabiliyor.

Şekil 4.61 Şekil 4.60'ta yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.60'taki haber incelendiğinde düzenlenerek kullanıldığı ifadesinin olmadığı görülmüştür. Haber içeriğinin değiştirilmeden kullanıldığı görülmüştür. Ancak şekil 4.61'deki haberin orijinali incelendiğinde haberde görsele yer verildiği dikkat çekmektedir.

Sıra Sizde

Aşağıdaki gazete haberlerini okuyarak soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Haberlerde belediyenin hangi görevlerinden bahsediliyor?
2. Sizin çevrenizde benzer çalışmalar yapılıyor mu? Örnek veriniz.
3. Çalışmalardan hangisi daha çok dikkatinizi çekti? Neden?

159

Şekil 4.62 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 159)

Şekil 4.62'deki haber görseli incelendiğinde 3 gazete haberinin düzenlenmeden orijinal şekliyle kullanıldığı görülmektedir. Bu yönüyle gazete haberlerinin güvenilirliği ve tutarlılığının uyumlu olduğunu göstermektedir. 5. sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabı incelendiğinde gazete ve genel ağ haberlerinin düzenlenerek kullanıldığı görülmektedir. Verilen örneklerde görüldüğü gibi düzenlenen bazı haberlerin, haberin orijinalinden tasarım ve görsel yönden farklı olabileceğini göstermektedir. Bu durum gazete ve genel ağ haberlerinin güvenilirliği ve tutarlılığını olumsuz etkilemektedir.

BASINDAN

Kadın yolculara pozitif ayrımcılık

İzmir Büyükşehir Belediyesi, sosyal yaşamda kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yapacak.

İzmirli kadınlar, 22.00-06.00 saatleri arasında, otobüslerde istedikleri takdirde durak haricinde de inmeye başladı. ESHOT Genel Müdürlüğü, kadın yolcuların bu yöndeki taleplerinin yol, yolcu, çevre ve trafik güvenliğini tehdit etmeyecek en uygun noktalarda durularak karşılanacağını duyurdu.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclisinde kabul edilen toplu ulaşım otobüs kullanan kadın yolcuların akşam 22.00'den sonra durak haricinde de inebilmelerine yönelik düzenleme hayata geçirildi. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilen otobüslerde seyahat eden kadın yolcular bu uygulamadan yararlanmaya başladı. ESHOT Genel Müdürlüğü tarafından konu ile ilgili bir açıklama yapılarak, "Belediye meclisimizin, kadınlara ve onların güvenli bir yaşam sürdürebilme hakkına verdiği önemin ve değerini göstergesi durumundaki kararı ile otobüslerimizde seyahat eden kadın yolcularımız 22.00 ile 06.00 saatleri arasında güzergah üzerindeki durak olmayan noktalarda da inebileceklerdir." denildi. Kadının toplumsal yaşamdaki yerinin hak ettiği noktaya ulaşması için atılan her adımı ve kararını destekçisi olduklarını dile getiren ESHOT Genel Müdürlüğü yetkilileri, alınan kararı uygulamaktan gurur ve mutluluk duyacaklarını ifade etti.

Genel Ağ'dan düzenlenerek alınmıştır (26.06.2018).

Şekil 4.63 Anadol Yayıncılık 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Şahin, 2023: 229)

Kadın yolculara pozitif ayrımcılık

Güncelleme Tarihi: Aralık 14, 2016 11:00

#İzmir #Kadın #Otobüs

İzmirli kadınlar, 22.00- 06.00 saatleri arasında, otobüslerde istedikleri takdirde durak haricinde de inmeye başladı. ESHOT Genel Müdürlüğü, kadın yolcuların bu yöndeki taleplerinin yol, yolcu, çevre ve trafik güvenliğini tehdit etmeyecek en uygun noktalarda durularak karşılanacağını duyurdu.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclisi'nde kabul edilen toplu ulaşım da otobüs kullanan kadın yolcuların akşam 22.00'den sonra durak haricinde de inebilmelerine yönelik düzenleme hayata geçti. ESHOT Genel Müdürlüğü, yeni döneme ilişkin talimatları personeline tebliğ etti. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilen otobüslerde seyahat eden kadın yolcular uygulamadan yararlanmaya başladı. ESHOT Genel Müdürlüğü tarafından konu ile ilgili bir açıklama yapılarak, "Belediye meclisimizin, kadınlara ve onların güvenli bir yaşam sürdürebilme hakkına verdiği önemin ve değerini göstergesi durumundaki karar ile otobüslerimizde seyahat eden kadın yolcularımız, 22.00 ile 06.00 saatleri arasında güzergah üzerindeki durak olmayan noktalarda da inebileceklerdir" denildi. ESHOT'un şoförlerine yaptığı bildirimde, kadın yolcuların bu yöndeki taleplerine yol, yolcu, çevre ve trafik güvenliğini tehdit etmeyecek en uygun noktalarda durarak cevap verilmesi gerektiğinin de altı çizildi. Kadının toplumsal yaşamdaki yerinin hak ettiği noktaya ulaşması için atılan her adımın ve kararın destekçisi olduklarını dile getiren ESHOT Genel Müdürlüğü yetkilileri, alınan karar uygulamaktan gurur ve mutluluk duyacaklarını ifade etti.

Şekil 4.64 Şekil 4.63'te yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

6. Sınıf Anadol Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan genel ağ haberlerinin tamamının düzenlenerek kullanıldığı dikkat çekmektedir. Şekil 4.63'teki haber incelendiğinde, haberin genel ağdan düzenlenerek alındığı tespit edilmiştir. Haberin orijinalindeki görselin kullanılmadığı ancak haber içeriğinin değiştirilmeden verildiği görülmüştür.

 Okuyalım Öğrenelim

GÜRCİSTAN UYRUKLU YABANCILARIN MEVSİMLİK TARIM İŞLERİNDE ÇALIŞMASI

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

CSGB
T.C. ÇAYIRCI VE SİYERİ İŞLERİ BAKANLIĞI

Mevsimlik Tarım İşçileri
Samsun, Ordu, Giresun, Rize, Artvin ve Trabzon illerimizde çay ve fındık hasat zamanında oluşan ihtiyaç nedeniyle; komşumuz olan Gürcistan uyruklu vatandaşlar çalışma izni alarak ülkemizde mevsimlik tarım işlerinde çalışabilecekler. Çay ve fındık işlerinde çalışma süreleri bir yılda doksan gündür.

Genel Ağ haberi 29/09/2018
(Düzenlenmiştir.)

7.8: Mevsimlik Tarım İşlerinde Çalışan Yabancılar

Şekil 4.65 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 236)

404

Sayfa Bulunamadı

Şekil 4.66 Şekil 4.65'te yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.65'te verilen genel ağ haberinin düzenlenerek kullanıldığı görülmektedir. Haberin orijinalini görmek için kaynakçada verilen linke tıklanıldığında şekil 4.66'daki görüntü çıkmaktadır. Bu durum gazete ve genel ağ haberlerinin güvenilirliği ve tutarlılığını olumsuz etkilemektedir. Dijital veri tabanına kaydedilmiş gazete ve genel ağ haberlerinin kullanılması, haber erişimi sorununu ortadan kaldıracaktır.

Okuyalım Öğrenelim

Gösteri Ses Getirdi, Yol Genişletildi

Ölümlü kazaların yaşandığı D-400 Karayolu'nda genişletme çalışmaları başladı. Daha önce bölge halkının izin alarak gösteri yaptığı yolda çalışmaların başlamasının ardından mahalle muhtarı konuştu. "Bu yolda sürekli kazalar oluyordu. Yaptığımız gösteri ve haberlerden dolayı Karayolları Bölge Müdürlüğü geldi, gördü ve çalışmalar başladı. Gösteri yaptık, sesimizi duyular. Antalya Karayolları Bölge Müdürüne teşekkür ediyorum." dedi.

Genel Ağ haberi 18/10/2017 (Düzenlenmiştir.)

6.22: Yol Çalışması

Şekil 4.67 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 207)

Eylem Ses Getirdi, Yol Genişletildi

17.11.2016 - 13:10 | Son Güncellenme: 17.11.2016 - 13:29

lml kazaların yaşandığı ilçemiz D-400 Karayolu'ndan Abdurrahmanlar Tngşl ve Gebiz Mahallesi'nin geçiş yolunda genişletme çalışmaları başladı. Daha önce bl halkının yolu kapatarak eylemlere sahne olduğu yolda çalışmaların başlamasının ardından hizmet taleplerindeki eylemleri ve duyarlılığı ile tanınan eski Muhtar Fikri Şimşek bu kez teşekkür etmek için yola ıktı. Tngşl Mahalle Muhtarı Hüseyin Büyükük ve duyarlı vatandaşlardan Salih Yıldırım, Karayolları çalışanlarını ziyaret ederek Karayolları Blėe Müdürlüğü'ne teşekkür etti. Yunuslar Mahallesi eski Muhtar Fikri Şimşek, "iki ay önce ölümü kaza olmuştu. Yaptığımız eylem ve haberlerden dola; Karayolları Blėe Müdürlüğü geldi gördü. alışmalar başladı. Eylem yaptık sesimizi duydular. Özellikle Antalya Karayolları Blėe Müdürüne teşekkür ediyorum. Bu yolun D-400 Karayolundan Azaplar mevkiinden Gebiz Mahallesi'ne kadar genişletilmesini bekliyoruz" dedi. (ST)

Şekil 4.68 Şekil 4.67'da yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.67'deki haberin düzenlenerek kullanıldığı belirtilmiştir. Şekil 4.68'de haberin orijinali incelendiğinde haber başlığının değiştirildiği, görsel ve haber içeriğinin değiştirilmediği görülmüştür. Orijinaliyle uyumlu olması haberin güvenirliği ve tutarlığını olumlu etkilemiştir. 6. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabı incelendiğinde bütün genel ağ haberlerinin düzenlenerek kullanıldığı tespit edilmiştir.

Etkinlik Zamanı

Aşağıdaki haberi okuyunuz. Haber ile ilgili sorunun cevabını defterinize yazınız.

46 yıl sonra suçsuz olduğu anlaşıldı

Amerika Birleşik Devletleri'nde 19 yaşındayken 1974'te ömür boyu hapse mahkûm edilen Wilbert Jones (Vilbirt Cons), 46 yıl sonra masum olduğu ortaya çıkınca özgürlüğüne kavuştu.

Genel ağ haberi (Özetlenmiştir.)

Sizce haksız yere tutuklanan Wilbert Jones tutukluluk sırasında ve serbest kaldıktan sonra hangi duyguları yaşamıştır?

Şekil 4.69 Ekoyay Eğitim yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023:121)

46 yıl sonra suçsuz olduğu anlaşıldı

ABD'de 19 yaşındayken bir hemşireyi kaçırarak tecavüz ettiği suçlamasıyla 1974'te müebbet hapse mahkum edilen Wilbert Jones, 46 yıl sonra masum olduğu ortaya çıkınca özgürlüğüne kavuştu

DIŞ HABERLER

Şekil 4.70 Şekil 4.69'da yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.69'daki genel ağ haberinin düzenlenerek kullanıldığı belirtilmiştir. Şekil 4.70'te orijinaliyle karşılaştırıldığında birbiriyle uyum sağlamadığı görülmektedir. 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki bütün genel ağ haberlerinin özetlenerek verildiği görülmüştür. Bazı haberlerin görsel içeriği alınmadığı, haber içeriklerinin kısaltıldığı ve başlıkların değiştirildiği görülmüştür.

Şekil 4.71’de verilen gazete haberinin orijinalinin kullanıldığı görülmektedir.

“Şiddet ortamı çocuğu suça sürüklüyor”

Mersin Barosu Sifike İlçe Temsilcisi Av. Gürhan Dölek, okul yönetimi ve öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen eğitim çalışmasında, Mersin Barosu Çocuk Hakları Merkezi Sifike Temsilcisi Av. İslam Kurthan Açıkbaz, “Türk

Ceza Kanunu’nda Suç Teşkil Eden Davranışlar” ve “Suç Sayılan Davranışların Hukuki Sonuçları” konularında yapmış olduğu sunum kapsamında öğrenciler bilgilendirilerek, suç işleme oranının düşürülmesi konusunda

Mersin Barosu ile Mersin İl Millî Eğitim Müdürlüğü arasında imzalanan protokol kapsamında; çocukların suç sayılan olumsuz davranışlardan kaçınılması ve karşılaşılabilecek cezai neticelerden zarar görmelerinin önlenmesi amacıyla, Mersin Barosu Çocuk Hakları Merkezi tarafından öğrencilere yönelik düzenlenen eğitim çalışmaları Sifike Gevher Nesebi Anadolu Lisesi’nde yapıldı.

farıncılık yarattığı. Şiddet ortamında yetişen çocukların suça sürüklendiğini ifade eden Av. İslam Kurthan Açıkbaz, “Ailelerin ilgisizliği ve aile içindeki şiddet, istismar, haber işlerinde film ve dizilerde şiddet unsurlarının fazlalığı yer alması, sokakta ve okula şiddet olaylarının yaygınlaşması, çocuğu suça

sürüklemekte, suç işleme oranını artırmaktadır. Kısacası; çocuğu suça iten etkenler arasında, ailenin, çevrenin ve eğitimin önemli rolü vardır” diye konuştu. Çocukların interaktif olarak katıldığı eğitim çalışmasının sonunda okul yönetimi ve öğrenciler, Mersin Barosu’na ve Sifike İlçe temsilcisine teşekkür etti. (Bütün)

Görsel 6.14: Gazete haberi

Şekil 4.71 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Örnek haber görseli (Azer, 2023: 197)

Şekil 71 de verilen gazete haberinin herhangi bir düzenleme yapılmadan verildiği görülmektedir. Herhangi bir düzenleme yapılmadan verilen haberlerin, orijinal haliyle sunulması, öğrencilere gerçek ve tarafsız bir bakış açısı kazandırması açısından olumlu olabilir. Bu şekilde öğrenciler, haberin özgün dilini ve biçimini göreyerek, eleştirel düşünme ve analiz becerilerini geliştirebilirler.

HABERLER HABERLER HABERLER HABERLER HABERLER HABERLER HABERLER

Görsel 5: 32: SERÇEV Engelsiz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Ankara’da Türkiye’nin ilk engelsiz meslek lisesi açılıyor.

Serebral palsili gençlerin engelli olmayan bireyler ile aynı ortamda eğitim almaları sağlanarak kendi bireysel gelişimlerine göre meslek sahibi olabilmeleri amaçlanıyor.

Meslek lisesinde özel eğitim, bireysel eğitim ve yaşayarak öğrenme eğitimi bölümleri yer alacak. Serebral palsili öğrenciler akademik becerilerine göre ilgili bölümlere yerleşebilecek. SERÇEV Engelsiz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde, tüm mekânsal detaylar ve bilişim ürünleri bedensel yetersizliği olan serebral palsili bireyler için özel tasarlandı.

Lisede yaşayarak öğrenme evi, sekiz sera alanı ile iki seslendirme atölyesi gibi mekânlar da bulunuyor. Lisede engelli öğrenciler materyal geliştirerek üretim yapabilecekler.

(Genel Ağ Haberi, 2017, para. 1-2-4)

Şekil 4.72 MEB Yayınları 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Açıl ve ark., 2023: 157)

Türkiye'nin ilk "engelsiz" meslek lisesi açılıyor

Türkiye'de engelli öğrenciler için tasarlanan ilk meslek lisesi "SERÇEV Engelsiz Meslek Lisesi", 18 Eylül'de eğitim öğretime başlıyor.

Millî Eğitim Bakanlığı ile Serebral Palsili Çocuklar Derneği (SERÇEV) arasında imzalanan protokol kapsamında kurulan engelsiz meslek lisesiyle, serebral palsili gençlerin, engeli olmayan bireyler ile aynı ortamda eğitim almaları sağlanarak, kendi bireysel gelişimlerine göre meslek sahibi olabilmeleri amaçlanıyor.

Engelsiz meslek lisesine, ortaöğretime geçiş uygulaması kapsamında bu yıl 12 serebral palsili toplam 102 öğrenci yerleşti. Millî Eğitim Bakanlığı ve SERÇEV, serebral palsili öğrencilerin nitelikli mesleki eğitim almaları ve hayatlarını tek başlarına idame ettirebilmelerini sağlamayı hedefleyen engelsiz meslek lisesini tüm Türkiye'de yaygınlaştırmayı planlıyor.

Şekil 4.73 Şekil 4.72'de yer alan genel ağ haberinin kaynağından erişilen haber

Şekil 4.72'deki haber incelendiğinde genel ağ haberinin düzenleme yapılmadan kullanıldığını belirtmektedir. Ancak şekil 4.73'teki haber incelendiğinde haber görselinin değiştirildiğini ve haber içeriğinin özetlendiği görülmektedir.

7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabı incelendiğinde genel ağ haberlerinin düzenlenerek kullanıldığı tespit edilmiştir ancak bu durum haberin altında belirtilmemiştir. Gazete haberlerinin ise değiştirilmeden orijinal haliyle verildiği görülmüştür.

4.7. Yedinci Araştırma Probleminin Cevaplanmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci problemi "4., 5., 6., ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin konularına göre dağılımı nasıldır?" olarak belirlenmiştir. Bu araştırma probleminin cevaplanmasına ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4.20 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin konularına göre dağılımı

Konular	4. Sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7. Sınıf	Frekans
Bilim ve teknoloji	4	4	5	3	16
Farklılıklara saygı	2	-	3	-	5
Sorumluluklarımız	1	-	-	-	1
Girişimcilik	2	4	2	-	8
Küresel sorunlar	1	-	-	1	2
Haklarımız-Çocuk hakları	1	8	4	9	22
Doğal afet	1	9	-	-	10
İsraf	2	-	-	-	2
Sanat	-	2	-	-	2
Kültürel değerler	-	6	-	-	6
İklim	-	4	1	-	5
Ekonomi	-	8	2	-	10
Turizm	-	10	-	-	10
Belediye Hizmetleri	-	7	-	-	7
Bilinçli internet kullanımı	-	8	-	-	8
Uluslararası ilişkiler	-	3	8	9	20
Eğitim	-	2	-	1	3
Ulaşım	-	1	-	-	1
Yardımlaşma-dayanışma	-	-	6	3	9
Tarih	-	-	2	5	7
Emeğe saygı	-	-	3	-	3
Demokrasi	-	-	3	9	12
Kadın hakları	-	-	5	-	5
Mülteci sorunu	-	-	1	2	3
Çevre	-	1	2	-	3
Nüfus	-	-	1	1	2
Göç	-	-	-	3	3
Kitle iletişim araçları	-	-	-	3	3
Meslekler	-	-	-	1	1
Sosyal devlet	-	-	-	4	4
Toplam	14	77	48	54	193

Tablo 4.20 incelendiğinde sosyal bilgiler ders kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin konularına göre dağılımı görülmektedir. Gazete ve genel ağ haberleri 30 farklı konudan oluşmaktadır. “Haklarımız- Çocuk Hakları” konusunda 22 gazete ve genel ağ haberine yer verilirken, “Sorumluluklarımız” “Ulaşım” ve “Meslekler” konularından birer gazete ve genel ağ haberine yer verildiği görülmüştür. Aşağıda bu konuyla ilgili örnekler verilmiştir.

Çocuk İşçi Alarmı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2018 yılını “Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Yılı” olarak ilan etti. Hazırlanan eylem planı, çocuk işçiliğine karşı iş yeri ve tarlaların denetlenmesinden okuldaki devamsızlık takibine kadar uzanıyor.

Bakanlık, 2023 yılına kadar geçerli olacak, “Çocuk İşçiliği İle Mücadele Ulusal Programı” hazırladı.

Programda yer alan “eylem planına” göre, atılacak adımlar arasında kanunların incelenmesi, çocuk işçiliğiyle ilgili eksikliklerin tespit edilmesi yer alıyor.

Planda yer alan diğer önlemler de şöyle sıralanıyor:

- Çocuk işçilerin tarımda aile işleri dışında çalışmaları açık ve net olarak yasaklanacak.
- 2018 yılı “Çocuk İşçiliği İle Mücadele Yılı” ilan

edilecek. Çalışan çocukların okula devamsızlığının takibi için birimler oluşturulacak.

- Çocuk işçiliği ihbarlarında 112 Acil Çağrı hattının kullanılması konusunda kamuoyu bilgilendirilecek.

Çocuklar Neden Çalıştırılıyor?

Bazı aileler çocuklarının meslek sahibi olmasını istiyorlar. Bunun için iş yerlerine başvuruyorlar. Bazı iş yerleri çocukları ucuz iş gücü olarak görüyor. Onları düşük ücretle ve kayıt dışı çalıştırıyorlar. Yasa dışı çalıştırılan çocuklar eğitim haklarından mahrum kalıyorlar.

Genel Ağ haberi, 5 Nisan 2017 (Düzenlenmiştir.)

Sıra Sizde

Ülkemizdeki ve dünyadaki çocukların “Çocuk Hakları”ndan nasıl yararlandığını gösteren örneklerin yer aldığı bir pano hazırlayınız.

Şekil 4.74 MEB Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Evirgen ve ark., 2023: 30)

Şekil 4.74’teki görsel incelendiğinde genel ağ haberi içeriğinin çocuk hakları konusuyla ilgili olduğu görülmektedir. Haberin başlığı çocuk haklarıyla ilgili olduğunu doğrudan yansıtmaktadır. Haber içeriğinde çocukların yasa dışı çalıştırılmasından ve çocukların eğitim haklarından mahrum kaldığı anlatılmaktadır.

12. Etkinlik

Aşağıda verilen genel ağ haberini okuyunuz. Teknolojik ürünlerin doğaya haberdekinden başka ne şekilde zarar verebileceğini söyleyiniz.

GENEL AĞ HABERİ

“ATIKLAR ORMAN OLSUN” PROJESİ ANKARA’DA BAŞLIYOR

Elektrik ve Elektronik Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi Derneği (ELDAY) öncülüğünde, atık elektrikli ve elektronik eşyalardan elde edilecek gelirle ağaç dikilmesi hedeflenen “Atıklar Orman Olsun” projesi Ankara’da başlayacak.

Elektronik atıkların günümüzün en önemli sorunlarından biri olduğunu ifade eden ELDAY başkanı, “Eski ürünlerin kullanımı enerji sarfiyatını artırırken atık hâlini almış elektrikli ve elektronik eşyaların düzgün şekilde geri dönüştürülmemesi kurşun, cıva, brom ve krom gibi zehirli materyallerin salınımına, insan ve doğa sağlığına zarar vermesine sebep olur.” dedi.

Genel ağ / Erişim Tarihi: 01.06.2022

Şekil 4.75 Ferman Yayıncılık 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Ayantaş, 2023: 119)

Şekil 4.75'teki genel ağ haberi incelendiğinde bilim ve teknoloji konusuyla ilgili olduğu görülmektedir. Teknolojik ürünlerin geri dönüştürülememesinin insan ve doğa sağlığına zarar verdiğini belirtmektedir. Bu haberle ilgili sorulan soruyla da öğrencileri haberin içeriğini düşünmeye yönlendirmektedir.

 Cevaplayalım

Petrol ve doğal gaz projeleri için söylenen “boru hattından barış hattına” ifadesi ile ne anlatılmak istenmektedir? Tartışınız.

 Okuyalım Öğrenelim

BTK Trenleri Millî Yük Vagonlarıyla Dünyanın Yükünü Taşıyor
30 Ekim 2017 tarihinde işletmeye açılan Bakü-Tiflis-Kars (BTK) demir yolu hattına talep her geçen gün artmaktadır. “Millî Tren Projesi” kapsamında üretilen yeni nesil millî yük vagonlarının bu hatta kullanılması ise yük taşımacılığının daha etkin ve verimli yapılmasını sağlamaktadır.

Bugüne kadar BTK demir yolu hattında, ülkemizden Kazakistan'a gübre ve inşaat malzemesi, Kazakistan'dan ülkemize tahıl ve yem taşınması yapıldı. Bölge ülkelerinin yanı sıra Avrupa demir yolu idare ve şirketlerinin ilgisini çeken Bakü- Tiflis- Kars demir yolu hattı için en son Avusturya ile iş birliği yapıldı.

Genel Ağ haberi 25/01/2018 (Düzenlenmiştir.)

7.19: BTK Demir Yolu Proje Toplantısı

Şekil 4.76 MEB Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Yıldırım ve ark., 2023: 207)

Şekil 4.76'daki genel ağ haberi incelendiğinde uluslararası ilişkiler konusuyla ilgili olduğu görülmektedir. Haberin başlığı ve içeriği uluslararası konuları içermektedir. Azerbaycan, Gürcistan, Kazakistan, Avusturya ve Türkiye arasındaki ilişkilerle ilgilidir. Haberle ilgili soru sorarak öğrencileri genel ağ haberini düşünmeye yönlendirmektedir.

 Rize'de Sel Felaketi

3.53 Gürpınar'da selde sürüklenen bir kamyon

Rize'nin Çayeli ilçesine bağlı Gürpınar köyünde sağanak yağmurun ardından oluşan sel nedeniyle (Görse1 3.53) çöken evin enkazı altında kalan 1 kişi öldü. Enkazdan 1 kişi de yaralı olarak çıkarıldı. Selden dolayı mahsur kalan 10 kişiyi kurtarmak için ise bölgeye arama, kurtarma ekipleri sevk edildi. Rize'de şiddetli yağış nedeniyle Çamlıhemşin ve Hemşin ilçelerinde bazı yollarda toprak kaymaları meydana geldi. Ulaşımındaki aksamalar yüzünden iki ilçede taşımali eğitime bir gün ara verildi.

Gazete haberi, 28.09.2017 (Düzenlenmiştir.)

 Doğa kaynaklı afetler, toplum hayatının başka hangi alanlarını olumsuz yönde etkiler? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Şekil 4.77 Ata Yayıncılık 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Harut, 2023: 82)

Şekil 4.77'deki gazete haberi incelendiğinde doğal afetlerle ilgili olduğu görülmektedir. Haberde görsel öge kullanımı ve haberin başlığı içeriğin doğal afetle ilgili olduğunu açıkça göstermektedir. Rize'de yaşanan bir sel felaketi meydana geldiğini belirtmektedir. Genel ağ haberinin ardından doğal afetlerle ilgili öğrencileri düşünmeye yönelten soru sormaktadır.

Şekil 4.78 Ekoyay Eğitim Yayıncılık 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı örnek haber görseli (Azer, 2023: 109)

Şekil 4.78'teki genel ağ haberi incelendiğinde göç konusuyla ilgili olduğu görülmektedir. Haberin görselinde deprem sonrası durum değerlendirilmiş ve insanların göç ettikleri vurgulanmıştır. Genel ağ haberiyle ilgili etkinlik soruları sorularak genel ağ haberinin kullanılabilirliğini artıracaktır.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sorularına yönelik elde edilen bulgular temelinde ulaşılan sonuçlar, bu sonuçların ilgili literatürle bağlantısı ve bu sonuçlara dayanarak oluşturulan öneriler sunulmaktadır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

2023-2024 Eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada gerçekleştirilen doküman analizinde elde edilen bulgular incelendiğinde ulaşılan sonuçlar verilmiş ve tartışılmıştır.

4. Sınıf Ferman Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında gazete haberi hiç kullanılmazken; toplam 14 genel ağ haberi kullanıldığı; öğrenme alanlarından en fazla Üretim, Dağıtım ve Tüketim alanında genel ağ haberine yer verilirken; Kültür ve Miras öğrenme alanına ilişkin genel ağ haberine yer verilmemiştir. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında yer alan Benim Ürünüm konusunda art arda 4 genel ağ haberine yer verildiği görülmüştür. Genel ağ haberi örnekleri incelendiğinde içeriklerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Tek seferde birden fazla genel ağ haberine yer verilmesi gereksiz tekrara yönelttiği söylenebilir. Bu durum öğrencilerin dikkatinin dağılmasına ve konunun etkisinin azalmasına neden olacağı söylenebilir. Bu bağlamda haberlerin öğrenme alanlarına homojen bir şekilde dağıtılmadığı da göze çarpmaktadır. Her öğrenme alanında birbirine yakın sayılarda gazete ve genel ağ haberi örneklerinin kullanılması, öğrencilerin haberlere ilişkin bakış açılarının gelişmesine, medya okuryazarlık becerilerinin gelişmesine ve gerçek hayata yönelik farkındalık kazanmalarına katkı sağlayabilir. Ayrıca çalışmada diğer sınıf kademeleri ile kıyas yapıldığında 4. Sınıf Ferman Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki haber içeriğinin sayıca daha az olduğu da dikkat çekmektedir. Literatürde yer alan önceki tarihli araştırmalar arasındaki Çelikkaya ve Yakar (2015) ile Çar (2018) da haberlerin 7. sınıf kademesinde belirgin bir düşüklük olduğu bildirilmektedir. Bu bağlamda yıldan yıla içeriklerin güncellendiği ve farklılık gösterdiği açığa çıkmaktadır.

5. MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 7 gazete haberine, 32 genel ağ haberine yer verilmiştir. Gazete haberlerinde en fazla Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında habere yer verilirken; genel ağ haberlerine en fazla Küresel Bağlantılar öğrenme alanında yer verilmiştir. Gazete haberlerine yalnızca İnsanlar, Yerler ve Çevreler ile Etkin Vatandaşlık

öğrenme alanlarında habere yer verilmiştir. Diğer öğrenme alanlarında gazete haberine yer verilmediği belirlenmiştir. Genel ağ haberlerinde ise sadece Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında habere yer verildiği belirlenmiştir. 5. Sınıf Ata Yayıncılık ders kitabına ilişkin bulgular incelendiğinde ise toplam 15 gazete ve 23 genel ağ haberine yer verildiği; gazete haberlerinde en fazla Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında haber kullanıldığı belirlenmiştir. Genel ağ haberlerinde ise Kültür ve Miras öğrenme alanında haber kullanımına yer verilmezken; en fazla İnsanlar, Yerler ve Çevreler alanında haber kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca her iki kitapta da bir konuda art arda birden fazla gazete ve genel ağ haberlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Benzer içerikli örneklerin tek seferde bir konuda kullanılması gereksiz tekrara neden olduğu görülmüştür. Bu durum hem gazete ve genel ağ haberlerinin homojen dağılımını olumsuz etkilemekte hem de öğrencilerin dikkatini ve konunun etkisini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle gazete ve genel ağ haberleri hazırlanırken haberlerin öğrenme alanlarına homojen bir şekilde dağıtılmasına dikkat edilmelidir. MEB ve özel yayın ders kitapları arasında kıyaslama yapıldığında iki kitapta da gazete ve genel ağ haberi kullanımı birbirine yakındır. Öğrenme alanları dağılımının homojenliği bakımından ise özel yayınevi ders kitabında daha sağlıklı bir paylaşım olduğu görülmektedir. Bu bağlamda MEB Yayınları ders kitabındaki gazete ve genel ağ haberleri daha dikkatli hazırlanmalıdır.

6. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında gazete haberine yer verilmezken; toplam 32 genel ağ haberine yer verilmiştir. Genel ağ haberlerinde İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında habere yer verilmezken; en fazla Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında habere yer verilmiştir. 6. sınıf Anadol Yayıncılık ders kitabında yine gazete haberine yer verilmediği ve toplam 16 genel ağ haberi paylaşıldığı; bu haberlerinde Kültür ve Miras öğrenme alanında haber paylaşımı yapılmadığı, en fazla Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında haber paylaşımı yapıldığı belirlenmiştir. 6. sınıf ders kitaplarında MEB ve özel yayınevi arasında kıyaslama yapıldığında MEB Yayınları ders kitabının içerik olarak daha zengin olduğu görülmektedir. Ayrıca içerik zenginliğinin aksine Anadol Yayıncılık ders kitabında öğrenme alanları arasında daha homojen bir paylaşım yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle içeriklerin zenginleştirilirken öğrenme alanlarına dağılımına dikkat edilmesi gerektiği görülmektedir. Gazete haberi, toplumu bilgilendirme ve bilinçlendirme işlevi gören önemli bir iletişim aracıdır. Doğru, tarafsız ve anlaşılır bir şekilde yazılan gazete haberleri, okuyucuların güncel olaylar hakkında bilgi edinmesini sağlar ve kamuoyunun şekillenmesine katkıda bulunur. Hem basılı hem de dijital gazetelerde yer alan haberler, toplumun bilgiye erişiminde ve demokratik katılımında önemli bir rol oynar. Bu nedenle her ne kadar teknolojinin eğitime ve sosyal hayata

olan entegrasyonu sonucunda genel ağ haberlerine daha fazla yönelim olsa da gazete kültürünün de öğrencilere yerleştirilebilmesi açısından kullanım sıklığının artırılması gerektiği düşünülmektedir.

7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında toplam 3 gazete haberi ve toplam 14 genel ağ haberinin bulunduğu; gazete haberlerinin yalnızca Kültür ve Miras öğrenme alanı ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarında olduğu belirlenmiştir. Genel ağ haberlerinde ise Kültür ve Miras öğrenme alanı hariç diğer tüm öğrenme alanlarında haber kullanıldığı tespit edilmiştir. 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında toplam 2 gazete haberi ve 35 genel ağ haberi bulunduğu; gazete haberlerinin yalnızca Kültür ve Miras ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarında olduğu; genel ağ haberlerinde ise toplam 35 haberin Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı hariç diğer alanlarda olduğu ve en fazla Küresel Bağlantılar öğrenme alanında paylaşımda bulunduğu belirlenmiştir. Her iki yayın arasındaki kıyaslamada Ekoyay Eğitim Yayıncılık ders kitabında daha fazla gazete ve genel ağ haberine yer verildiği tespit edilmiştir. Öğrenme alanlarına göre dağılımda ise yine en fazla haberin bulunduğu alanların aynı olduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda ders kitaplarının birbirine oldukça paralel olduğu görülmektedir. Ancak hemen her öğrenme alanında haber içeriğinin paylaşımı konusunda yine bir standardın her iki kitapta da yakalanamadığı ve bu anlamdaki eksikliğin giderilmesi gerektiği tespit edilmiştir. MEB Yayını ders kitabında gazete ve genel ağ haberlerinin öğrenme alanları dikkate alınarak arttırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

MEB (2023, s.22) de konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için yazılı ve görsel unsurları destekleyici öğelerin kullanılması gerektiği yer almaktadır. Bu durum göz önüne alındığında gazete ve genel ağ haberlerinin görsel olanlarının tercih edilmesi olumlu bir durumdur. 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitapları incelendiğinde görsel haberlerin daha çok tercih edildiği belirlenmiştir. Görsel kullanılmayan haberlerin ilgi çekiciliği ve ayırt ediciliği olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca gazete ve genel ağ haberlerinin tarihleri incelendiğinde 2016 ve 2017 yılları arasında yoğunlaştığı gözlenmiştir. 2020-2023 yıllarını kapsayan gazete ve genel ağ haberi sayısı oldukça sınırlıdır.

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 14 genel ağ haberinin yer aldığı ve bu haberlerin 5'inde görsel kullanıldığı, 9'unda görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. Bu kademedeki ders kitabındaki en büyük eksiklik şüphesiz gazete haberine yer verilmemesidir. Ancak genel ağ haberlerinde güncelliğin yakalandığı görülmektedir. Görsel kullanımı ise haberi destekleyen en önemli unsurdur. Bu nedenle görsel kullanım oranının düşük olması haberin

özellikle küçük yaş grupları açısından daha az algılanmasına neden olabilir. Gazete ve genel ağ haberlerinde görsel kullanımı, öğrencilerin derse olan ilgisini arttırırken aynı zamanda daha kolay anlamasını sağlar. Bu nedenle görsel kullanımının geliştirilmesi gerektiği görülmektedir. Çar (2018) de çalışmasında görsel kullanımına ilişkin benzer sonuca ulaşmıştır ve çalışmamızı destekler niteliktedir.

5. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan 7 gazete haberinden 3'ünde görsel kullanıldığı, 4'ünde ise görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. 32 genel ağ haberinden ise 24'ünde görsel kullanıldığı, 8'inde görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. 5. sınıf Ata Yayıncılık ders kitabında ise yer alan 15 gazete haberinin 8'inde görsel kullanılmadığı, 7'sinde görsel kullanıldığı; toplam 23 genel ağ haberinden ise 18'inde görsel kullanıldığı, 5'inde görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. Haberlerde görsel kullanımı bakımından ise yine 5. Sınıf Ata Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında daha fazla görsel kullanımına yer verildiği görülmektedir. Ayrıca her iki kitaptaki görseller incelendiğinde Ata Yayıncılıkta yer alan görsellerin haberle olan uyumlarının daha fazla olduğu da görülmektedir. MEB Yayınları ders kitabında görsellerin haberle olan uyumu başarısız olmakla birlikte sonradan görsel eklenen haberlerin de bulunduğu belirlenmiştir. Haber içeriklerinde yanıltıcı görsellerin kullanımı öğrencilerde kafa karışıklığına neden olabileceğinden daha fazla dikkat edilmesi gerekmektedir. Görsel kullanılmayan haberlerin bazılarında ise haber olup olmadığının algılanmasının hayli zor olduğu da belirlenmiştir. Bu durum, eğitim materyallerinin güvenilirliğini ve anlaşılabilirliğini azaltarak, öğrencilerin doğru bilgiye ulaşmasını zorlaştırabilir. Bu nedenle, eğitim içeriklerinde hem doğru hem de açıklayıcı görsellerin kullanılması büyük önem taşımaktadır.

6. sınıf MEB Yayınları ve Anadol Yayıncılık ders kitaplarının her ikisinde de gazete haberine yer verilmediği; 32 genel ağ haberinden 23'ünde görsel kullanıldığı, 9'unda görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. Anadol Yayıncılık ders kitabında ise 16 genel ağ haberinin 14'ünde görsel kullanıldığı, 2'sinde ise görsel kullanılmadığı yalnızca haber metnine yer verildiği belirlenmiştir. Her iki ders kitabında da gazete haberlerine yer verilmemesi önemli bir noktadır ve müfredata eklenen gelecek ders kitaplarında bu hususa dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Görsel kullanımı ve haberlerin güncelliği bakımından her iki kitap da aynı seviyededir. Ancak MEB Yayınları ders kitabında daha fazla haber içeriğine de yer verilmiş olsa da öğrenme alanları arasındaki homojen dağılım sağlanamamıştır. MEB Yayınlarında

genel olarak haberlerin seçiminde geliştirilmesi gereken yönler olduğu çıkarımı yapılabilmektedir.

7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan 3 gazete haberinden 2'sinde görsel kullanıldığı, 1'inde görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. 14 genel ağ haberinden 10'unda görsel kullanıldığı, 4'ünde görsel kullanılmadığı; Ekoyay Eğitim Yayıncılık ders kitabında ise 2 gazete haberinden 1'inde görsel kullanıldığı belirlenmiştir. 35 genel ağ haberinden 19'unda görsel kullanıldığı, 16'sında görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. İki ders kitabı arasında kıyaslama yapıldığında öğrenme alanlarına göre dağılım bakımından Ekoyay Eğitim Yayıncılıkta daha homojen bir dağılım yakalandığı; MEB ders kitabında ise haber yıllarına göre dağılımda yelpazenin daha geniş tutulduğu gözlenmektedir. Her ne kadar eski tarihli haberlerin doğruluğunun teyiti zor olsa da geçmişle günümüz arasındaki farkların öğrenciler tarafından algılanması ve köprü görevi görmesi açısından bu durumun faydalı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca görsel kullanımı açısından MEB Yayınlar ders kitabının daha başarılı olduğu ve oranın da daha yüksek olduğu görülmektedir. Ders kitaplarında görsel kullanımına ilişkin dikkat edilmesi gerekenler: MEB (2023, s. 26), "Taslak ders kitabı ve eğitim araçları ile bunlara ait elektronik içeriklerin incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler ve açıklamaları" kriterlerinde belirtilmiştir. Bu bağlamda ders kitaplarında yer alan görsellerin sayfaya yerleştirildikleri alan, görüntü kaliteleri, metin ile uygunları ve boyutları açısından kitaplarda herhangi bir sorun olmadığı genel hatlarıyla belirlenen kriterlere uyum sağlandığı belirlenmiştir.

4. Sınıf Ferman Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan genel ağ haberlerinden 6'sının 2021, 6'sının 2022 ve 2'sinin 2023 tarihli olduğu belirlenmiştir. Genel ağ haberlerinin yakın tarihli olması, öğrencilerin gerçek dünya ile bağ kurması açısından oldukça önemlidir. Bu şekilde güncel olaylarla ilgili bilgi sahibi olan öğrenciler, derslerde işlenen konuları daha iyi anlayabilir ve öğrendiklerini günlük yaşamlarında uygulayabilirler. Ayrıca, yakın tarihli haberlerin kullanılması, öğrencilerin merak duygusunu uyandırarak derslere olan ilgilerini artırabilir ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilir.

5. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 32 genel ağ haberinden en fazla 2016 yılından habere yer verildiği, 7 gazete haberinden ise en fazla 2015 ve 2017 yıllarına ait haberlere yer verildiği belirlenmiştir. 2018-2023 yılları arasında sadece 3 genel ağ haberine yer verildiği görülmüştür. Ders kitaplarında güncel tarihli haberlerin kullanılması öğrencilerin gerçek yaşamla bağ kurması bakımından oldukça önemlidir. Bu nedenle gazete ve genel ağ

haberlerinin tarihlerinin güncel olmasına özen gösterilmelidir. 5. Sınıf Ata Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 15 gazete haberinde en fazla 2017 yılına ait haberlerin yer aldığı; 23 genel ağ haberinden ise en fazla yine 2017 yılına ait haberlerin yer aldığı belirlenmiştir. Gazete haberleri incelendiğinde en yakın tarihli haberin 2019 yılına ait olduğu görülmüştür. Genel ağ haberlerinde ise en yakın tarihli haberin 2023 yılına ait 1 haberin olduğu görülmüştür. Haberlerin güncelliği açısından her iki yayının da benzer şekilde 2016 ve 2017 yılına ait haberin kullanıldığı görülmüştür. Bu durum ders kitapları hazırlanırken gazete ve genel ağ haberlerinin güncellenmediğini göstermektedir. Teknolojinin hızla değişmesi toplumsal olaylarında hızla değişimine neden olmaktadır. Bu değişime uyum sağlayabilmek adına ders kitaplarının her yıl gözden geçirilmesi ve bazı konu içeriklerinin güncellenmesi gerekmektedir. Bu durum ilgili yönetmeliklere eklenerek düzenlenmelidir.

6. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Genel ağ haberinden en fazla 2017 ve 2018 yılından haberlerin yer aldığı görülmüştür. Yakın tarihli genel ağ haberlerine verilmediği, 2019 ve 2021 yıllarına ait birer haber kullanıldığı görülmüştür. 6. Sınıf Anadolu Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabı yıllara göre genel ağ haberleri incelendiğinde 2023 yılına ait 1 haberin kullanıldığı; diğer 15 genel ağ haberinin 2018 yılına ait olduğu belirlenmiştir. Ders kitaplarının güncel ve dinamik tutulması öğrencilerin derse olan motivasyonunu arttırabilir. Ayrıca eski haberin ders kitabında kullanılması bazı bilgilerin ve haberlerin geçerliliğini kaybetmiş olabilir. Bu nedenle haberlerin güncellenmesinin gerektiği söylenebilir.

7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 3 gazete haberinin 1831, 1919 ve 1930 tarihlerinden haberler olduğu; toplam 14 genel ağ haberinde ise en fazla 2017 yılına ait haberlerin yer aldığı belirlenmiştir. Genel ağ haberleri incelendiğinde en yakın tarihli haberin 2019 yılına ait olduğu belirlenmiştir. 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 2 gazete haberinden ise 1'inin 2018 yılına ait olduğu, diğerinin ise yayın tarihinin belirtilmediği tespit edilmiştir. 35 genel ağ haberinden ise en fazla 2018 yılına ait haberlerin yer aldığı belirlenmiştir. 7. sınıf Sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan haberlerin büyük çoğunluğunun 2017 ve 2018 yıllarına ait olması, 2024 yılında öğrenim gören öğrenciler için yetersiz bir güncellik düzeyi sunmaktadır. Öğrencilerin güncel olayları takip ederek ders materyallerini daha anlamlı bulmaları ve gerçek dünya ile bağlantı kurabilmeleri için daha yakın tarihlerden haberlerin seçilmesi gereklidir.

MEB (2023, s. 14) de ders kitaplarında kaynakça bilgilerinin tam ve doğru olması gerektiğini URL adreslerinin ve erişim tarihlerinin eksiksiz verilmesi gerektiğini

belirtmektedir. Buna göre ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin kaynakça bölümü incelendiğinde eksikliklerin olduğu belirlenmiştir.

4. Sınıf Ferman Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın kaynakça bölümü incelendiğinde, genel ağ haberlerine ayrı bir başlık oluşturulmadığı için haberlerin link adreslerinin karışıklığa neden olduğu görülmüştür. Verilen linklerden sadece iki habere ulaşılabılmış, diğer linklere erişilememiştir. Ancak verilen haber linkleri listelendiğinde haber sitelerinin farklı kaynaklardan alındığı, çeşitliliğin istenilen düzeyde olduğu görülmüştür. 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki haber kaynakları incelendiğinde, gazete ve genel ağ haberlerinin farklı haber sitelerinden oluşturulduğu tespit edilmiştir. Gazete ve genel ağ haberlerinin en fazla kullanıldığı 6. Sınıf MEB Yayınları ve 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında, farklı haber sitelerine daha fazla yer verildiği görülmüştür. Farklı haber sitelerinden alınan haberlerin, öğrencilere daha geniş bir perspektif sunacağı, çeşitli kaynaklardan edinilen haberlerin, öğrencilerin farklı bakış açılarını görmelerini ve bilgiye daha objektif yaklaşımlarına katkı sağlayacağı söylenebilir. Öğrenciler, farklı haber kaynaklarını inceleyerek medya okuryazarlığı becerilerini geliştirebilir, bu sayede, öğrencilerin bilgiyi eleştirel bir şekilde değerlendirme ve doğrulama yetenekleri artar. Çeşitli haber sitelerinden alınan bilgilerle zenginleştirilmiş ders kitapları, öğrencilerin bilgi dağarcığını genişletir ve öğrenme deneyimlerini daha ilgi çekici hale getirir. Bu tür kaynak çeşitliliği, eğitimde kaliteyi artırır ve öğrencilerin daha bilinçli bireyler olarak yetişmesine katkıda bulunur.

4 Sınıf Ferman Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki genel ağ haberlerinin tümünün kaynakçada yer aldığı; toplam 14 genel ağ haberinden 11'inde web sitesinin var olduğu; 3'ünün URL adresine ulaşılamadığı ve 14 genel ağ haberinden yalnızca 2'sinin kaynağının doğru olduğu belirlenmiştir. Doğru ve güvenilir haberlerin paylaşımı son derece önemlidir ve yayın etiği açısından da öğrencilere öğretilmesi gereken bir kavramdır. Ders kitabının kaynakçasına bakıldığında kaynakça tarihlerinin ikisi hariç tümünde aynı erişim tarihi verildiği görülmüştür. Ayrıca genel ağ haberleri kaynaklarının "Genel Ağ Kaynakçası" bölümünde yer alması ve haberlerin kitap içinde hangi sayfada yer aldıklarının belirtilmemesi karışıklığa neden olduğunu göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin ve öğretmenlerin belirli bilgilere veya haberlere kolayca ulaşmalarını zorlaştırır ve güvenilirlik açısından olumsuz bir izlenim bırakabilir. Bu bağlamda incelenen ders kitabının öğrencilerin güvenlerinin kazanılması açısından geliştirilmesi gerektiği açıktır. Özellikle doğru ve erişilebilir kaynakların

belirtilmesi, eğitim materyallerinin kalitesini yükseltecektir. Güncel haberlerin paylaşımı haber kaynağına sorunsuz erişim açısından bu noktada eski tarihli haberlere göre ön plana çıkmaktadır.

5. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 2 genel ağ haberinin kaynakçada yer almadığı; 7 gazete haberinin tümünün web sitelerinin kullanıldığı; 32 genel ağ haberinden 2'sinde web sitesinin yer almadığı; gazete haberlerinin tümünde URL erişimi mevcutken, genel ağ haberlerinden 2'sinde URL erişimi bulunmadığı belirlenmiştir. Ata Yayıncılık ders kitabında ise 8 genel ağ haberinin kaynakçada yer almadığı, diğer tüm haberlerin ise kaynakçada bulunduğu; 14 gazete haberinden tümünde web sitesi kullanılırken; toplam 23 genel ağ haberinden 8'inde web sitesi bulunmadığı ve gazete haberlerinin tümünün kaynakçada ve doğru olduğu belirlenirken; genel ağ haberlerinden 10'unun kaynakçada olduğu fakat yanlış olduğu, 8'inin de kaynakçada olmadığı belirlenmiştir. İncelenen ders kitaplarından MEB Yayınlarının kaynakça bakımından daha kuvvetli olduğu gözlenmiştir. Fakat doğru olan her ders kitabında yer alan kaynakçanın eksiksiz ve doğru olması gerektiğidir. Bu bağlamda gazete ve genel ağ haberlerinin kaynakça bölümü geliştirilmelidir.

6. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan tüm genel ağ haberlerinin kaynakçada yer aldığı; web sitelerinin bulunduğu, 32 genel ağ haberinden 18'inde URL erişimi olduğu; 32 genel ağ haberinden 13'ünün kaynakçada ve doğru olduğu, 19'unun ise kaynakçada bulunduğu fakat yanlış olduğu belirlenmiştir. 6. sınıf Anadolu Yayıncılık ders kitabında yer alan tüm genel ağ haberlerinin kaynakçada yer aldığı; web sitelerinin bulunduğu, yalnızca 1 haberde URL erişimi sağlanamadığı ve toplam 16 genel ağ haberinden 14'ünün kaynakçada ve doğru olduğu, 2'sinin ise kaynakçada bulunduğu fakat yanlış olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda Anadolu Yayıncılık ders kitabında kaynakçanın daha başarılı hazırlandığı söylenebilir. Fakat her iki çalışmada da yalnızca genel ağ haberlerinin paylaşılması kaynakça hazırlanmasını kolaylaştırdığı tahmin edilmektedir. Ancak MEB Yayınları ders kitaplarında, kaynakçalardaki hataların sıklığı ders kitaplarının basımdan önce daha titiz bir denetimden geçmesi gerektiğini açıkça göstermektedir.

6. sınıf haberlerinin de incelenmesinin ardından göze çarpan ilk nokta deprem konusuna yeterince değinilmediğidir. Bu çalışma kapsamında incelenmiş olan ders kitaplarında Türkiye için hayli önemli bir konu olan depreme ilişkin özellikle 4., 6., ve 7. sınıf kademelerinde depreme yönelik haber paylaşımının çok az olduğu gözlenmiştir. Depremler, ani ve yıkıcı etkileri nedeniyle toplumları derinden etkileyen doğal afetlerdir. Özellikle deprem riski yüksek

bölgelerde yaşayan toplumlar için, depremlerle ilgili bilinç ve hazırlık seviyesinin artırılması hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler ders kitaplarında depreme ilişkin haber paylaşımının önemi büyüktür. Öğrencilere depremle ilgili doğru bilgi ve bilinç kazandırmak hem onların hem de toplumun genel güvenliğini artırmada kritik rol oynar. Ülkemizde 2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş depreminin ardından bu konuda daha fazla bilinçlendirmeye yönelik bilgi paylaşımının yapılması gerektiği açıktır ve önümüzdeki yıllarda okutulacak ders kitaplarında bu eksikliğe dikkat edilmelidir.

Araştırmada 7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan 3 gazete haberinden 2'sinin kaynakçada bulunmadığı; genel ağ haberlerinin ise tümünün kaynakçada yer aldığı; 3 gazete haberinden 2'sinde web sitesi bilgisinin bulunmadığı; 13 genel ağ haberinin ise tümünde web sitesinin belirtildiği; 3 gazete haberinden 2'sinde erişim sağlanamazken, genel ağ haberlerinin de 6'sında URL erişimi bulunmadığı; 3 gazete haberinden 2'sinin kaynakçada bulunmadığı, 1'inin de kaynakçada ve doğru olduğu belirlenmiştir. 7. sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık ders kitabında ise yer alan 2 gazete haberinden 1'inin kaynakçada yer almadığı; 35 genel ağ haberinden ise tümünün kaynakçada yer aldığı; 2 gazete haberinden ise 1'inde web sitesinin bulunduğu; 35 genel ağ haberinin de tümünde web sitesinin bulunduğu; 2 gazete haberinden 1'inde URL erişimi bulunmazken; toplam 35 genel ağ haberinden 2'sinde URL erişimi sağlanamadığı; 2 gazete haberinden 1'inin kaynakçada bulunmadığı, 1'inin kaynakçada ve doğru olduğu belirlenmiş olup; toplam 35 genel ağ haberinden 29'unun kaynakçada ve doğru olduğu; 6'sının ise kaynakçada fakat yanlış olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra iki ders kitabı karşılaştırıldığında doğru ve erişilebilir kaynakça bakımından Ekoyay Eğitim Yayıncılığın daha başarılı olduğu görülmektedir. Daha az haber paylaşımına rağmen daha eksik kaynakça paylaşımının bulunduğu MEB Yayınlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Araştırmada gazete haberlerinin az sayıda olmasının yanı sıra genel ağ haberlerinin kaynaklarında oldukça geniş bir yelpazeye yer verildiği tespit edilmiştir. Fakat yine de kaynakların çok güvenilir olmadığı internet siteleri arasında bir seçimin de yapılmadığı görülmüştür. Ayrıca detaylı inceleme yapıldığında ders kitaplarında verilen görsellerin kaynaklarına ilişkin kaynaklara erişildiğinde hem doğru olmayan hem de erişim sağlanamayan birçok kaynağın olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda akademik güvenirliliğin sağlanabilmesi açısından daha fazla dikkat edilmelidir.

Kaynakça bölümünde verilen ancak kitap içinde haberi kullanılmayan kaynakların olduğu, kaynakçada verilen linke erişim sağlandığında başka habere erişildiği, haber olarak

verilen kaynakların aslında haber olmadığı, kitap içinde güncellenen gazete ve genel ağ haberlerinin kaynaklarının değiştirilmediği eski kaynağının yer aldığı ya da yeni kaynakla birlikte verildiği, genel ağ kaynakçasında verilmesi gereken kaynakların görsel kaynakçada verildiği gibi durumlarla karşılaşmıştır. Gazete ve genel ağ haberlerinin hazırlanırken daha dikkatli olunması ve kaynakça bölümüne önem verilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Araştırmada sonraki bulguya göre sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin piktogram kullanım durumu incelenmiştir. Piktogram kullanımı, gazete ve genel ağ haberlerinin ayırt edilmesini sağlamaktadır. 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitapları incelendiğinde her kitabın kendi içinde farklı piktogram kullanıldığı belirlenmiştir. Tepecik (2001, s. 56), çalışmasında uluslararası bir piktografik düzenin oluşturulabileceğine değinmiştir. Ancak piktogram tasarımları yapılırken, sosyal ve kültürel konular da göz önüne alınmaktadır. Önemli olan her kitabın kendi içinde piktogramının sistematik ve tutarlı olmasıdır. MEB (2023, s.28) de ders kitaplarında vurgulama amaçlı kullanılan yöntemlerin kitabın tamamında tutarlı şekilde kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Maalesef 4., 5. ve 7. sınıf ders kitaplarında piktogram kullanımında sistematik ve tutarlı bir kullanım sağlanamamıştır. Bazı yerlerde gazete veya genel ağ haberinin piktogramı kullanılmadığı için haber olduğu ayırt edilememektedir. 6. sınıf MEB Yayınları ders kitabında gazete haberleri için piktogram kullanılmadığı, diğer etkinlikleri de kapsayan genel piktogram kullanıldığı belirlenmiştir. Bu bağlamda piktogram kullanımı geliştirilmesi gerekmektedir. MEB (2023, s. 34) de görsel unsur kriterleri arasında piktogramların yer alması gerektiğine yer verilmiş ancak piktogram özelliklerine ilişkin bir detay verilmemiştir. Fakat buna rağmen özellikle 6. sınıf Anadol Yayıncılık ders kitabında oldukça tutarlı ve görsel açıdan da belirlenen kriterlerin (renk uyumu, punto, görünürlük vb.) sağlandığı ve okuyucuyu tarafından da kolay algılanabilir piktogramı kullanılmıştır. 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının “Kitabımızı tanıyalım” bölümünde yer alan gazete ve genel ağ haberleri için ayrı bir başlık altında piktogram kullanılmadığı görülmektedir. Bu haberler, “Etkinlikler” başlığı altında yer almaktadır. 7. sınıf Ekoyay Eğitim Yayınları ders kitabında “Kitabımızı tanıyalım” bölümünde gazete ve genel ağ haberleri için internet tarayıcı çerçeve görüntüsü kullanılacağı belirtilmiştir. Gazete ve genel ağ haberlerinin tamamına yakınında bu çerçeve kullanılmıştır. Ancak diğer kademelerdeki piktogramlarla karşılaştırıldığında dikkat çekiciliğinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin orijinallik ve düzenleme durumları incelendiklerinde, genel olarak haberlerin orijinallerinin

değil düzenlenmiş versiyonlarının kullanıldığı belirlenmiştir. Bu durum belirli yaş gruplarının belirli haber içeriklerini daha kolay kavramalarını sağlamak için yapıldığı düşünülmektedir. Çünkü MEB (2021, s.3) ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliğinde, ders kitaplarının öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alınarak içeriğinin düzenlenebileceğini ifade etmektedir. Ancak düzenlenerek kullanılan haberlerin içeriğinin ve görselliğinin değiştirildiği belirlenmiştir. Bazı haberlerin orijinali incelendiğinde daha ilgi çekici olduğu ve konuya daha uygun olduğu görülmüştür. Düzenlenen haberlerde; metin özetleme, görseli kullanmama ya da görseli değiştirme, haber başlığını silme ya da yeni başlık ekleme yapılmıştır. Bu durum ders kitaplarının güvenilirliğini düşürmektedir. Çünkü yapılan değişikliklerde haberin orijinalinden uzaklaşarak başka bir haber oluşturulmaktadır. Özellikle 7. sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık ders kitabındaki tüm ağ haberi içeriklerinin sadeleştirilerek verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca ders kitaplarında haberlerin düzenlenmiş olduğuna dair bir bilgiye de yer verilmemiştir.

Son olarak 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin konularına göre dağılımı incelendiğinde gazete ve genel ağ haberlerinin 30 farklı konudan oluştuğu belirlenmiştir. “Haklarımız-Çocuk Hakları” konusunda 22 gazete ve genel ağ haberine yer verildiği görülmüştür. “Sorumluluklarımız”, “Ulaşım” ve “Meslekler” konusundaysa birer gazete ve genel ağ haberine yer verilmiştir. “Bilim-Teknoloji” ve “Haklarımız-Çocuk Hakları” konuları 4., 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında ortak haber paylaşımının yapıldığı konulardır. Gazete ve genel ağ haberlerinin yer aldığı konular, MEB (2018, s. 6-11) sosyal bilgiler öğretim programında belirtilen yetkinlik, beceri ve değerleri içinde barındıran konulardan oluşmaktadır.

5.2. Öneriler

Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır;

- 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında farklı kaynaklardan alınmış çeşitli haberlerin yer alması, öğrencilere farklı bakış açılarını ve habercilik tarzlarını tanıma fırsatı sunar. Bu sebeple paylaşılan haberlerin hem ulusal hem de yerel gazetelerden olmasına, çeşitli genel ağ haber sitelerinden alınan haberler ile çeşitlendirilmesine ve öğrencilerin farklı perspektifleri görmelerine dikkat edilmesi gerekmektedir.
- Haberlerin eleştirel bir gözle analiz edilmesi ve öğrencilerin bu haberler üzerinde düşünme becerilerinin geliştirilmesi teşvik edilmelidir. Bu nedenle haber paylaşımı doğrultusunda verilen etkinliklerin çeşitlendirilmesi; haberlerin doğruluk kontrolü,

haber kaynağının güvenilirliği ve haberin bağlamı üzerine tartışmalar ve aktiviteler eklenmelidir. Zira ders kitaplarında yer alan haberlerde kaynak doğruluğuna sıklıkla dikkat edilmediği belirlenmiş olup, hem bu eksikliğin giderilmesi yönünde gelişme sağlanırken hem de öğrencilere haberlerde yer alan bilgileri eleştirel olarak değerlendirme yeteneği kazandırılması sağlanmış olunacaktır.

- Kitapta yer alan gazete ve genel ağ haberlerinin erişim tarihleri, kaynakça bölümündeki bilgilerle tutarlı olmalıdır. Gazete ve genel ağ haberlerinin kullanıldığı sayfalar kaynakça bölümünde belirtilmelidir. Kitapta kullanılan haberlere kaynakça bölümünde sayfa numaraları da eklenmesi, bu haberlere daha kolay erişim imkanı sağlayacaktır. Sadece 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında genel ağ haberlerinin kullanıldığı sayfalar kaynakça bölümünde belirtilmiştir.
- Kaynakçada yer alan bilgiler eksiksiz olmalı ve URL adreslerinin doğruluğu ve güncelliği kontrol edilmelidir.
- Kaynakçada gazete ve genel ağ haberleri bölümü oluşturulmalıdır. 4. Sınıf Ferman Yayıncılık, 5. Sınıf MEB Yayınları, 6. Sınıf Anadol Yayıncılık ve MEB Yayınları ile 7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler ders kitapları, genel ağ haberlerini “Genel Ağ Kaynakçası” başlığı altında tek bir bölümde toplamıştır. Bu durum genel ağ haberlerinin karışmasına neden olmaktadır. 5. Sınıf Ata Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabı kaynakça bölümünde “Gazete Haberleri” ve “Genel Ağ Haberleri” ayrı bir başlıkta verilmesi, 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabı kaynakça bölümünde “Genel Ağ Haberleri” ve “Genel Ağ Adresleri” şeklinde ayrı bir başlıkta verilmesi, öğrencilerin bu iki haber türü arasındaki farkları daha kolay ayırt etmesine yardımcı olacaktır.
- Gazete ve genel ağ haberleri kullanılırken konu içeriğine uygun güncel haberler tercih edilmelidir.
- Güncel olayların ders kitaplarındaki konularla ilişkilendirilmesi, öğrencilerin ders materyallerini daha ilgi çekici ve anlamlı bulmasını sağlar. Bu nedenle özellikle tarih, coğrafya, ekonomi, vatandaşlık, deprem, orman yangınları, mülteci sorunları, göç gibi toplumsal hayatımızı ilgilendiren konularla güncel haberlerle bağlantı kurularak, ders kitaplarında yer alan teorik bilgilerin gerçek dünya ile ilişkilendirilmesinin sağlanması için her kademedeki daha fazla haber kullanmaya özen gösterilmelidir. Güncel olaylara daha fazla yer vererek gazete ve genel ağ haberlerinin öğrenme alanlarına homojen bir şekilde dağıtılması sağlanmalıdır.

- İncelenen ders kitaplarında yalnızca gazete ve genel ağ haberlerinin yer aldığı görülmüştür. Bunların yanı sıra video haberler, podcastler ve infografikler gibi multimedya içeriklerinin de kullanılması, öğrencilerin farklı öğrenme stillerine hitap edeceği için teknolojik entegrasyonun bu noktada da sağlanması ve öğrencilerin bu içerikleri analiz etmeleri teşvik edilmelidir.
- Öğrencilerin gazete ve genel ağ haberlerine daha kolay erişebilmeleri için karekod sistemine yer verilmesi önerilmektedir. Bu sayede öğrencilerin doğru bilgiye ulaşması ve medya okuryazarlık becerilerinin gelişmesi sağlanabilir.
- Konuya ilişkin literatürde yer alan çalışma sayısı oldukça azdır, bu nedenle sosyal bilgiler eğitiminde haberlere yönelik daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.
- Ders kitaplarında gazete haberlerine daha fazla yer verilmeli ve dijital veri tabanı oluşturulmuş haber kaynakları tercih edilmelidir, öğrenciler haberlerin orijinal nüshalarına kolayca erişebilmelidir.
- Piktogram kullanımı yaygınlaştırılmalı, sistematik ve tutarlı bir biçimde kullanılmalıdır.
- Görsel içerikli haberlerin sayısı artırılmalı, görsel içeriği olmayan haberlere yer verilmemelidir.
- Gazete ve genel ağ haberlerinin orijinali kullanılmalı, haberlerin özgünlüğü düzenleme yapılarak bozulmamalıdır.
- Ders kitapları her yıl kontrol edilmeli, gazete ve genel ağ haberleri güncellenmelidir.
- Sosyal bilgiler öğretim programında, taslak ders kitabı ve eğitim araçları ile bunlara ait elektronik içeriklerin incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler ve açıklamalarında, MEB ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliğinde gazete ve genel ağ haberlerinin kullanımıyla ilgili kriterler oluşturulmalıdır.

Sonuç olarak, ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin incelenmesi, öğrencilerin güncel olaylar hakkında bilinçlenmeleri ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeleri açısından büyük önem taşır. Yukarıda sıralanan önerilerin, ders kitaplarının daha etkili ve öğrenci odaklı hale getirilmesine katkıda bulunabileceği ve gelecek araştırmalar için de fikir oluşturabileceği düşünülmektedir.

GENİŞLETİLMİŞ TÜRKÇE ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDAKİ GAZETE VE GENEL AĞ HABERLERİNİN İNCELENMESİ

Ali ÖRS

Sosyal bilgiler, ortaokulda iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla öğrencilere sosyal hayata ilişkin temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin, seçilmiş bilgilerden yola çıkılarak tanıtıldığı bir çalışma alanıdır. Sosyal bilgiler dersinde edinilen bilgi, beceri, tutum ve değerler öğrencinin yaşam boyunca ortaya çıkan sorunlarla baş etmesine yardımcı olduğundan bu dersin amacı gelecek nesilleri hayata hazırlamaktır. Sosyal bilgiler dersinin belirlenen hedeflere ulaşması ve öğrenmenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için materyal kullanımı oldukça önemlidir ve bu nedenle materyaller öğretimi desteklemek için kullanılmaktadır. Kaliteli materyaller öğrenmeyi geliştirir. Somut öğrenme sağlar ve öğrencilerin odaklanmasını sağlar. Sosyal bilgiler dersinde haberlerin açıklanması, öğrencilerin güncel olayları takip etme, haberleri analiz etme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Haber paylaşmak öğrencilere bilgiyi alma ve doğru değerlendirme konusunda pratik yapma fırsatı verse de öğrenci etkileşimini de artırabilmektedir. Öğrenciler farklı haber kaynaklarını ve içeriklerini görerek farklı bakış açılarıyla tanışır ve bakış açılarını genişletebilirler. Bu onların empati ve hoşgörü geliştirmelerine yardımcı olur. Bu çalışmada da 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki gazete ve genel ağ haberlerinin incelenmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın veri kaynağını Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan 4. sınıf kademesinde bir, 5. sınıf kademesinde iki, 6. sınıf kademesinde iki ve 7. sınıf kademesinde iki kitaptan oluşmaktadır. Sosyal bilgiler ders kitaplarına Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden erişim sağlanmıştır. Ders kitaplarından elde edilen veriler ise içerik analizi ile değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda 293 haber tespit edilmiştir. Bu haberlerin 166'sının genel ağ haberi, 27'sinin gazete haberi olduğu belirlenmiştir. 5. Sınıf Ata Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında, haber kaynakları “Gazete Haberleri” ve “Genel Ağ Haberleri” olarak iki kategoriye ayrılmıştır. “Gazete Haberleri” kategorisinde yer alan kaynakların dijital haber sitelerinden alındığı

görülmüştür. Ders kitabında “Gazete Haberleri” kategorisinde yer aldığı için bu haberler gazete haberi olarak kabul edilmiştir.

4. Sınıf Ferman Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında gazete haberi hiç kullanılmazken; toplam 14 genel ağ haberi kullanıldığı; 5. MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 7 gazete haberine, 32 genel ağ haberine yer verildiği; 5. Sınıf Ata Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabına ilişkin bulgular incelendiğinde ise toplam 15 gazete ve 23 genel ağ haberine yer verildiği; 6. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında gazete haberine yer verilmezken; toplam 32 genel ağ haberi paylaşıldığı; 6. Sınıf Anadol Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yine gazete haberine yer verilmediği ve toplam 16 genel ağ haberi paylaşıldığı; 7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında toplam 3 gazete haberi ve toplam 14 genel ağ haberinin bulunduğu ve son olarak 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında toplam 2 gazete haberi ve 35 genel ağ haberi bulunduğu belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre sosyal bilgiler ders kitaplarında özellikle gazete haberlerine kıyasla genel ağ haberlerine daha fazla yer verildiği; öğrenme alanı dağılımlarında homojenliğe dikkat edilmediği, yıllara göre dağılım incelendiğinde 2017 ve 2018 yıllarına ait kullanılan haberlerin çoğunlukta olduğu; buna karşın 2022 ve 2023 gibi daha güncel haberlere çok fazla yer verilmediği görülmüştür. Görsel haber kullanımında 5. ve 7. ders kitaplarında içerik geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu, özellikle 4. sınıfta daha fazla habere yer verilmesinin gerektiği; tüm kademelerde haberlere ilişkin kaynakçanın daha özenli hazırlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Her öğrenme alanına yakın sayılarda haber etkinliği koyulması öğrencilerin haberlere ilişkin bakış açılarının kuvvetlenmesine ve haber türünün yaşamdaki önemine ilişkin farkındalık geliştirmelerine yardımcı olacaktır. MEB ve özel yayın kitapları arasında kıyaslama yapıldığında özel yayınevinin ders kitabında daha fazla habere yer verildiği görülmektedir. Öğrenme alanlarında gazete ve genel ağ haberlerinin dağılımının homojenliği bakımından yine özel yayınevi ders kitaplarının daha başarılı olduğu görülmektedir. Özellikle 6. sınıf kademesinde her iki ders kitabında da gazete haberlerine yer verilmemesi önemli bir noktadır ve müfredata eklenen gelecek ders kitaplarında bu hususa dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

4. Sınıf Ferman Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki genel ağ haberlerinin tümünün kaynakçada yer aldığı; toplam 14 genel ağ haberinin tümünün web sitesinin var olduğu; 2’sinin URL adresine erişilemediği ve 14 genel ağ haberinden 3’ünün kaynağının doğru olduğu belirlenmiştir. 5. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında 2 genel ağ

haberinin kaynakçada yer almadığı; 7 gazete haberinin tümünün web sitelerinin kullanıldığı; 32 genel ağ haberinden 2'sinde web sitesinin yer almadığı; gazete haberlerinin tümünde URL ulaşımı mevcutken, genel ağ haberlerinden 2'sinde URL erişimi bulunmadığı belirlenmiştir. 5. Sınıf Ata yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında ise 8 genel ağ haberinin kaynakçada yer almadığı, diğer tüm haberlerin ise kaynakçada bulunduğu; 14 gazete haberinden tümünde web sitesi kullanılırken; toplam 23 genel ağ haberinden 8'inde web sitesi bulunmadığı ve gazete haberlerinin tümünün kaynakçada ve doğru olduğu belirlenirken; genel ağ haberlerinden 10'unun kaynakçada olduğu fakat yanlış olduğu, 8'inin de kaynakçada olmadığı belirlenmiştir. 6. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan tüm genel ağ haberlerinin kaynakçada yer aldığı; web sitelerinin bulunduğu, 32 genel ağ haberinden 18'inde URL erişimi olduğu; 32 genel ağ haberinden 13'ünün kaynakçada ve doğru olduğu, 19'unun ise kaynakçada bulunduğu fakat yanlış olduğu belirlenmiştir. 6. Sınıf Anadolu Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan tüm genel ağ haberlerinin kaynakçada yer aldığı; web sitelerinin bulunduğu, yalnızca 1 haberde URL erişimi sağlanamadığı ve toplam 16 genel ağ haberinden 14'ünün kaynakçada ve doğru olduğu, 2'sinin ise kaynakçada bulunduğu fakat yanlış olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda Anadolu Yayıncılık ders kitabında kaynakçanın daha başarılı hazırlandığı görülmektedir. Son olarak 7. Sınıf MEB Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan 3 gazete haberinden 2'sinin kaynakçada bulunmadığı; genel ağ haberlerinin ise tümünün kaynakçada yer aldığı; 3 gazete haberinden 2'sinde web sitesi bilgisinin bulunmadığı; 13 genel ağ haberinin ise tümünde web sitesinin belirtildiği; 3 gazete haberinden 2'sinde erişim sağlanamazken, genel ağ haberlerinin de 6'sında URL erişimi bulunamadığı; 3 gazete haberinden 2'sinin kaynakçada bulunmadığı, 1'inin de kaynakçada ve doğru olduğu belirlenmiştir. 7. Sınıf Ekoyay Eğitim Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabında ise yer alan 2 gazete haberinden 1'inin kaynakçada yer almadığı; 35 genel ağ haberinden ise tümünün kaynakçada yer aldığı; 2 gazete haberinden ise 1'inde web sitesinin bulunduğu; 35 genel ağ haberinin de tümünde web sitesinin bulunduğu; 2 gazete haberinden 1'inde URL erişimi bulunmazken; toplam 35 genel ağ haberinden 2'sinde URL erişimi sağlanamadığı; 2 gazete haberinden 1'inin kaynakçada bulunmadığı, 1'inin kaynakçada ve doğru olduğu belirlenmiş olup; toplam 35 genel ağ haberinden 29'unun kaynakçada ve doğru olduğu; 6'sının ise kaynakçada fakat yanlış olduğu belirlenmiştir.

Doğru ve güvenilir haberlerin paylaşımı son derece önemlidir ve yayın etiği açısından da öğrencilere öğretilmesi gereken bir kavramdır. Bu bağlamda incelenen ders kitabının öğrencilerin güvenlerinin kazanılması açısından geliştirilmesi gerektiği açıktır. Güncel

haberlerin paylaşımı haber kaynağına sorunsuz erişim açısından bu noktada eski tarihli haberlere göre ön plana çıkmaktadır. Ayrıca 6. sınıf kademesinde yalnızca genel ağ haberlerinin paylaşılması kaynakça hazırlanmasını kolaylaştırdığı tahmin edilmektedir.

MEB Yayınları ders kitaplarında kaynakçalardaki hataların sıklığı, ders kitaplarının basımdan önce daha titiz bir denetimden geçmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Görsel kullanımı haberi destekleyen en önemli unsurdur. Bu nedenle görsel kullanım oranının düşük olması haberin özellikle küçük yaş grupları açısından daha az algılanmasına neden olabilecektir. Bu nedenle görsel kullanımının geliştirilmesi gerektiği görülmektedir. Özellikle kaynakça noktasında tüm kademelerdeki eksikliklerin giderilmesi adına kaynakçaların güncelliğinin kontrol edilmesi ve erişilemeyen haberlerin gerekirse çıkarılması gerektiği gözlenmiştir. MEB ve özel yayınevleri tarafından basılan 5., 6. ve 7. sınıf kitapları kendi aralarında karşılaştırıldığında ise özel yayınevi kitaplarının gazete ve genel ağ haberleri içeriği açısından daha zengin ve doğru kaynaklara sahip oldukları, bu nedenle de MEB Yayınlarının geliştirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Gazete haberi, toplumu bilgilendirme ve bilinçlendirme işlevi gören önemli bir iletişim aracıdır. Doğru, tarafsız ve anlaşılır bir şekilde yazılan gazete haberleri, okuyucuların güncel olaylar hakkında bilgi edinmesini sağlar ve kamuoyunun şekillenmesine katkıda bulunur. Hem basılı hem de dijital gazetelerde yer alan haberler, toplumun bilgiye erişiminde ve demokratik katılımında önemli bir rol oynar. Bu çalışma kapsamında incelenmiş olan ders kitaplarında Türkiye için hayli önemli bir konu olan depreme ilişkin özellikle 5. ve 6. sınıf kademelerinde haber paylaşımında bulunulmadığı gözlenmiştir. Depremler, ani ve yıkıcı etkileri nedeniyle toplumlara derinden etkileyen doğal afetlerdir. Özellikle deprem riski yüksek bölgelerde yaşayan toplumlar için, depremlerle ilgili bilinç ve hazırlık seviyesinin artırılması hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler ders kitaplarında depreme ilişkin haber paylaşımının önemi büyüktür. Öğrencilere depremle ilgili doğru bilgi ve bilinç kazandırmak hem onların hem de toplumun genel güvenliğini artırmada kritik rol oynar. Türkiye’de meydana gelen Kahramanmaraş depreminin ardından bu konuda daha fazla bilinçlendirmeye yönelik bilgi paylaşımının yapılması gerektiği açıktır ve önümüzdeki yıllarda müfredata alınacak kitaplarda dikkat edilmesi gerekmektedir. “Haklarımız- Çocuk Hakları” konusunda 22 gazete ve genel ağ haberine yer verilirken, “Sorumluluklarımız” “Ulaşım” ve “Meslekler” konularından birer gazete ve genel ağ haberine yer verildiği görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Açıl, Ö., Güvenç, H., Hayta, A., Kılıç, S. (2023). *7. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Akarsu, A. H., Yılmaz, A., ve Geçit, Y. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen eğitimi programlarının yapısı: 2006-2018 programlarının karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (56), 23-60.
- Akata, Z. H. (2018). Genel ağ dilinde kullanılan seslenme öğelerinin toplum dilbilimsel açıdan değerlendirilmesi. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 15(2), 63-82.
- Akbaba, B. (2013). Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler B. Akbaba (Ed.), *Sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel kaynakların kullanımı* (1.Baskı) içinde (s. 265). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akdağ, H. (2014). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye’deki yeri. H. Akdağ, A.M. Sünbül ve R. Turan (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-1* (2.Baskı) içinde (s.17). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akhan, O., ve Yalçın, A. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programlarında çok kültürlü eğitimin yeri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 23-46.
- Aksoy, B. ve Polat, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretimi. B. Aksoy ve S. Polat (Ed.), *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretiminde çağdaş öğrenme ve öğretme yaklaşımları*. (1.Baskı) içinde (s.5). Ankara Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aktan, S. (2006). *Sosyal bilgilerin bir öğretim alanı olarak gelişimi ve cumhuriyet dönemi program tasarımlarına olan yansımalar*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Alaca, E. (2017). Sosyal bilgiler ders kitapları üzerine bir değerlendirme. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(18), 759-786.
- Alkış, S. (2002). *İlköğretimde tarihi çevre eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Ambrose, G. ve Harris, P. (2019). *Görsel grafik tasarım sözlüğü*. (B. Barhana, Çev.). Literatür Yayınları.
- Arın, D., ve Deveci, H. (2008). Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların kullanımının öğrenci başarısına ve hatırd tutma düzeyine etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 170-185.
- Arslan, E. (2016). Geçmişten günümüze sosyal bilgiler. D. Dilek (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi* (1.Baskı) içinde (s.18). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Avcı, E. K., ve İbret, B. Ü. (2018). Toplumsal kimliğin oluşumunda sosyal bilgiler dersinin rolünün incelenmesi: sosyal bilgiler öğretim programları (1968, 1998, 2005) *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(10), 336-376.
- Ayantaş, T. (2023). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Ferman Yayıncılık.
- Azer, H. (2023). *7. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler ders kitabı*. İstanbul: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.
- Bayramoğlu, A. Ç. (2016). *Sosyal bilgiler programında yer alan tarih konularının tarihsel düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Bekret, D. (2019). *Kanıt temelli güncel olayların sosyal bilgiler dersinde kullanımına yönelik bir eylem araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bilgili, M. (2016). Sosyal bilimler felsefesi açısından Türkiye'deki üniversitelerde bölgesel coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (33), 114-134.
- Bilgili, A.S. (2019). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. A.S. Bilgili (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (9.Baskı) içinde (s. 25). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bozkaya, H. (2021). Sosyal bilgiler dersinde güncel konuların ele alınması ve göçmen öğrencilerin toplumsal uyumları. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(7), 89-101
- Çalışkan, H. ve Uzunkol, E. (2021). Sosyal bilgiler alanı özellikleri ve temel amaçları. V. Aktepe, M. Gündüz, N. K. Fidan, ve E. Yalçınkaya. (Ed.), *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi* (1.Baskı) içinde (s. 3-6). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çar, A. (2018). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan gazete ve internet haberlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Çatak, M.(2016). Sosyal bilgiler programlarının tarihi gelişimi. S. Şimşek. (Ed.), *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri için sosyal bilgiler öğretimi* (1.Baskı) içinde (s.3). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çatak, M., ve İnce, A. (2021). Examining the current events in the social studies textbooks. *International Journal of Education Technology ve Scientific Researches*, 6(14).
- Çelik, H., ve Şenel, T. (2022). Tarihi süreçte sosyal bilgiler: Amerika Birleşik Devletleri örneği. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7 (Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan), 1384-1414.
- Çelik, M. E., ve Yıldırım, G. (2021). 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının güncel olaylar açısından incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2021(16), 34-47.
- Çelikkaya, T., ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 741-758.

- Çelikkaya, T., ve Yakar, H. (2015). Sosyal bilgiler programında gazete dergi ve internet haberlerinin kullanılması. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish of Turkic*, 10(3), s. 251-270.
- Çelikkaya, T., ve Kürümlüoğlu, M. (2018). Yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2018(11), 104-120.
- Çengelci, T., ve Yaşar, Ş. (2016). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 2012(9), 1-23.
- Demir, A. Y., ve Özyurt, M. (2021). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1254-1290.
- Demir, Y., ve Atasoy, E. (2018). 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının (2017) değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 753-780.
- Demircioğlu, İ. H. (2004). Tarih ve coğrafya öğretmenlerinin sosyal bilimler öğretiminin amaçlarına yönelik görüşleri (Doğu Karadeniz Bölgesi örneği). *Bilig*, (31), 71-84.
- Deveci, H. (2005). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımı. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(3).159-166.
- Dinç, E., ve Acun, A. (2017). Sosyal bilgiler dersinde ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma ile ilgili konuların öğretiminde güncel olayların kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(41), 29-46.
- Doğan, Y., ve Tuğ, O. (2017). Uluslararası sınavlarda başarılı ülkeler ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 56-79.
- Doğan, Y., ve Torun, F. (2018). Sosyal bilgiler ders kitapları nereye doğru gidiyor? *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 4(2), 111-125.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Dolanbay, H. ve Tuncel G, (2020). Sınıf dışı öğretim teknikleriyle sosyal bilgiler öğretimi. M. Aydın, E. Koçoğlu ve R. Sever. (Ed.), *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi* (5.Baskı) içinde (s.373-375). Ankara: Pegem Akademi.
- Ekici, T. (2023). Sosyal bilgiler öğretimi. N. Dağ, ve A. Taneri. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi kavramlar, değerler ve beceriler* (1.Baskı) içinde (s.80). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erdoğan, N. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde resimlendirilmiş öykülerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Erköse, E. (2007). *Yenilenen 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sakarya ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ertürk, M., ve Güler, E. (2017). 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Muğla ili örneği). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017(8), 64-76.
- Eryılmaz, Ö. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin sosyal problemlere duyarlılıklarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Eryılmaz, Ö., ve Köse, T. Ç. (2017). Sosyal bilgiler dersinde güncel olay kullanımının öğrencilerin sosyal problemlere duyarlılıklarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(62), 985-1000.
- Evirgen, Ö. F., Özkan, J., Öztürk, S. (2023). *5. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Faiz, M., ve Avcı, E. K. (2018). 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları “etkin vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan becerilerin ve değerlerin incelenmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 2(1), 1-21.
- Gedik, D. H. (2008). Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel konular. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12)1, 117 -134.
- Gedik, H. (2010). Güncel olayların ilköğretim sosyal bilgiler derslerinde kullanımı ve öğrenci görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 97-118.
- Gönenç, Ö. (2004). *Medya dünyası*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Gültekin, M., Bayır, Ö. G., ve Göz, N. L. (2013). 2004 Sosyal bilgiler öğretim programında yeni anlayışlar: 1998 öğretim programından farklılıkları açısından bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 24-49.
- Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Gürkan, B. (2009). *Sosyal bilgiler eğitiminde güncel olaylar: ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminde güncel olayları ele alış biçimlerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Gürkan, B., Kanatlı, F., ve Kumlu, S. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler öğretiminde güncel olayların uygulanmasına ilişkin öğretmen ve öğrenci deneyimleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 266-302.
- Harut, S. B. (2023). *5. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Ata Yayıncılık.
- İnan, S. (2014). *Sosyal bilgiler eğitime giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- İpek, İ. (2011). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında vatandaşlık eğitiminin sosyal bilgiler öğretim programındaki hedeflere uygunluğu yönünden değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kaçar, T., ve Bulut, B. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programı ve 4-7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının coğrafya kavramları bağlamında değerlendirilmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 652-679.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 138-145.
- Kan, Ç. ve Demirhan N. (2019). Güncel olaylarla sosyal bilgiler eğitimi. M. H. Manaz ve M. S. Ağır. (Ed.), *Eğitim bilimleri alanında araştırma makaleleri*. (1. Baskı) içinde (s. 90). Ankara: Gece Akademi Yayıncılık.
- Karabulut, R. (2019). *Türkiye’de üstün yetenekliler eğitiminin tarihi süreci*. Eğiten Kitap.
- Keçe, M. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrenme- öğretme süreci. B. Akbaba. (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler*. (1. Baskı) içinde (s. 31). Ankara: Pegem Akademi.
- Keskin, S. C., Öztürk, C., ve Otluoğlu, R. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller. *Ankara: Pegem Akademi Yayınları*.
- Kılınç, E. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde güncel tartışmalar. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 75-93.
- Kuzucu, C. (2018). *İlkokul 4. sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi ile sosyal bilgiler ders kitaplarının temel insani değerler açısından karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Niğde.
- Memişoğlu, H., ve Güçin, G. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre güncel konuların öğretimi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(4), 1274-1295.
- Memişoğlu, H. (2020). Güncel konularla sosyal bilgiler öğretimi. Ç. Ö. Demirbaş, H. Yakar, T. Çelikkaya ve T. Yıldırım (Ed.), *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi-II* (2.Baskı) içinde (s.63). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. [https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL_BİLGİLER_ÖĞRETİM_PROGRAMI .pdf](https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL_BİLGİLER_ÖĞRETİM_PROGRAMI.pdf).
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2021). *Millî Eğitim Bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014-1.htm>

- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2023). *Taslak ders kitabı ve eğitim araçları ile bunlara ait elektronik içeriklerin incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler ve açıklamaları*. [https://kitapinceleme.meb.gov.tr/Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları.pdf](https://kitapinceleme.meb.gov.tr/Değerlendirmeye%20Esas%20Olabacak%20Kriterler%20ve%20Açıklamaları.pdf)
- Mozakoğlu, M. (2021). Ders kitabının öğretimdeki yeri. Ö. Demirel, ve K. Kıroğlu. (Ed.), *Ders kitabı incelemesi*. (5.Baskı) içinde (s. 38-39). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Mutluer, C. (2013). Sosyal bilgiler programlarında yer alan beceriler hakkında sosyal bilgiler öğretmen görüşleri (İzmir Menemen Örneği). *Electronic Turkish Studies*, 8(7), 355-362.
- Ol, C. G. (2019). *Sosyal bilgiler derslerinde gazete haberlerini kullanmak: eylem araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Oruç, Ş. (2014). Sosyal Bilgiler Ders Kitapları. M. Safran.(Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*. içinde, (s. 269). Ankara: Pegem Akademi.
- Otuz, B., Görkaş-Kayabaşı, B., ve Ekici, G. (2018). 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Beceri ve Değerlerinin Anahtar Yetkinlikler Açısından Analizi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(4).
- Örnek, G. T., Sönmez, Y., ve Kan, A. (2023). Development of an attitude scale for the use of current events in social studies. *Shanlax International Journal of Education*, 11, 167-179.
- Öztürk, C., ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Öztürk, C. (2015). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk. (ED.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*. (4.Baskı) içinde (s. 27). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, C., ve Kafadar, T. (2020). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 112-126.
- Öztürk, T., ve Veziroğlu, K. (2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel olayların kullanım durumu. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 180-193.
- Parker, W. C. (2015). Social studies education. In *social studies today* (s. 3-13). Routledge.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün, ve S. Demir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Paykoç, F. (1987). Güncel olaylarla belirli gün ve haftaların öğretimi. B. Özer (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 44-60). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Pehlivan, A. (2015). *Açık ve örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğelerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Safalı, S. (2022). Program ve programın temelleri. H., Bayram, S., Polat ve S. Safalı. (Ed.), *Sosyal bilgiler dersine yönelik örnek eğitim programı tasarımları* (1. Baskı) içinde (s.5). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay, ve A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 2-16). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sağlamgöncü, A. (2022). *Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olay Öğretiminde Aktif Öğrenme Tekniklerinin Kullanılması: Bir Eylem Araştırması*, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Sömen, T. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde güncel olaylar. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 431-447.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. G. Can. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*. içinde (s. 15-39). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, A. (2020). Sosyal bilgiler dersinde medya okuryazarlığı. S. Şimşek. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*, içinde (s. 171). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, E. (2023). *6. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Anadol Yayıncılık.
- Şahin, T., ve Ersoy, F. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1535-1558.
- Şimşek, A. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şimşek, H., ve Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şimşek, N. (2020). Güncel olaylarla sosyal bilgiler. R. Sever, M. Aydın ve E. Koçoğlu. (Ed.), *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler* içinde (s. 143-161). Ankara: Pegem Akademi.
- Tay, B., ve Tay, B. A. (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 73-84.
- Temur, S. (2022). Sosyal bilgiler ders kitaplarında gazete ve genel ağ haberlerinin kullanımı. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(7), 657-686.
- Tepecik, A. (2001). Olimpiyat piktogramlarının (Sembollerinin) iletişimdeki yeri ve önemi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 45-57.
- Toklucu, S. K., ve Tay, B. (2016). The effect of cooperative learning method and systematic teaching on students' achievement and retention of knowledge in social studies lesson. *Eurasian Journal of Educational Research*, 16(66), 315-334.

- Topçubaşı, T., ve Kabapınar, Y. (2022). Hayat bilgisi dersinde kullanılan gazete haberleriyle desteklenmiş örnek olay yöntemi öğrencilere çoklu bakış açısı kazandırır mı ?: Bir eylem araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 1171-1195.
- Turan, R. (2018). 2017 İlkokul ve ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim programı üzerine genel bir değerlendirme. *Diyalektolog-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (19).
- Türk Dil Kurumu [TDK].(2024). Gazete. <https://sozluk.gov.tr/>
- Ulusoy, K., ve Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99.
- Ünlü, İ. ve Koçoğlu, E. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal kullanımı. R. Sever. ve E. Koçoğlu. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde medya ve iletişime dayalı materyal tasarımı* (2.Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ünlüer, G., ve Yaşar, Ş. (2012). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 43-57.
- Yalçın, A., ve Akhan, N. E. (2019). Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler programlarının sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarına göre incelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 12(3), 842-873.
- Yaşar, Ş., Köse, T. Ç., Göz, N., ve Bayır, Ö. G. (2015). Sosyal bilgiler dersinde öğrenci merkezli öğretme-öğrenme süreçlerinin etkililiği: Bir meta analiz çalışması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5(1), 38-56.
- Yeşilbursa, A. G. C. C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (23).
- Yeşiltaş, E., ve Kaymakçı, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programının teknoloji boyutu. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16), 314-340.
- Yıldırım, C., Kaplan, F., Kuru, H., Yılmaz, M. (2023). *6. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Zemin, S. (2013). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde güncel olayların öğrenci başarısına ve hatırd tutma düzeyine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.